

VILNIAUS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO ADMINISTRAVIMO FAKULTETAS

VERSLO VYSTYMO PROGRAMA

Edita Klingaitė
MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

VERSLO MODELIŲ INOVACIJŲ KURIAMA EKONOMINĖ IR SOCIALINĖ VERTĖ, DALIJIMOSI EKONOMIKOS KONTEKSTE	BUSINESS MODELS INNOVATION CREATED ECONOMIC AND SOCIAL VALUE IN THE CONTEXT OF THE SHARING ECONOMY.
---	--

Magistrantas _____
(parašas)

Darbo vadovas _____
(parašas)

Asta Fominienė, Doc., Dr.

Darbo įteikimo data:
Registracijos Nr.

Vilnius, 2020

TURINYS

TURINYS	2
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	3
LENTELIŲ SĄRAŠAS	4
ĮVADAS	5
1. VERSLO MODELIŲ INOVACIJŲ IR DALIJIMOSI EKONOMIKOS TEORINIAI ASPEKTAI	8
1.1. Verslo modelių rūšys.....	8
1.2. Dalijimosi ekonomikos samprata.....	15
1.3. Dalijimosi ekonomikos rūšys.....	17
1.4. Dalijimosi ekonomikos privalumai ir trūkumai.....	19
1.5. Dalijimosi ekonomikos socialinė ir ekonominė nauda	21
2. DALIJIMOSI EKONOMIKOS KURIAMOS SOCIALINĖS IR EKONOMINĖS VERTĖS TYRIMO METODIKA	25
2.1. Tyrimo tikslas ir metodo parinkimas	25
2.2. Respondentų atranka	26
2.3. Tyrimo organizavimas ir tyrimo instrumentas	27
2.4. Tyrimo ribotumas	31
3. DALIJIMOSI EKONOMIKOS POVEIKIO EMPIRINIO TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	32
3.1. Dalijimosi ekonomikos statistinių duomenų analizė.....	32
3.2. Dalijimosi ekonomikos modelių įtakos empirinio tyrimo rezultatų analizė	37
3.3. Dalijimosi ekonomikos ekonominės ir socialinės vertės tyrimo išvados.....	62
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	64
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	66
SANTRAUKA	72
SUMMARY	73
PRIEDAI	74

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

<i>1 paveikslas.</i> Verslas verslui B2B. Dalijimosi modelio panaudojimas. Sudaryta autorės, remiantis Chard Brooks, 2017).....	11
<i>2 paveikslas.</i> Verslas vartotojui B2C. Modelio veikimo principas.(sudaryta autorės, remiantis, Prakapavičiūtė 2020).....	12
<i>3 paveikslas.</i> Dalijimosi ekonomikos poveikis ekonomikai. (Sudaryta autorės, remiantis Diaconasu E. D, Pohoata I., Socoliuc O. R., 2019, Barakauskaitė – Jakubauskienė N., 2010 ir kt. duomenimis)	23
<i>4 paveikslas.</i> Dalijimosi ekonomikos socialinis poveikis (Sudaryta autorės remiantis pagal Žukauskas V., 2015 duomenis).....	24
<i>5 paveikslas.</i> Interviu scenarijaus klausimų tipo sudarymo schema. (Sudaryta autorės remiantis Diaconasu E. D, Pohoata I., Socoliuc O. R., 2019, Barakauskaitė – Jakubauskienė N., 2010 ir kt. duomenimis).....	29
<i>6 paveikslas.</i> Empirinio tyrimo loginė atlikimo schema. (Sudaryta autorės)	30
<i>7 paveikslas.</i> Dalijimosi platformų naudojimas būsto ir transport sektoriuose tarp asmenų, proc. (sudaryta autorės, remiantis Europos statistikos departamento duomenimis “Eurostat”, 2020, 2019 metų statistiniais duomenimis).....	32
<i>8 paveikslas.</i> Dalijimosi platformų naudojimas būsto sektoriuje tarp asmenų, proc. (sudaryta autorės, remiantis Europos statistikos departamento duomenimis “Eurostat”, 2019 ir 2017 metais 2020, 2019 metų statistiniais duomenimis)	33
<i>9 paveikslas.</i> Dalijimosi platformų naudojimas transporto sektoriuje tarp asmenų, proc. (sudaryta autorės, remiantis Europos statistikos departamento duomenimis “Eurostate”, 2020, 2019 metų statistiniais duomenimis)	34
<i>10 paveikslas.</i> Dalijimosi platformų naudojimas Lietuvoje, proc. nuo 18 – 35 amžiaus gyventojų (Sudaryta autorės remiantis “Spinter” tyrimai duomenimis).....	35
<i>11 paveikslas.</i> Dalijimosi ekonomikos verslo modelių augimo lūkesčiai pagal kategorijas. (sudaryta darbo autorės, remiantis Jaune L. S., 2016)......	36
<i>12 paveikslas.</i> Dalijimosi ekonomikos poveikis ekonomikai. (Sudaryta autorės pagal empirinio tyrimo rezultatus.)	55
<i>13 paveikslas.</i> Dalijimosi ekonomikos socialinis poveikis (Sudaryta autorės pagal empirinio tyrimo rezultatus.)	62

LENTELIŲ SĄRAŠAS

<i>1 lentelė. Tyrimui atrinkti ekspertai.</i>	27
<i>2 lentelė. Duomenys ir prognozės dalijimosi ekonomikos sektoriui.</i>	36
<i>3 lentelė. Respondentų žymėjimas.</i>	37
<i>4 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.</i>	38
<i>5 lentelė. Žiedinės ekonomikos skatinimo ir sukeliama didėjančio vartojimo efekto kriterijai.</i>	39
<i>6 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.</i>	40
<i>7 lentelė. Požiūris į dalijimosi ekonomikos verslo modelių augimą.</i>	42
<i>8 lentelė Respondentų išreikšta nuomonė.</i>	43
<i>9 lentelė Požiūris į dalijimosi ekonomikos verslo modelių augimą.</i>	44
<i>10 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.</i>	44
<i>11 lentelė. Požiūris į daiktų kiekio pokytį.</i>	45
<i>12 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.</i>	46
<i>13 lentelė. Tradicinių verslo šakų pokyčiai dėl dalijimosi ekonomikos.</i>	48
<i>14 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.</i>	49
<i>15 lentelė. Dalijimosi ekonomikos bruožai.</i>	51
<i>16 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.</i>	52
<i>17 lentelė. Grėsmės dėl apribojimų dalijimosi ekonomikos verslo modeliams.</i>	53
<i>18 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.</i>	53
<i>19 lentelė. Dalijimosi ekonomikos verslo formų poveikis ekonomikai.</i>	54
<i>20 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.</i>	56
<i>21 lentelė. Dalijimosi ekonomikos įtaka vyresnio amžiaus asmenims.</i>	57
<i>22 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.</i>	58
<i>23 lentelė. Suteikiamų paslaugų kokybės skirtumai tarp dalijimosi ekonomikos ir įprastų verslo modelių.</i>	59
<i>24 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.</i>	60
<i>25 lentelė. Privalumai ir patogumai vartotojams naudojantis dalijimosi ekonomika.</i>	61

IVADAS

Temos aktualumas. Verslo modelis suvokiamas ir nagrinėjamas kaip inovatyvių verslo įmonių, siekiančių didesnę rinkos dalies ar konkurencingumo didinimo priemonė. „Mokslininkai ir praktikai sutaria dėl vieno: verslo modelis bendrąją prasme yra logika, kuria vadovaujantis įmonė sukuria ir pateikia vertę vartotojui, uždirba iš to pinigų ir prisideda prie visuomenės gerovės kūrimo“ (Kinderis, 2012). Tai puikus būdas užtikrinti vartotojų poreikius optimaliomis kainomis sukuriant naudą tiek vartotojui tiek prekės ar paslaugos tiekėjui.

Dalijimosi ekonomika sudaro puikias galimybes dirbti savarankiškai, skatinant žmonių užimtumą ir verslumą. Dalijimosi principu veikiančios internetinės platformos sumažina tarpininkavimo kaštus, skatina bendruomeniškumą, taip pat išstumia iš rinkos ir tradicinių verslo modelių atstovus arba priverčia keisti verslo modelį. Tokie veiksniai lemia didesnę konkurenciją, didesnę pasirinkimą, taip pat žemesnę kainą.

Su naujomis technologijomis užaugusi „Y“ karta ir skaitmeninė transformacija yra dalijimosi ekonomikos varomoji jėga, žadantis šiai rinkai didžiulį augimą.

Skaičiuojama, kad per ateinančius 10 metų sumažės apie ketvirtadalis dabar esančių darbo vietų, o tai privers žmones ieškoti naujų nišų darbo sferoje.

Tūkstantmečio karta šiuo metu sudaro daugiau nei trečdalį 18-64 metų Lietuvos gyventojų, Eurostatas prognozuoja, kad po dešimtmečio aštuoniolikos sulaukę asmenys (Y ir Z kartos) kartu sudarys daugiau nei pusę darbingo amžiaus gyventojų. Manoma, kad ši kartų kaita nulems didžiulį dalijimosi ekonomikos potencialą ir naujų verslo modelių atsiradimą.

Ateityje dalijimosi ekonomika kels dar didesnius iššūkius tradiciniams verslams, veikiantiems ne tik apgyvendinimo, pavėžėjimo, bet ir apdirbamojoje gamyboje ar paslaugų sektoriuje.

Lietuva taip pat neatsilieka nuo vakarietiškų tendencijų ir akivaizdu, kad dalijimosi ekonomika turės didelę perspektyvą, ypač kai yra pakankamai erdvės plėtoti esamas paslaugas bei atrasti naujas sferas.

Vystantis naujausioms technologijoms darbo rinka keičiasi, žmonių darbą pakeičia robotai, o robotus taip pat jau gali prižiūrėti kiti robotai, todėl atsiranda ir papildomas poreikis lanksčių darbo vietų atsiradimui patenkinant trumpalaikių paslaugų poreikį. Dalijimosi ekonomikos forma yra patraukli tuo, kad darbuotojai nebeturi jam vadovaujančio asmens, sprendimus gali priimti savarankiškai, laisvai planuoti savo laiką, dirbti kada nori ir kokioje nori vietoje.

Paplitus dalijimosi filmais, knygomis, muzika, atsirado idėja dalintis ir savo nekilnojamuoju turtu ar daiktais, išnuomoti juos trumpalaikiai nuomai. Per pastaruosius metus šis reiškinys gana sparčiai išaugo ir tapo neatsiejama ekonomikos dalimi. Kiekvienas asmuo, turintis prieigą prie interneto gali užsisakyti įvairiausias paslaugas kelių mygtukų paspaudimo dėka, arba priešingai jei tikisi užsidirbti gali atlikti priešingus veiksmus ir pasiūlyti savo prekę ar paslaugą, tada asmuo privalo atlikti tik keletą veiksmų. Pirmiausia gauti interneto prieigą, vėliau užsiregistruoti tam tikros dalijimosi platformos internetiniame puslapyje arba išmaniajame telefone įsidiegti programėlę, kuri jam leis naudotis dalijimosi platformos paslaugomis.

Keleivių pervežimo, apgyvendinimo, finansavimo sektorių, profesinių paslaugų nauji dalijimosi ekonomikos modeliai skatina konkurencingumą tarp panašias paslaugas siūlančių tiekėjų lyginant su tradiciniu verslu. Dalijimosi ekonomikos naudojimas nėra tendencingas ir yra priešingas reiškinys nišų tendencijoms, šis modelis yra didelio masto, apimantis milijonus vartotojų taip pat sudarantis tendenciją vystyti bei investuoti į šiuos verslo modelius.

Dalijimosi ekonomikos modelio tyrimą dar aktualesniu daro tai, kad trūksta informacijos, kokią socialinę bei ekonominę naudą atlieka tokia verslo modelių forma bei kokios ekonominės bei socialinės pasekmės gali nutikti toliau plečiantis dalijimosi ekonomikos verslo modeliams.

Problematika. Kokia yra dalijimosi ekonomikos verslo modelių kuriama ekonominė ir socialinė vertė ir kaip prie naujo verslo modelio gali prisitaikyti įprasti verslo modeliai.

Tyrimo objektas. Dalijimosi ekonomikos modelių ekonominė ir socialinė nauda.

Darbo tikslas. Ištirti požiūrį į dalijimosi ekonomikos modelių ekonominę naudą ir socialinę vertę bei pateikti pasiūlymus esamiems verslo modeliams.

Darbo uždaviniai:

1. Atlikti verslo modelių inovacijų ir dalijimosi ekonomikos teorinę analizę, siekiant išsiaiškinti dalijimosi ekonomikos kuriamą ekonominę ir socialinę poveikį.
2. Empirinio tyrimo pagalba nustatyti požiūrį į dalijimosi ekonomikos paplitimą ir kuriamą ekonominę ir socialinę poveikį bei įtaką esamiems verslo modeliams.
3. Pateikti praktines rekomendacijas, kurios padėtų esamiems verslo modeliams prisitaikyti prie kintančių sąlygų.

Darbo metodai:

Lyginamoji mokslinių straipsnių ir literatūros analizė

Pusiaus struktūrizuotas interviu

Lyginamoji pusiau struktūrizuoto interviu analizė

Turinio analizė

Norint detaliai ištirti kokią įtaką daro dalijimosi ekonomikos verslo modeliai, pirma reikia išanalizuoti verslo modelių ir dalijimosi platformų sampratą. Pirmoje darbo dalyje nagrinėjama mokslinė literatūra. Antroje dalyje bus skiriamas dėmesys tyrimo metodologijai ir tyrimo atlikimo formulavimui. Trečiojoje darbo dalyje bus atliekamas tyrimas.

1. VERSLO MODELIŲ INOVACIJŲ IR DALIJIMOSI EKONOMIKOS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Verslo modelių rūšys.

Vis spartesniu tempu kintančios verslo sąlygos yra įtakojamos internacionalinių faktorių, o aplinka verslui yra veikiama įvairių permainų. Esant tokioms sąlygoms įmonės yra priverstos prisitaikyti naudojant konkurencingą verslo modelį arba bendradarbiauti kartu su kitomis įmonėmis. Santykiai tarp verslo dalyvių bei bendradarbiavimas sudaro verslo modelio pagrindą. Tinkamas verslo modelis gali pagerinti įmonės veiklos rezultatus, sumažinti veiklos kaštus, pritraukti naujus vartotojus, įsitraukti į naujas rinkas ar efektyvinti veiklos rezultatus.

Mokslinėje literatūroje nėra konkretaus verslo modelio apibrėžimo, nors verslo modelio sąvoka minima gana dažnai (Rappa M., 2010). Remiantis ekonominėmis ar verslo disciplinomis yra išreiškiama verslo modelio sąvoka. Mokslininkai ir praktikai turi vieningą nuomonę, kad bendrąja prasme verslo modelis – priemonė šiuolaikinėms verslo įmonėms, kurios siekia integruotis pasaulinėje rinkoje, konkurencingumo didinimo priemonė. (Kinderis R., 2012). 1957 metais pirmąjį kartą buvo panaudotas verslo modelio apibrėžimas (Bellman, R., Clark, C. E. ir kt., 1957). Šis apibrėžimas tapo populiariesnis tik nuo 1990 m. (Kinderis R., 2012).

Dalis autorių apibrėžia verslo modelį kaip kiekvieną verslo aspektą (Perkmann, M., Spicer, A., 2010). Dažnu atveju įmonės strategija prilyginama verslo modeliui, verslo modelis yra susijęs su įmonės finansinės ir ateities perspektyvų plėtra kuriant vertę bei uždirbant pajamas, priešingai, strategijai, kuri nustato kaip įmonė konkuruos rinkoje. Verslo modelio reikšmė išskiriama planuojant pelno siekimą. Verslo modelis apibrėžiamas ir kaip verslo pajėgumų naudojimas sudarant verslo sandorį kai kuriama didesnė pridėtinė vertė. (Burinskienė, A., Daškevič, D., 2013). verslo modelį apibrėžia kaip verslo vykdymo metodą, kurį taikant įmonė išsilaiko.

Verslo modelio apibrėžimą galima išskirti į tris lygmenis: strateginį, operacinį bei loginį (Šalkauskas, Š., Dzemyda I, 2013). Šių autorių nuomone strateginis lygmuo parodo, kad verslo modelis funkcionuoja kaip struktūrinis verslo planas strategija nukeliama į veiksmų planą. Šiame požiūryje svarbus dėmesys įmonės pozicionavimui rinkoje, finansinio pelno užtikrinimui ar konkurencinio pranašumo augimui. Priešingai nei strateginis požiūris, loginis požiūris į verslo modelį pabrėžia vertės kūrimo logiką, kai strateginės problemos nėra tokios svarbios, tada išskiriami įmonės įplaukų šaltiniai, kaštų struktūra, veiklos mąstai ar kainų nustatymo principai.

Operacijų lygmenyje įmonė kuria vertę, kuri grindžiama vidiniais procesais (Šalkauskas, Š., Dzemyda I, 2013).

Verslo modelio pasireiškimo būdai gali būti išskiriami taip pat į tris kategorijas, tokias kaip iš viršaus į apačią, iš apačios į viršų, bei priešpriešinio (Radzilavičienė D., 2015). Planavimas iš viršaus į apačią sudaromas aukščiausiam įmonės valdymo lygmenyje, po to planus nuleidžiant į vidurinį ir žemutinį lygmenis. Kai strateginiai planai yra nurodomi žemesniuose valdymo lygmenyse palanku taikyti šį planavimą strateginiams planams. Taikant šį planavimą yra išlaikomas aukštas svarbiausių įmonės tikslų bei planų suderinimas. Taikyti vien tik planavimo principą gali atsirasti rizikos susijusios su mažėjančiu darbuotojų įsitraukimu, kai jie nedalyvauja priimančiais sprendimais, taip pat reikalingas didelis informacijos kiekis, siekiant išsiaiškinti su darbo sprendimais susijusius faktus. Remiantis Radzilavičienė D., (2015) siekiant sudaryti operatyvinius planus būtų tikslinga vadovautis planavimu iš apačios į viršų. Šio planavimo principas tai tikslų ir priemonių parengimas ir formulavimas. Taikant šį principą darbuotojai įsitraukia į sprendimų priėmimą, šis principas panašesnis į darbuotojų įgalinimą, darbuotojai jaučiasi svarbesni formuojant tikslus, tačiau atsiranda ir neigiamų aspektų, gali būti neatsižvelgiama į įmonės kaip visumos planus, o gilinimasi tik į vieno padalinio. Trečias principas vadinamas priešpriešiniu, šis principas yra tiek planavimo iš viršaus tiek planavimo iš apačios derinys. Svarbiausias vaidmuo tenka viduriniam valdymo lygmeniui, kuris įvertina ar žemesniame valdymo lygmenyje sudaryti planai siejasi su strateginiais planais. Šio principo privalumas toks pat kaip ir planavimo iš apačios į viršų, kadangi darbuotojai yra įtraukiami į sprendimų priėmimą, o tai didina jų motyvaciją geriau atlikti užduotis, tačiau laiko požiūriu tai reikalauja nemažai išteklių.

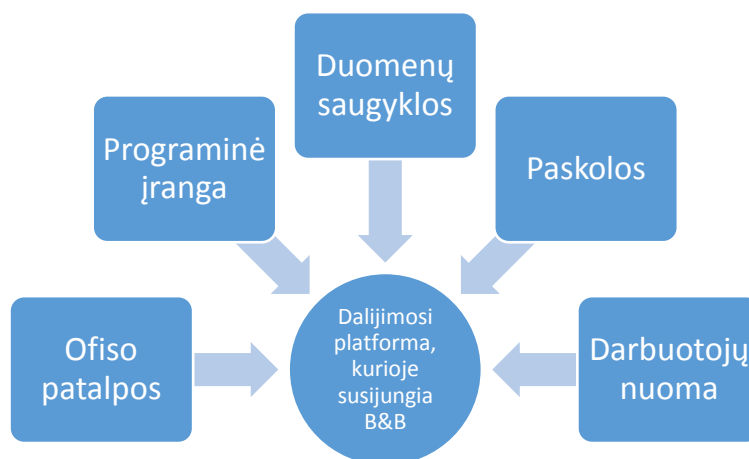
Verslo modelių struktūrai apibūdinti yra išskiriami skirtingi verslo modelių elementai. Daugelis autorių skirtingai apibūdina ir verslo modelius. Storbacka, K., Nenonen, S. (2009) verslo modelį supranta kaip „tarpusavyje susietų pajėgumų, nurodančių turinį, procesus ir bendrai kuriamos abipusės vertės sąveikos ir keitimosi valdymo konfigūraciją“. Baden-Fuller, Ch., Morgan, M. S. (2010) verslo modelį apibrėžia: „tai versle naudojamas veiklos metodas, siekiant didžiausios naudos iš prekių ar paslaugų arba suvokiamas kaip sukuriama naujos vertės dydis. Įmonei tai yra įrankis valdyti savo veiklą“. George, G., Bock, Adam J. (2011) teigia, kad „verslo modelis suprantamas kaip ilgalaikio įmonės gyvavimo užtikrinimas, verslininkystės ugdymo prielaida bei pasekmės. Galimybės yra sukuriama verslo modelių taip atsiranda naujos verslo formos bei randami rinkos trūkumai“. Verslo modelio suvokimą Verstraete, T., Estèle, J.-L. (2011) išreiškia: „tai tarpusavyje susijusių elementų grandinė, kurios viena kitą papildydamos sukuria naują vertę rinkai“.

Remiantis anksčiau minimais autoriais Rappa M., 2010, Kinderis R, 2012 ir kitais pateiktuose verslo modelių apibrėžimuose galima pastebėti ir bendrų nuomonių. Ne vienas verslo modelio suvokimas apjungia vertės klientui kūrimą, pelno svarbumą, turimus išteklius bei pajėgumus, strateginius sprendimus ir principus bei inovacijas, kurios yra svarbi verslo modelio atsiradimo priežastis. Verslo modelio sąvokos elementais gali būti išskiriama: nauda klientui, kainos nustatymas, operacijų valdymas, ekonominė logika, išteklių valdymas, tarpininkai, technologijos, inovacijos, finansai, veiklos metodai, veiklos plėtra, pajėgumai, kainos konkurentai, paskirstymo kanalai, partnerių tinklas, strateginiai pasirinkimai ir kt.

Svarbu tinkamai parinkti atitinkamas informacines technologijas ir organizacijoje vykstančių pokyčių vadybą. E. verslas siejamas su įvairiais verslo modeliais. Elektroninio verslo modeliai yra skaidomi į keltą kategorijų, tačiau nesvarbu kokiai kategorijai priskiriamas verslo modelis, jis turi įmonei padėti pasiekti tikslus bei generuoti aukštesnę vertę vartotojams. Elektroninio verslo modeliai yra kintantys ir prisitaikantys prie naujausių technologijų. Dažnai naudojamas verslo modelių klasifikavimas yra susiję verslo partnerių tarpusavio sąveika, pagal tai, kokiai grupei skiriama produkcija. Sąveikaujančios šalys gali būti - verslas, vartotojai, valstybinės institucijos, darbuotojai. Autoriai išskiria tokius elektroninio verslo modelius: Verslas – verslui modelis (B2B - angl. Business to Business) – verslo procesai vykdomi tarp verslo objektų. Taikant šį modelį pabrėžiamas įmonių tarpusavio bendradarbiavimas, o jo nauda siejama su produktų pristatymo greičio didinimu, transakcijų kiekio sumažinimu, atsargų lygio optimizavimu.

Naudojantis dalijimosi paslaugomis įmonės gali išsinuomoti ne visa ofiso erdvę su tam skirtomis posėdžių salėmis ir darbo kabinetais, tačiau pakanka nuomotis tik keletą kabinetų, o papildoma infrastruktūra išnuojama tik esant poreikiui, taip sumažinamos išlaidos ir efektyviai panaudojamos nuomojamos patalpos. Taip pat darbuotojai naudojami bendromis erdvėmis ar teikiamomis paslaugomis. Lietuvoje veikiančios “Co – working” erdvės daugiausiai lokalizuotos didžiuosiuose šalies miestuose, žinomiausios iš jų tai “Work’inn” – Vilniuje, ir “Talent Garten” – Kaune. Bendrovės turi galimybes ne tik nuomoti specialias darbo vietas, bet ir pasitelkti naujas technologijas programinės įrangos naudojimo srityje, suteikiant galimybę darbuotojui jungtis prie serverio, kuriame yra instaliuota speciali programinė įranga, tokiu atveju nereikia instaliuoti specialių program naudojamų kaip darbo įrankiai kiekvienam darbuotojui. Panašus principas galioja ir duomenų saugykloms, kai duomenis paprastai galima talpinti “debesyse” ir jų kaupimui nebereikalingi nuosavi serveriai. Išlaidų padengimui naudojantis dalijimosi platformomis nesudėtinga gauti reikiamą finansavimą, šiuo atveju paskolos suteikimo procedūra atliekama paprasčiau ir greičiau. Lietuvoje yra veikiančios keturios veikiančios skolinimo platformos: “Finbee”, “P2P”, “Profītus” ir “Lenndy”, tačiau šios platformos dažniau populiarios tarp fizinių

asmenų, įmonių jų gretose nėra daug, kadangi dėl esančios didesnės rizikos yra reikalaujama aukštesnė grąža, o tai reikalauja dalį grąžinamos sumos skirti palūkanų padengimui. Dar viena populiarėjanti verslo rūšis tai verslas, suteikiantis galimybę reikiamu momentu samdyti darbuotojus ilgalaikiams ar trumpalaikiams projektams, jų neįdarbinant įmonėje. Atlyginimas ir kiti mokesčiai, susiję su nauju darbuotoju, mokamas tos įmonės, kuri jį išnuomoja. Darbuotojas priklausomai nuo esamo darbo krūvio dirba įmonėje, kuri jį samdo arba kitoje įmonėje, kuriai yra išnuomojamas, tarpusavyje įmonės sukuria dalijimosi ryšį.

1 paveikslas. Verslas verslui B2B. Dalijimosi modelio panaudojimas. Sudaryta autorės, remiantis Chard Brooks, 2017)

Kitas svarbus modelis tai verslas – vartotojui (B2C - angl. Business to Consumer) – verslo procesai vyksta tiesiogiai tarp įmonių ir galutinių vartotojų. Toks modelis dažnu atveju taikomas mažmeninėje prekyboje „Verslo vartotojui e. paslaugos padeda organizacijoms sumažinti išlaidas, pagerinti pristatymo laiką ir aptarnauti daugiau klientų“ (Afarjanc E., 2019).

2 paveikslas. Verslas vartotojui B2C. Modelio veikimo principas.(sudaryta autorės, remiantis, Prakupavičiūtė 2020)

Burinskienė, A., Daškevič, D., 2013 nurodo, kad verslas – vyriausybei (B2G - angl. Business to Government) apibūdina verslo veiklą sąveikaujant su vyriausybiniomis organizacijomis, tai gali apimti verslo dokumentų tvarkymą ar moksčių tvarkymą elektroniniu būdu. Taip pat galima ir priešinga situacija kai vyriausybė teikia paslaugas verslui (G2B - angl. Government to Business) – verslo procesai įgyvendinami tarp valstybės institucijų ir verslo objektų. Verslas – darbuotojui (B2E - angl. Business to Employee) „yra vienas moderniausių verslo modelių, kadangi darbuotojams leidžiama gauti įmonės akcijų, tampant partneriu ar turint nuosavybės teisių“ (Burinskienė, A., Daškevič, D., 2013). Šio modelio dėka atsiranda didesnė tikimybė pritraukti daugiau aukštos kvalifikacijos darbuotojų, generuojančių naujas idėjas.

Remiantis Mikalajūnas A, 2012 vartotojas vartotojui (C2C - angl. Consumer to Consumer) – verslo veiksmai įgyvendinami tarp vartotojų. Modelis apibrėžia vartotojų tarpusavio santykius tai susiję su informacijos keitimosi galimybėmis, įvairiais aukcionais, tačiau dažnu atveju tokia modelyje dalyvauja ir verslas, kuris sukuria ir prižiūri bendravimo platformą. Šis modelis veikia panašiu principu kaip ir 2 paveiksle nurodytame modelyje tačiau verslo poziciją šiuo atveju pakeičia tiekėjai fiziniai asmenys.

Vartotojas – verslui (C2B - angl. Consumer to Business) modelis parodo vartotojo ir verslo santykius, kai verslas perka prekes iš vartotojo, tai gali būti ne tik prekės bet ir informacija, šio

modelio atveju verslo platforma taip pat dalyvauja procese. „Verslas verslui modelis nusako santykį tarp vartotojo ir verslo, pavyzdžiui: vartotojo prisijungimas prie žiniasklaidos tinklalapių, bibliotekų ir kt.“ (Mikalajūnas A, 2012).

Vyriausybė – vyriausybei (G2G - angl. Government to Government) – valstybės institucijos bendradarbiavimas viena su kita. Šis modelis įtraukia valstybės valdymą, administravimą ir perorganizavimą, naudojantis informacinėmis technologijomis. Modelis turi paplitimo perspektyvų taikant elektronines vyriausių strategijas, kurios sudaro sąlygas vyriausybės institucijoms ir centrinėms ar vietinėms valdžioms bendradarbiauti tarpusavyje. Taikant šį modelį informacija turėtų būti greičiau, tiksliau ir efektyviau valdoma.

„Valstybinė institucija – vartotojams (G2C - angl. Government to Consumer) – verslo procesai vyksta tarp vyriausybės ir vartotojų“ (Elsevier F. L. T, 2020). Modelis reikšmingas e. valdžios ir e. viešųjų paslaugų sferoje, vartotojai gali laisvai bendradarbiauti su valstybinėmis institucijomis bei naudotis jų paslaugomis. (Paliulis, N. K., Sabaitytė, 2011). Valstybinė institucija – darbuotojui (G2E - angl. Government to Employee) tai transakcijos modelis esant valdžios institucijų santykiui su darbuotojais, tai galėtų būti veiklos vertinimas, prašymų pateikimas elektroniniu būdu. Partnerystės (P2P – angl. peer-to-peer). Šis modelis efektyvus smulkioje paslaugų įmonėje, kai kiekvienas darbuotojas yra ekspertas yra vystoma vieninga marketingo strategija ir kiti modeliai. „Šiuo metu rinkoje dominuoja trys pagrindinės tradicinio ir elektroninio verslo modelių kategorijos verslo-verslui, verslas-vartotojui, vartotojų – vartotojui“. (Viteikaitė, 2012).

Egzistuoja daugybė verslo modelių, padedančių įvykdyti naujus projektus, technologijų dėka yra sujungiami, kad ir sunkiai suderinami verslo elementai. Daugelis verslo modelių, dažnai paslaugų srityje, sugeba pritraukti vartotojus ir tai lemia gana didelę sėkmę. Vienas iš versle naudojamų modelių nesusijusių veiklų atskyrimui vadinamas „Atsietu“ (angl. unbundled) – verslo modelis (Michael Treacy ir Fred Wiersema, 1993 m). Modelis verslui siūlo susikcentruoti į vieną iš trijų verslo vertybių: veiksmų meistriškumą, lyderystę gerinant gaminį bei artimus ryšius su klientais. „Ilgos uodegos“ (angl. long tail) verslo modelis (Chrisas A., 2006 m) remiasi nišinių gaminių gamyba, kai gaminių pagaminama daug, bet parduodama mažais kiekiais didesne kaina. Dar vienas išskiriamas verslo modelis - „Daugialypės platformos“ (A. Osterwalderis, Yves Pigneuras, 2010), kuris apgaubia dvi ar daugiau išsiskiriančių, tačiau viena kitai turinčių įtaką grupių. Ši platforma motyvuoja klientų grupes bendradarbiauti su kitomis grupėmis. Ši platforma įgauna vis didesnę svarbą, kai pritraukia naujus vartotojų srautus ir sudaro „tinklo efektą“. Kuo daugiau platforma turi klientų tuo didesnė jos vertė. Modeliai papildantys turto, pajėgumų ir veiklos vidinę nuosavybę, suteikdami prieigą prie išorinių priklausančių išteklių ir procesų, kai svarbu didinti arba sukurti vertę yra vadinami „atvirais“ verslo modeliais – (Chesbroughas H,

2006). Toks modelis naudingas siekiant bendradarbiauti su išorės partneriais. Procesas gali vykti dvejopai: kai išorėje atsiradusios idėjos naudojamos kompanijos viduje arba kompanijos viduje kilę pasiūlymai išorei. Taip siekiama padidinti asmenų įsitraukimą ir kurti teigiamus rezultatus kai investuojantys asmenys yra atvirai apdovanojami. Dar vienas verslo modelis vadinamas „nemokamu“ (Chris A, 2008) yra išskiriami trys „nemokamo“ verslo modeliai: Pirmasis - nemokamas pasiūlymas - sąnaudos, kurias patiria kompanija dėl nemokančių vartotojų, yra padengiamos mokančių vartotojų. Tai leidžia padidinti klientų kiekį, kuris yra vertingas versle, o dėl nemokančių klientų atsiradusių išlaidų taip pat nėra problemų, kadangi tas išlaidas kompensuoja kiti klientų segmentai. Sekantis „nemokamo“ verslo modelis - „freemium“ (anglų kalbos žodžių „free“ ir „premium“), svarbiausia, kad pagal šį modelį produktas yra nemokamas. Nemokama platforma yra modelio dalis, kuri leidžia teikti pagrindines paslaugas už mažas kainas arba nemokamai, tačiau likusi dalis, kuri nori įsigyti aukštesnės kokybės paslaugą ar prekę susimoka daugiau už papildoma informaciją ar duomenų kiekius, o tai atperka visų naudotojų kuriamas išlaidas. Trečiasis „nemokamo“ verslo modelio tipas – „masalas ir kabliukas“, šiuos atveju pagrindinis produktas siūlomas pigiai arba net nemokamai, o jį papildantis produktas yra parduodamas brangiau. Pirkėjas yra priverstas pirkti ar įsigyti abi prekes, kadangi jos yra komplementarios ir naudojamos kompleksiskai (Chris A, 2008).

Kinderis R., 2012 išskiria tris pagrindines verslo modelio inovacijų dimensijas: elektroninę, strateginę ir technologinę. Verslo modelių pradžia siejama su didėjančiu interneto poveikiu visuomenei ir ekonomikai. Komunikacinės išlaidos yra gerokai sumažinamos informacinių technologijų dėka, plečiant mainų mechanizmus bei kuriant dalijimosi formas. Naujos tendencijos atveria didesnes verslo modelių taikymo galimybes. Pagrindiniai elektroninio verslo modelių tipai yra šie: virtualios bendruomenės, el. parduotuvės, el. aukcionai, infrastruktūros portalai, distributoriai, vertės grandinės integruotojai ir kt. Daug dėmesio sulaukiama analizuojant įmonės veiklos vertės kūrimo bei konkurencingumo aspektus. Taip pat galima teigti, kad verslo modeliai susieja inovacijų dimenciją, apimančią tradicinius produktus, dalijimosi formas ar inovacijas įmonėse.

Remiantis aukščiau pateikimų autorių analize sparčiai vystantis išmaniosioms technologijoms reikalingi inovatyvūs verslo modeliai, kurie padeda realizuoti naujausiomis technologijoms. Verslo modelis gali būti pritaikytas kaip veiksminga priemonė kuriant naudą ir didinant konkurencinį pranašumą, kuri nereikalauja didelių papildomų išlaidų. Inovatyvūs sprendimai yra tiesiogiai susiję su moderniomis technologijomis, konkurenciniu pranašumu tampa ne materialūs išteklių, o aukštas įžvalgumo ir verslumo lygis. Strateginis valdymas ir inovacijų vadyba yra glaudžiai susiję su verslo modelio inovacija. Įvairūs verslo modeliai yra naudojami,

formuojant skirtingas strategijas, todėl dėl inovacijų sukelti sisteminiai pokyčiai įtakoja ir visą verslo sistemą.

1.2. Dalijimosi ekonomikos samprata.

Apibrėžti vieną geriausią verslo modelį sudėtinga, kadangi jų yra ne vienas, tai sudaro pasirinkimo laisvę kiekvienam verslui išsirinkti jam tinkantį verslo modelį, tačiau vis daugiau įmonių pasirenka inovatyvius modelius, kuriuos pritaiko novatoriškoms paslaugoms ar prekėms pasiūlyti. Viena iš verslo modelio šakų plintanti tiek Lietuvoje tiek visame pasaulyje – tai dalijimosi ekonomika arba kitaip dar vadinama bendro vartojimo ekonomika, kuri bus plačiau aptariame šiame darbe.

Remiantis Europos Parlamento pranešimu dėl Europos bendro vartojimo ekonomikos dalijimosi ekonomika gali būti apibrėžiama kaip sąvoka „apimanti įvairiausių veiklą, kuri atsiranda iš įvairaus bendradarbiavimu grindžiamo verslo, įskaitant vykdymą nesiekiant pelno. Verslo modeliai yra įvairūs, pradedant dalijimosi platformomis, kurios sudaro galimybę keistis prekėmis ir paslaugomis visame pasaulyje, ir baigiant mažomis bendradarbiavimu grindžiamomis labai mažomis, mažomis ir vidutinėmis įmonėmis teikiančiomis paslaugas vietos bendruomenėms.“ (Danti N., 2017).

Ši verslo forma atvėrė kelią dalijimuisi bei bendruomenės kūrimui. Dalijimosi ekonomikos pradžia siejama su nenaudojamų daiktų apsikeitimu tarp fizinių asmenų, o vėliau tai plėtėsi iki prekybos ir teikiamų paslaugų. (Posen, H. A., 2015).

Dalijimosi ekonomika skirstoma į keletą rūšių „gali būti remiamasi pelno arba ne pelno sandoriais įvairiose skirtingose rinkos struktūrose (verslas vartotojui – B2C, vartotojas vartotojui – C2C, verslas vartotojui – C2B, verslas verslui – B2B ir verslas vyriausybei – G2C). Todėl dalijimosi ekonomika gali būti skirstoma į socialinę (ne pelno siekiančią), ekonominę (pelno siekiančią), komunikacinę (dalijimasis žiniomis ir įgūdžiais).“ (Prakapavičiūtė, 2020).

„Dalijimosi ekonomika yra naujas modelis, kuris paskutiniu metu daug dėmesio sulaukė dėl intensyviai augančių bendrovių „Airbnb“ bei „Uber“ (Schor J., 2014). Dauguma ekspertų mini, kad šis modelis nėra naujas, bet plečiamas esamų bendrovių, kuriančių naujas rinkas, jų modelius taip pat skatinant pasitikėjimą kartu su bendradarbiavimu virtualiose platformose. Pirmosios dalijimosi ekonomikos įmonės yra „Wikipedia“, „e-Bay“, „Facebook“, „PayPal“ ir „YouTube“.

Internetas yra pagrindinis dalijimosi ekonomikos generatorius, jo dėka galima naudoti debesų saugyklas, dideliais duomenų srautais, žiniasklaidos priemonėmis, panaudojant mobiliuosius įrenginius.

Dar viena dalijimosi ekonomikos sėkmingumo priežastis buvo 2008-2009 m. finansinė krizė, kai asmenys pradėjo intensyviai taupyti, o didelė dalis žmonių buvo praradę darbą bei galėjo užsiimti papildoma veikla.

Dalijimosi ekonomika užsimezgė dalijantis nepanaudotais papildomais ištekliais tarp asmenų, o vėliau išsiplėtė iki paslaugų ar parduodamų prekių.

Ankstesniame skyriuje minėtuose modeliuose „vartotojas-vartotojui“ ir „verslas-vartotojui“ dalijimosi produktai iš materialių išsiplėtė iki nematerialių, o produktų ir paslaugų, kuriais galima dalintis, sąrašas vis plečiasi.

Dalijimosi ekonomika yra „technologijos naudojimas siekiant supaprastinti prekių ar paslaugų mainus tarp skirtingų šalių. Abi šalys gali dalintis verte, iš nepakankamai išnaudoto turto ar įgūdžių.“ (Miller, 2018).

Keitimasis verte vyksta per sukurtą - dalijimosi platformą, kurioje prekės ir paslaugos pirkėjas ar vartotojas gali susikeisti rolėmis. Interneto prieiga bei patikimas atsiskaitymas per platformoje daro perspektyvią šią verslo modelio šaką. Interneto dėka atsiveria viso pasaulio rinka, tuo pat metu vyksta ir globalizacijos procesai, kai vartotojams daug paprasčiau pirkti prekę, o pardavėjams parduoti platesnėje rinkoje, nebesiorientuojant tik į vietinę savo šalies rinką, o plečiant mastus tarptautiniu lygmeniu, pasirenkant atitinkamas tikslines rinkas.

Į naują lygmenį perkelti dalijimosi ekonomiką padeda ir tokios technologijos kaip „Blockchain“ Debesija suteikia vartotojams galimybę dalytis ir nuomotis bet ką.

Naujausi verslo modeliai, paremti „Blockchain“ technologija, bandomi finansiniame sektoriuje. Dauguma finansinių įmonių eksperimentuoja šią technologiją. Bankai yra didžiausi investuotojai į „Blockchain“ startuolius, yra vykdoma kompanija „R3 CEB“, kuri apjungia penkiasdešimt bankų į konsorciumą, kuriantį tik finansinei industrijai „Blockchain“. Naudojant šią technologiją bankams, svarbūs sprendimai, padedantys nustatyti klientą, jo istorijos patikimumą.

Pasaulinė organizacija “The people who share” (2018) pateikia tokį apibrėžimą – „dalijimosi ekonomika tai socialinė ir ekonominė ekosistema, sujungianti žmogiškųjų ir fizinių išteklių pasiskirstymą, norint finansinės ar kitos naudos iš nepanaudoto asmeninio turto. Į tai gali būti įtraukta bendras kūrimas, gamyba, platinimas, prekyba ir vartojimas tarp skirtingų žmonių.“

Dalyviai, kurie naudojami platformos paslaugomis yra apmokestinami per platformoje integruotą prekių ar paslaugų apmokėjimo sistemą arba suteikiamas būdas paslaugas apmokėti, pervedant pinigus į platformos banko sąskaitą.

Virtuali pinigų skolinimosi programa „Savy.lt“ apmokėjimą už paslaugas iš skolinančio paslaugos gavėjui yra pervedami per „Paysera“ sistemą, taip užtikrinama, kad už paslaugas būtų atsiskaityta ir pinigai pervedami tiks įvykdžius sėkmingą sandorį. Kita dalijimosi ekonomikos

platforma „dalinuosi.lt“ išnuomoja daiktus trumpalaikiai nuomai. Šioje sistemoje yra numatyta, kad daikto nuomininkas pasibaigus sandoriui per kelias dienas gauna apmokėjimą, taip užtikrinant nekokybiškų paslaugų mažinimą, kadangi nuomotojai nebus suinteresuoti teikti nekokybiškus daiktus jei vėliau už juos negaus apmokėjimo. „Uber“ vairuotojas gali rinktis kada gauti apmokėjimą po visos dienos arba iškart po įvykdytos kelionės. Automobilių ir paspirtukų dalijimosi kompanija „Citybee“ Lietuvoje taip pat kelia nerimą tradicinių verslų pavėžėjimo įmonėms, kadangi šis verslo modelis atreikia dalį pajamų nuo tradicinių pavėžėjimo kompanijų. Šios kompanijos atsiskaitymo principas yra susietas su mokėjimo kortele ir „Citybee“ paskyra. Susieta mokėjimo kortelė leidžia atlikti automatinius nuskaitymus atlikus kelionę priklausomai nuo automobilio ar paspirtuko naudojimo laiko bei nuvažiuotų kilometrų skaičiaus, paskutinė sąlyga galioja tik automobilių naudotojams.

2016 m. 420 bendro vartojimo ekonomikos principu susiformavę startuoliai uždirbo 23 mlrd. JAV dolerių. Nuo 2007 metų, įmonių skaičius padidėjo 10 kartų. Verslo – vartotojui sektoriuje dalijimosi ekonomikos startuoliai auga, tačiau verslas – verslui sektoriuje taip pat įgyjamas pagreitis. Prognozuojama, kad bendros dalijimosi ekonomikos modelio pajamos nuo 15 mlrd. JAV dolerių 2014 m. padidės iki 335 mlrd. JAV dolerių 2025 m. (Wallenstein J. ir Shelat U, 2017).

Taigi apibendrinus galima teigti, kad dalijimosi ekonomikos verslo modelis yra sparčiai augantis ir gali iš rinkos išstumti senesnius žaidėjus, priklausančius tradicinio verslo kategorijoms. Dėl besivystančių naujų technologijų bei jaunųjų kartų (X ir Z kartos) poreikių didėjimo verslas priverčiamas kurti naujus pažangesnius modelius, kurie efektyvintų esamų verslo šakų panaudojimą. Taip pat esamų prekių, paslaugų ar produktų išplėstinį naudojimą, kuris naudingas kelioms suinteresuotoms šalims. Žinoma, jei dalis verslo modelių yra pakeičiami tai kažkuri dalis yra ir išstumiami iš rinkos kaip neberekalingi žaidėjai, tokiu atveju yra skatinamas verslo efektyvinimas ir prisitaikymas prie esamos situacijos, kuriant vartotojui naudingesnę produktą ir skatinant natūralią konkurenciją.

1.3. Dalijimosi ekonomikos rūšys.

Dalijimosi platformos, kurios yra pelno siekiančios platformos, turėtų būti suprogramuotos taip, kad būtų užtikrinama platformos funkcionavimas ilguoju laikotarpiu (Edelman, 2018), tai gali būti „Booking“ pavyzdys, kadangi vartotojai nemato tiekėjų kontaktinių duomenų ir gali su tiekėjais susisiekti tik per šią platformą, taip yra užtikrinamas veiklos efektyvumas. Jei būtų laisvai prieinami kontaktiniai duomenys iškiltų rizika dėl tarpininkavimo mokesčio nesumokėjimo, taikant šiuos saugiklius galima užtikrinti, jog platforma veiks ilguoju laikotarpiu.

Pagal kai kuriuos autorius yra išskiriami trys pagrindiniai dalijimosi ekonomikos principai, kurie yra technologinės naujovės, pilnavertis turto ar nuosavybės išnaudojimas ir bendruomenė.

(Botsaman, 2015). Technologinėms naujovės priskiriamos platformos, kurių pagalba įvyksta mainai, socialiniai tinklai, tapatybės nustatymo sistemos, mokėjimai internetu. Pilnaverčiam turto ir nuosavybės išnaudojimui priskiriama: nepanaudoto turto nuosavybės perleidimas kitam, o bendruomenės principas pabrėžia pirkėjų ir pardavėjų sudarytą asmenų bendruomenę.

Dalijimosi ekonomika įgauna pagreitį ir pradeda veikti daugumoje sektorių vieni iš jų tai: transporto, daiktų, apgyvendinimo paslaugų, nuomos, tarpusavio skolinimo sektoriai. (Žukauskas, 2017). Taip pat pateikia anksčiau paminėtus dalijimosi ekonomikos sektorius ir prideda naudotų daiktų, rūbų pardavimo sektorių bei tarpusavio finansavimo sektorių.

Dalijimosi būstu platformos yra viena iš pagrindinių dalijimosi ekonomikos formų, ši forma suteikia galimybę trumpam išsinuomoti būstą kelionės metu. Dalijimosi platformoje būsto savininkai užrašo būsto nuomos kainą, nurodo vietą, būste esančias komunikacijas, bei pateikia foto fiksaciją. Trumpalaikę būstų nuomos rinką suaktyvino dalijimosi platforma „Airbnb“. Bendrovę įkūrė 2008 m., šiuo metu joje jau yra šešiasdešimt penkiuose tūkstančiuose pasaulio miestų, esančių 191 šalyje, taip pat prognozuojama, kad 2020 m. bendrovės pelnas sudarys tris bilijonus dolerių. „Airbnb“ platforma atsidarė jau esant nemažai konkurencijai apgyvendinimo paslaugų sektoriuje, tačiau dar nei vienas viešbučių tinklas nėra iki šiol pasiekęs tokių augimo rezultatų kaip „Airbnb“. Šiuo metu jų sistemoje yra siūlomi įvairūs nuomos variantai: vienas iš jų apsistoti tame pačiame kambaryje su kitu nuomininku, kitas variantas - išsinuomoti atskirą kambarį arba trečias - išsinuomoti atskirą būstą. Los Andželo, Niujorko ir San Francisko miestų statistikos duomenimis, „Airbnb“ platformoje dominuoja atskiro būsto pasiūlymai, jie sudaro daugiau nei šešiasdešimt procentų visų nuomos pasiūlymų. (Saman, 2015).

Lietuvoje taip pat pastebimas didėjantis užsienio turistų skaičius, tačiau viešbučių užimtumas statistiškai vienas mažiausių Europos Sąjungoje, didelė tikimybė, kad vizito metu Lietuvoje turistai lankosi ne viešbučiuose, o renkasi nuomojamą būstą.

Kita dalijimosi ekonomikos rūšis tai dalijimosi transportu platformos kai atliekama pavėžėjimo paslauga.

Šią paslaugą vykdo asmenys, dažniausiai neturintys vežimo paslaugos teikimo licencijos. Šiai paslaugai įvykdyti taip pat būtina dalijimosi platforma, o užsiregistravę asmenys užsisako pavėžėjimą iš taško B į tašką B1. Šiuo metu pasaulyje lyderiauja bendrovė „Uber“. Bendrovė buvo įkurta 2009 m., šiuo metu ji savo veiklą vykdo 55 pasaulio šalyse ir 260 pasaulio miestuose. 2016 m. informacija nuo „Uber“ įsikūrimo pradžios, kompanijos vertė išaugo 68 milijonų JAV dolerių. (Sorkin, 2016). Išpopuliarėjus „Uber“ visuomenėje, tradicinės taksi bendrovės pajuto klientų stygių. Tradicinės įmonės iškėlė nesąžiningos konkurencijos problemas, kadangi tradicinėms įmonėms dėl nevienodų verslo vykdymo ir apmokestinimo sąlygų konkuruoti su „Uber“ sudėtinga. Lietuvoje taip pat plečiasi panašios pavėžėjimo paslaugos.

Nepasinaudojant kredito įstaigų paslaugomis galima pasiskolinti iš tarpusavio skolinimo platformų, tokių kaip „Lending Club“, „Savy.lt“, „SoFi“, „Fin Bee“, šios paskolos yra palankios abiem sandorio pusėms. Paskolos gavėjas neprivalo turėti pradinio įnašo ar papildomo turto, kad galėtų gauti norimą paskolą, palūkanos tokiose platformose kartais viršija net 30 %.

Indėliai laikomi komerciniuose bankuose yra draudžiami iki 10000 EUR, tačiau naudojantis skolinimo platforma rizika padidėja netekti pinigų, o VĮ Indėlių ir investicijų draudimas netekimo atveju šios sumos nepadengs. Šio tipo platforma suteikia galimybę paskolinti už didesnę riziką, tačiau su didesne grąža. Lietuvoje finansinė veikla, vykstanti dalijimosi dalijimosi pagrindais, pradėta reglamentuoti 2015 metais. Lietuvos Respublikos Vartojimo kredito įstatyme buvo įtrauktas papildomas straipsnis, kuriuo nustatyti reikalavimai viešojo dalijimosi skolinimo platformų operatoriams. Lietuvoje taip pat tarpusavio skolinimas yra apmokestinamas pagal VMI egzistuojančią tvarką.

Egzistuoja ir kitos dalijimosi ekonomikos platformos tokios kaip pasidalinimas žmogiškaisiais ištekliais. Šio tipo platformos yra tokios kaip „TaskRabbit“, „Zaarly“, „oDesk“, „Mechanical Turk“, „HumanApp“, jose galima užsisakyti namų priežiūros arba specialių žinių reikalaujančias paslaugas, kurios yra teikiamos ten užsiregistravusių asmenų. Siūlomų paslaugų spektras yra gana platus galima užsisakyti automobilio remontą arba konsultaciją finansų klausimais. Šios dalijimosi platformos sujungia tuos, kurie ieško tam tikros paslaugos su tam tikros srities specialistais.

Dalijimosi daiktais platformos dar viena dalijimosi platformos rūšis („dalinuosi.lt“, „Car2Go“, „Zipcar“, „Turo“, „Getaround“), kuriose galima išsinuomoti daiktą. Priešingai nei nusipirkus brangų daiktą vienam kartui. Dalijimosi platformoje daugiausia išnuomojami automobiliai, žaidimų konsolės, fotokameros ir kt. Šiandien Dalinuosi.lt turi daugiau nei 20 tūkstančių užregistravusių naudotojų ir yra siūloma daugiau nei 2500. daiktų.

Apibendrinant, galima teigti, kad yra reikalingas dalijimosi platformų verslo modelis. Taip pat svarbu naudojant šį verslo modelį užtikrinti sąžiningą konkurenciją šioje srityje.

1.4. Dalijimosi ekonomikos privalumai ir trūkumai.

Dalijimosi ekonomika palengvina gamybos, dalijimosi, verslo veiklą, skatina inovatyvių dalijimąsi prekėmis ir paslaugomis. Europos Konkurencijos tarybos duomenimis (2016), dalijimosi ekonomika:

- „1. užtikrina didesnę paslaugų įvairovę,
2. suteikia vartotojams daugiau galimybių pasirinkti,
3. gali pasiūlyti aukštesnės kokybės paslaugą už geresnę kainą.“

Rinkos tyrimų ir konsultacijų bendrovės „Kantar TNS“ atliko „Eurobarometro“ tyrimą, kuris parodė, kad Lietuvos gyventojų išskiriami dalijimosi platformų privalumai yra panašūs kaip ir įvardyti likusios Europos Sąjungos piliečių. Lietuvos respondentai sutinka, kad naudojantis dalijimosi platformomis skirtingas paslaugas galima gauti nesudėtingai, toks vartojimo modelis leidžia paslaugas gauti pigiau. Dalis Lietuvos gyventojų dalijimosi platformas vertina pozityviai dėl galimybių keistis produktais su kitais vartotojais, neišleidžiant pinigų.

Naudojantis dalijimosi ekonomika vartotojai gali sutaupyti bei padidinti patogumą. Taip pat yra galimybė nesudėtingai palyginti kainas, kadangi tai matosi turimose programėlėse, niekur eiti nereikia. Teikiamos paslaugos ar prekės nedelsiant ir beveik visi sandoriai apmokami elektroniniu būdu. (Wright, 2017).

Lietuvos elektronikos paslaugų asociacija mato dalijimosi ekonomikos naudą gamtai bei socialiai atsakingą vartojimą. Taip taupomi ne tik pinigai, bet ir gamtos išteklių. Martucci (2018) papildomai išskiria dar du privalumus: t. y. naujas galimybes ir stiprias bendruomenes.

Žukauskas (2016) išskiria dar keletą dalijimosi ekonomikos privalumų: Pirmasis iš jų – produktyvumas – platforma supaprastina tarpininkavimą, taip mažindama sąnaudas. Antrasis – platesnė pasirinkimo galimybė – platformose įdiegtos filtrų funkcijos padedančios pasirinkti tiekėją, pagal kriterijus. Trečiasis – „švelnesnis“ reglamentavimas – lyginant su tradicinio modelio verslu.

Moksliniai šaltiniai teigia, kad dalijimosi ekonomika naudinga ne tik finansine prasme, bet ir skatina aplinkosaugą, turimo turto užimtumą. Išmaniųjų technologijų pagalba gerokai supaprastėjo paslaugų ar prekių ieškojimo bei užsakymo procesas, o tai reiškia mažesnes sąnaudas verslui. Dalijimosi ekonomika, taip pat, skatina užimtumą, sprendžia nedarbo lygio problemas, skatina kūrybiškumą bei verslumą, o kartu prisideda prie valstybės biudžeto pajamų.

Dalijimosi ekonomika turi ne tik teigiamų savybių, tačiau gali kilti ir grėsmės dėl šios verslo formos. Dalijimosi ekonomikos grėsmės mini Galal, (2017) dėl netinkamo reglamentavimo. Pirmiausia gali kilti incidentai dėl socialinės nelygybės, antra priežastis – tradicinių rinkų nykimas ir trečia kelti nesąžiningą konkurenciją.

Tinkamos kontrolės trūkumą pabrėžia Masalskas (2018) pasisakydamas, kad „Airbnb“ ir kitos gyvenamosios vietos dalijimosi platformos padidino turistų srautą Prancūzijos sostinėje Paryžiuje, tačiau tai turėjo neigiamas pasekmes. Butų ir kambarių nuoma per „Airbnb“ portalą Paryžiuje tokia populiari, kad 2017 m. Prancūzijos sotinės regione buvo siūloma daugiau kaip 65 tūkst. Butų, o 2013 m. buvo tik 4 tūkst. Dėl dalijimosi ekonomikos išpopuliarėjimo turistų srautų, per 5 metus Paryžius prarado daugiau nei 10 proc. nuolatinių gyventojų, pradėjo trūkti įprastinių, kadangi jas galėjo išstumti turistams sukurtos kavinės ir restoranai. Taigi tikėtina, kad „Airbnb“ platformos atsiradimas galėjo sutrikdyti įprastą Paryžiaus gyventojų gyvenimą.

Graikijoje buvo užfiksuoti net incidentai kilę dėl dalijimosi platformų. „Atėnuose 3 metus vyksta sujudimai – vairuotojų pasipriešinimai ir protesto bangos prieš „Uber“. 2018 m. protestai tapo sukeliančiais saugumo incidentus, užpuolant automobilius teikiančius pavėžėjimo paslaugas per „Uber“ platformą. (Tagaris, 2018).

2018 metais JAV United bankas išskyrė dalijimosi ekonomikos trūkumus:

1. Taisyklių nebuvimas - daugeliu atvejų trūksta kontrolės, būtų kontroliuojami produktai ir paslaugos, kuriais keičiamasi. Apgyvendinimo platformoje nuomojami apartamentai nėra tikrinami. Gyventojai, gyvenantys šalia „Airbnb“ apartamentų, yra nusiskundę, dėl to, kad yra dažnai apeinami įstatymais ir nėra tinkamos konkurencijos.

2. Nestabilios pajamos –dalijimosi ekonomika atveria daug galimybių naujai verslo formai ir pajamoms, kaip pa grindinį darbą atliekantis asmuo nėra garantuotas pajamų pastovumu. Dalijimosi ekonomikos principu grindžiamas verslas labiau tinkamas papildomų pajamų gavimui. Martucci (2018) papildomai išskiria dar du :

1. Privatumo/ saugumo klausimas - dalijimosi ekonomika priverčia abi sandorio šalis prarasti privatumą, nuomojant gyvenamąją vietą per „Airbnb“, savininkas nėra tikras, dėl grėsmės iškilimo jo turtui ar net sveikatai.

2. Prisitaikymas prie kitų - kai nuomojama gyvenamoji vieta, naudojamosi kažkieno nuosavybe, kurioje gali būti taikomos namų savininkų taisyklės.

Išanalizavus mokslinius šaltinius galima teigti, kad dalijimosi ekonomika nors ir yra greitai populiarėjanti, tačiau turi ir trūkumų. Visuose analizuotuose šaltiniuose kaip pagrindinis dalijimosi ekonomikos trūkumas įvardytas – aiškus reglamentavimo trūkumas. Įstatymų bazės trūkumai kelia nežinią ir tradicinių verslų nepasitenkinimą. Aiškus reglamentavimas sudarytų sąlygas sąžiningai konkurencijai tarp tradicinės ir dalijimosi ekonomikos dalyvių. Taip pat, kaip trūkumai buvo įvardinti abejotina kokybė ar neužtikrintas saugumas.

1.5. Dalijimosi ekonomikos socialinė ir ekonominė nauda

Siekiant išsiaiškinti dalijimosi ekonomikos socialinį ir ekonominį poveikį bei teikiamą naudą pirma aptariama kas yra socialinė ir ekonominė nauda. Vėliau analizuojama ar tą naudą kuria dalijimosi ekonomika. Tiriamas požiūris kaip dalijimosi ekonomika įtakoja socialinį gyvenimą tiek ir kokia nauda bus kuriama ekonomikai, kokių tai gali turėti pasekmių.

Remiantis Krugman 2014, Ekonomikos augimas ir plėtra suprantami kaip:

- Stabilios kainos;
- Tinkamas pajamų pasiskirstymas;
- Efektyvumas;

- Augimas;
- Žemas nedarbo lygis.

Bet kokio veiksnio teigiama įtaka ekonomikai tai pokyčiai joje didinat jos augimo tempus. Keinso ekonomikos augimo modelyje svarbiausiu ekonomikos augimo veiksmu priskiriamos investicijos. Ekonominis augimas suvokiamas, kaip investavimo proceso etapas. Norint stabilizuoti augimo procesą, būtina prižiūrėti investicijas. (Diaconasu E. D, Pohoata I., Socoliuc O. R., 2019).

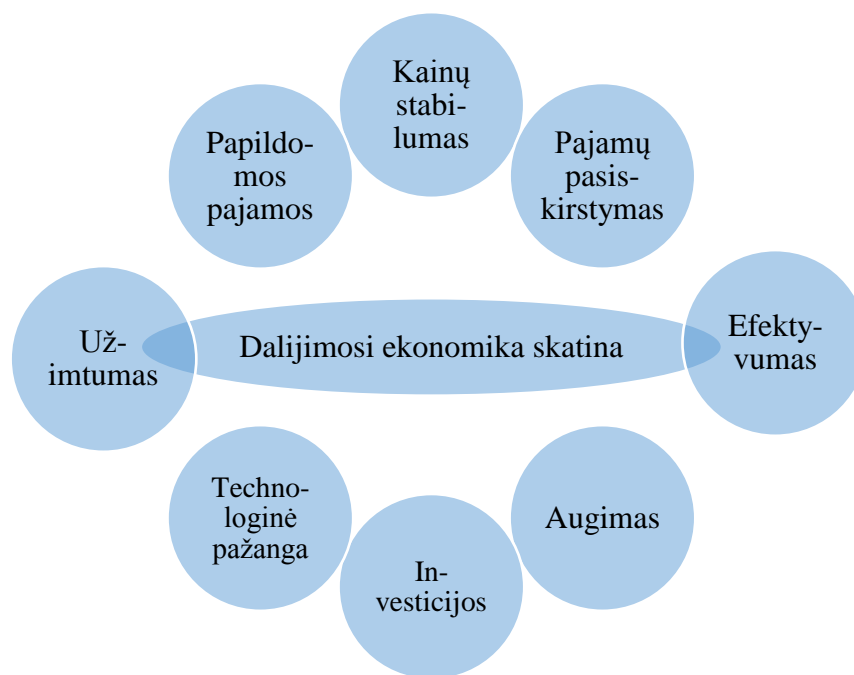
Domaro ekonomikos augimo modelyje išskaidomos dvi investicijų savybės – bendrosios paklausos ir bendrosios pasiūlos didinimas. Remiantis šiuo modeliu galima nustatyti ekonomikos augimo pagreitį, esant visiškam užimtumui. (Barakauskaitė – Jakubauskienė N., 2010).

Harodo ekonomikos augimo modelis pasižymi nuostata, kad bet koks bendrųjų pajamų pokytis sukelia kapitalo kitimą, proporcingą bendrųjų pajamų pakitimui. R. Harodas įvedė tokias sąvokas garantuotasis, natūralus bei faktinis augimo tempas, papildžiusias ekonominio augimo teoriją. Garantuotasis augimo tempas – ekonomikos augimo tempas, kurio rezultatai patenkina darbdavius, interesus plėsti gamybą tokiu tempu, kuris užtikrintų produkto prieaugį. Natūralusis augimo tempas – ekonomikos augimo tempas, kuris garantuoja didelį užimtumą, didėjant pasiūlai, bei skatina naudoti mokslo, technikos pažangą. Faktinis augimo tempas – tai esamas augimo tempas. Jei faktinis ekonomikos augimo tempas didesnis už garantuotąjį, ima trūkti kapitalo. (Barakauskaitė – Jakubauskienė N., 2010).

Neoklasikinis ekonomikos augimo modelis pagrįstas tobulos konkurencijos sąlygomis, ekonomika yra stabili iš prigimties, jai būdinga visiško užimtumo tendencija. (Kruse, Derek S., 2019). Solou ekonomikos augimo modelis įtraukia taupymo normą, gyventojų skaičių, mokslo ir technologinę pažangą, poveikį ekonomikos augimui įvertinimą (Zhengxia Tang, L., 2019). Naujieji, ekonomikos augimo modeliai (endogeniniai) remiasi požiūriu, kad rinka, reaguodama į gamtinių išteklių ribotumą, paskatins endogeninius (vidinius) technologinius pokyčius, kurie lems išteklių apsaugą ir palengvins išteklių ribotumo problemos sprendimą. Tokiuose modeliuose gamybos funkcijose atsiranda svarbus kintamasis – žmogiškasis kapitalas. Svarbios inovacijos ir technologiniai pokyčiai (Mintauskaitė E., Butkus M., 2018).

Remiantis ekonomikos augimo modeliais ir ekonomikos plėtros suvokimu galima išskirti kriterijus, dėl kurių dalijimosi ekonomika gali paveikti ekonomiką. Pirmiausia, kaip buvo aptarta svarbus tinkamas pajamų pasiskirstymas, o tai visokeriopai užtikrina dalijimosi ekonomika, kadangi į verslo sukūrį gali būti įtraukiami ne tik juridiniai asmenys užsiimančys teikiamomis paslaugomis, bet ir fiziniai asmenys, kuriems nereikia steigti įmonės, kad galėtų užsiimti papildoma veikla ir išnuomoti daiktus ar suteikti paslaugas naudojantis dalijimosi platformomis.

Verslumas tampa paprastesnis, prieinamas kiekvienam asmeniui, didėja efektyvumas. Dalijimosi ekonomika skatina mažiau vartoti bei gali būti suvokiama kaip alternatyvus vartojimo forma. Šis verslo modelis padeda žmonėms išvengti perteklinio vartojimo, tačiau taip pat didina materialių daiktų, tokių kaip automobiliai, efektyvumą. Fiziniai asmenys gali užsiimti papildoma veikla ar pajamas gauti vien tik veikdami dalijimosi platformose, todėl šis verslo modelis iš dalies mažina nedarbo lygį. Asmuo netekęs savo pagrindinio darbo gali užsiimti papildoma veikla, tok kol ras vėl pagrindinį darbą, o šis veiksnys taip pat yra vienas iš ekonomikos stabilumo požymių. Ekonomikos teorijos modeliuose tai pat išskiriami tokie veiksniai skatinantys ekonomiką kaip technologijų ir investicijų plėtra, šiuos veiksnius taip pat skatina dalijimosi ekonomika, kadangi pačiam verslo modeliui veikti reikalinga technologiškai pažangi sistema, taip pat dėl esamos konkurencijos verslas yra priverstas tobulėti ir taip skatinama technologinė pažanga kas taip pat yra neatsiejama dalijimosi ekonomikos komponentas. Vėliau ekspertiniame tyrime taip pat bus nustatoma, ar šie veiksniai yra susiję su dalijimosi ekonomika.

3 paveikslas. Dalijimosi ekonomikos poveikis ekonomikai. (Sudaryta autorės, remiantis Diaconasu E. D, Pohoata I., Socoliuc O. R., 2019, Barakauskaitė – Jakubauskienė N., 2010 ir kt. duomenimis)

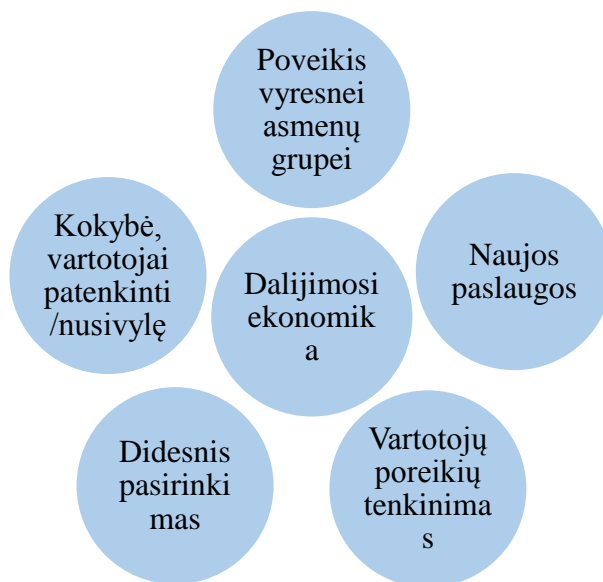
Darbe tiriamas ne tik poveikis ekonomikai bet ir dalijimosi ekonomikos socialinis poveikis. Geneologiškai jaunesnė karta, atsižvelgdama į savo didesnę kompetenciją naudojant komunikacines technologijas, dažniau naudojasi išmaniomis technologijomis ne tik socialiniuose tinkluose, bet ir ieško būsto nuomos, naudoja skolinimosi platformas, nuomojasi automobilius ir kita, tačiau kyla klausimas, ar į tai įsitraukia ir vyresnės kartos asmenys. Vėliau tyrimo eigoje bus aiškinamasi, ar vyresni žmonės nėra išstumiami iš šio verslo modelio ir ar juo naudojasi. Kaip

buvo minima anksčiau aptartame „Spinter“ tyrime dalijimosi platformomis dažniausiai naudojami asmenys iki 35 metų amžiaus, todėl galimas neigiamas poveikis vyresnio amžiaus asmenims, tačiau technologinis tobulėjimas yra neišvengiamas, sprendžiant šią problemą vertėtų įtraukti vyresnio amžiaus žmones į išmaniųjų technologijų naudojimą.

Yra įvairių nuomonių, kad šio verslo modelio paslaugos yra nekokybiškos, tačiau Žukausko V. teigimu 2015, informacinių technologijų platformos leidžia konkrečiam asmeniui minimaliomis sąnaudomis kitiems jų naudotojams nurodyti, kokią paslaugą, jis gali suteikti kitiems arba kokia paslauga reikalinga jam. Svarbu, kad platformos suteikia galimybes žmonėms įvertinti vieniems kitų patikimumą. Jei paslauga buvo nekokybiška, žinia apie tai pasklis kitiems. Bendrovė turinti dalijimosi platformą nori likti patikima, todėl turėtų su išgyvenimu susijusį interesą užtikrinti savo klientų saugumą.

Teigiama, kad dalijimosi platformos suteikia efektyvią galimybę pasiūlyti daiktus naudoti kitiems ir iš to uždirbti.

Augimas visuomet susijęs su rizika. Neįmanoma naudotis naujovių teikiamomis galimybėmis, be papildomos rizikos. Į dalijimosi ekonomikos atsiradimą turėtume žiūrėti kaip į galimybę, naujas paslaugas, vartotojų poreikių tenkinimą.

4 paveikslas. Dalijimosi ekonomikos socialinis poveikis (Sudaryta autorės remiantis pagal Žukauskas V., 2015 duomenis)

Vėliau bus tiriama, ar šie kriterijai atitinka ir ekspertų požiūrį į dalijimosi ekonomikos ekonominį ir socialinį poveikį.

2. DALIJIMOSI EKONOMIKOS KURIAMOS SOCIALINĖS IR EKONOMINĖS VERTĖS TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo tikslas ir metodo parinkimas

Stebint didėjantį dalijimosi ekonomikos atsirandančių teikiamų paslaugų kiekį, matyti, kad šis sektorius plečiasi ir pritraukia didesnę skaičių vartotojų. Sparčiai augant technologijų pažangai, keičiasi vartotojų poreikiai, todėl verslas susiduria su naujais iššūkiais, ieško skirtingų būdų, kaip kurti ir užtikrinti vartotojų pasitenkinimą, suteikti jiems kokybiškas paslaugas ir žengti į naują verslo etapą. Visuomenei reikia efektyviau naudotis turimais ištekliais, jungtis į bendradarbiavimu pagrįstą vartojimą, ką ir atspindi dalijimosi ekonomika. Vis didesnė visuomenės dalis naudojasi pavėžėjimo, trumpalaikio transporto priemonių nuoma, apgyvendinimo industrija ar mados prekėmis.

Šios platformos pasižymi esminiu dalijimosi ekonomikos principu – vartotojams suteikiama ne tik galimybė dalytis turimais ištekliais taip pat gauti ir ekonominės, socialinės naudos. Šis verslo modelis Lietuvą pasiekė gerokai vėliau nei kitas valstybes, todėl dar nėra sukaupta pakankamai duomenų, leidžiančių analizuoti dalijimosi ekonomikos indėlį šalyje bei kaip prie to galėtų prisitaikyti esami verslo modeliai

Siekiant išsiaiškinti požiūrį į šio verslo modelio augimo tendencijas, suprasti augimo pagreitį, įtaką esamiems tradiciniams verslams, daiktų kiekio poreikio pokytį bei kokių veiksmų turėtų imtis tradicinis verslas darbe atliekamas kokybinis tyrimas naudojant pusiau struktūrizuoto ekspertų interviu analizę. Pasirenkamas ekspertinės apklausos – kokybinis metodas. Apklausti dalijimosi ekonomikos ekspertai – respondentai, mažiausiai dvejus metus vykdantys veiklas, kurios remiasi dalijimosi ekonomikos principais. Ekspertinis vertinimas remiasi sukaupta ilgalaikio patirtimi bei stebėjimais. Šiuo tyrimu siekiama nustatyti, kokią ekonominę ir socialinę įtaką daro dalijimosi ekonomika ir kaip prie to galima prisitaikyti. Gauti ekspertinės apklausos rezultatai tarpusavyje lyginami.

„Kokybinį tyrimą rekomenduojama rinktis, kai norima sužinoti žmonių nuostatas/įsitikinimus, suvokimą tam tikros temos atžvilgiu, dėl kokių priežasčių yra elgiamasi vienaip ar kitaip (kas juos motyvuoja?), atskleisti respondentų vertybinį poveikslą, išsiaiškinti poreikius“ (Pupienienė I, 2013 remiantis Libermanaitė, 2013). Pasak Blakie N., 2010 „ekspertinis tyrimas labiausiai naudotinas, kai mažai žinoma apie tiriamą objektą”.

Taip pat ir kiti autoriai siekiant išsiaiškinti požiūrį į tam tikrą veiksnį atlieka ekspertinius tyrimus. Kaip teigia Servaitė J., 2019, „ekspertinis vertinimas remiasi ilgalaikę patirtimi ir pastebėjimais.“ Tiriami veiksniai įtakojantys dalijimosi ekonomikos modelių plėtrą.

„Mažiau ištirtoms temoms, tokioms kaip dalijimosi ekonomikos modelių atveju, labai palankus vertinimo metodas yra interviu“ (Laurinaitytė, J., 2018), dėl šių argumentų pasirinktas ekspertinis pusiau struktūruoto interviu metodas.

Šioje darbo dalyje aprašoma tyrimo metodologija, paaiškinama ir pagrindžiama tyrimo seka, išdėstomi naudojami tyrimo metodai, tyrimo seka, duomenų analizės metodai. Šio tyrimo tikslas – ištirti požiūrį į dalijimosi ekonomikos modelių ekonominę naudą bei kokias perspektyvas gali turėti toks verslo modelio tipas, taip pat išsiaiškinti socialinį požiūrį į šį verslo modelį. Tyrimo tikslui įgyvendinti iškelti uždaviniai: apibūdinti verslo modelių rūšis, apibrėžti dalijimosi ekonomikos sampratą, teoriniu lygmeniu nustatyti dalijimosi ekonomikos augimą, apibendrinti dalijimosi ekonomikos paplitimą, išskirti dalijimosi ekonomikos teigiamas ir neigiamas savybes, šie uždaviniai buvo apibendrinti ankstesniuose skyriuose. Taip pat vienas iš uždavinių yra nustatyti ir įvertinti dalijimosi ekonomikos modelių naudą ekonominiu ir socialiniu požiūriu. Siekiant atlikti paskutinį uždavinį atliekamas pusiau struktūrizuotas ekspertinis interviu, kuris turėtų parodyti požiūrį į šio verslo modelio ekonominę bei socialinę naudą, galbūt, žalą.

2.2. Respondentų atranka

Ekspertų atrankai naudojama kriterinė atranka. Atrankami asmenys atitinkantys tam tikrą kriterijų. Atrankami tik tie asmenys, kurie dalyvauja dalijimosi ekonomikos veikloje, yra savo srities profesionalai, yra įkūrę įmones, vadovaujantys asmenys arba dirbantys kontroliuojančiose institucijose sutelktinio finansavimo atveju.

„Respondentų grupei pasirinkti naudojamas vienas iš netikimybinių tiriamųjų grupių pasirinkimo būdų – tikslinis grupių formavimas. Į formuojamą grupę įtraukti asmenys, kurie visiškai atitinka specifinį tyrimo tikslą“ (Kardelis, 2002).

„Pasirinkus individualų giluminį interviu, kaip duomenų rinkimo metodą, siūlomas imties dydis – nuo 5 iki 30 žmonių“ (B. Bitinas, L. Rupšienė, V. Žydžiūnaitė, 2008). Tyrime dalyvauti buvo pakviesta vidutinis respondentų skaičius kaip, kad rekomenduojama aštuoniolika asmenų, iš jų empiriniame tyrime sutiko dalyvauti aštuoni asmenys.

Tyrime didesnis dėmesys skirtas respondentų grupės sudarymui ir giluminio, iš dalies struktūrizuoto, interviu scenarijaus parengimui, turint tikslą gauti reprezentatyvius duomenis. Tyrimui buvo pasirinkti ekspertai, turintys darbo patirties ir gebantys kompetentingai vertinti tyrimo objektą. Šio tyrimo metu apklausti kuo įvairesnes verslo šakas atstovaujantys ekspertai.

1 lentelė. Tyrimui atrinkti ekspertai.

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Atstovaujama platforma, pareigos, darbo patirtis.
1.	Tomas Grižas	„Airbnb“ bendruomenės atstovas Lietuvoje, UAB „Gibrus“ generalinis direktorius darbo veiklą pradėjo nuo 2009 metų, Airbnb atstovas Lietuvoje daugiau nei du metai. Veiklos sritis – būsto nuoma,
2.	Tomas Ruginis	„Citybee“ prekės ženklo sukūrimo projekto vadovas 2012 metais, darbo patirtis – 7 metai. Veiklos sritis – trumpalaikė automobilių nuoma.
3.	Mantas Živačevskis	UAB „Dalnuosi.lt“ – didžiausios daiktų nuomos platformos Lietuvoje vadovas ir įkūrėjas nuo 2012 metų, darbo patirtis – 8 metai. Veiklos sritis – trumpalaikė daiktų nuoma.
4.	Tadas Budrikis	Nordstreet, UAB vadovas ir įkūrėjas, darbo patirtis Nordstreet, UAB nuo įmonės įkūrimo – daugiau nei 2 metai. Veiklos sritis – sutelktinis finansavimas.
5.	Anton Vjalicin	Prekės ženklo „Trumpam.lt“, UAB „BitNet“ direktorius, darbo patirtis daugiau nei 7 metai. Veiklos sritis – būsto nuoma.
6.	Justas Janauskas	25 milijonų narių bendruomenės „Vinted“ UAB valdybos narys ir vienas steigėjų bei „Qoorio“ („Human app“) vienas iš įkūrėjų, darbo patirtis – daugiau nei 11 metų. „Vinted“ veiklos sritis – dalijimosi platforma sujungianti narius pirkti, parduoti ir mainyti rūbais. Qoorio – žinių dalijimosi platforma.
7.	Jovita Aleksiūnė	Lietuvos banko Investicinių paslaugų priežiūros skyriaus vyriausioji juriskonsultė, darbo patirtis – daugiau nei 6 metai. Veiklos sritis – sutelktinis finansavimas.
8.	Tomas Petronis	Lietuvos banko Investicijų paslaugų skyriaus vyriausiasis ekonomistas, darbo patirtis – daugiau nei dveji metai. Veiklos sritis – sutelktinis finansavimas.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Tyrimo dalyvavo 8 ekspertai turintys ženkliai patirtį dalijimosi ekonomikos srityje, esantys dalijimosi platformų įkūrėjai arba steigėjai, arba dirbantys su dalijimosi platformomis jų reguliavimo srityje t. y. Lietuvos banko atstovai.

2.3. Tyrimo organizavimas ir tyrimo instrumentas

Apklausa pusiau struktūrizuotu ekspertiniu interviu metodu atlikta 2020 m. gegužės 7 – 29 dienomis. Interviu trukmė apie 20–50 min. Apklausa imtis nustatoma pagal prisotinimo rodiklį

(Legard, Keegan 2003). Apklausiami respondentai tol, kol interviu metu gaunami duomenys tyrimo tema pradeda kartotis, o papildomų interviu metu gaunama informacija iš dalies sutapa su prieš tai buvusių respondentų atsakymais. Pokalbiai įrašomi, transkribuojami, identišškai taip kaip buvo kalbama.

Pagal interviu pobūdį interviu gali būti akis į akį, interviu telefonu, interviu internetu. Atliekant interviu akis į akį tyrėjas tiesiogiai bendrauja. Interviu internetu tyrėjas kalbasi su tiriamuoju naudojant internetines technologijas (MS Teams, Zoom, GotoVebinar ir pan.). Šis interviu tipas populiarėja kartu pastaruoju metu taip kaip ir pokalbių programos.

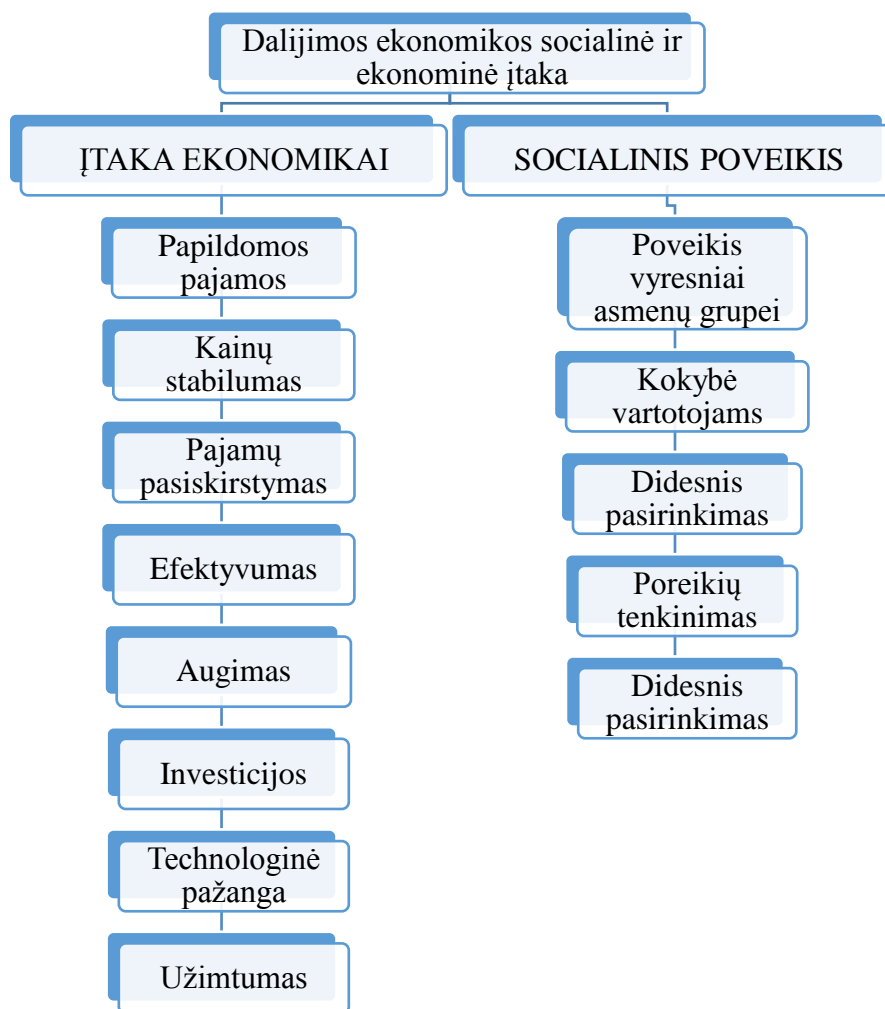
Interviu būdu galima gauti kitais būdais sunkiai pasiekiamą informaciją, tokią kaip vidiniai išgyvenimai, socialinės, ekonominės nuostatos, kultūrinės pažiūros, politinės nuostatos, įsitikinimai ir kt.

Pusiau struktūrizuotas ekspertinis interviu yra kai tyrėjas formuoja klausimų sąrašą ir atskiriamos pagrindinės temos nuo šalutinių, interviu metu mėginama gauti atsakymus į suformuotus klausimus, išsiaiškinti norimus klausimus. Iš anksto yra pasiruošta pokalbiui, numatant jo struktūrą ir tyrimo pobūdį.

Tyrime interviu dažniausiai apibūdinamas kaip tyrėjo pokalbis su respondentu, siekiant surinkti tyrimui reikalingus duomenis. Priešingai nei griežtai struktūrizuoto interviu pusiau struktūrizuoto interviu eiga ir struktūra iš anksto apgalvota, tačiau galimi papildomi klausimai arba komentarai priklausomai nuo esamos situacijos. Pagal savo įgyvendinimą ir pritaikymą toks tyrimo metodas pasižymi didele formų įvairove ir panaudojimo galimybėmis. Tyrėjo vaidmuo taip pat gali būti aktyvus, priklausomai nuo interviu procedūros lankstumo. Atliekant ne griežtai struktūruotą interviu, tyrėjas gali papildomai perklausti, padaryti nukrypimus nuo pirminių klausimų arba suplanuotų temų.

Interviu naudojamas ir plačiai pritaikomas įvairiuose tyrimuose. Kokybiniuose tyrimuose, kurių tikslas yra atrasti gilesnius nagrinėjamos problemos ar reiškinio sluoksnius, patirties ar kitus aspektus, interviu sėkmingai naudojamas kaip pagrindinis informacijos rinkimo metodas.

Giluminio, iš dalies struktūrizuoto, interviu scenarijų sudarė du klausimų blokai., kurie buvo sudaryti autorės ir parengti pagal Diaconasu E. D, Pohoata I., Socoliuc O. R., 2019, Barakauskaitė – Jakubauskienė N., 2010, Žukauskas V., 2015 ir kt. Klausimų konstrukcija suadroma pagal žemiau nurodytą schema.

5 paveikslas. Interviu scenarijaus klausimų tipo sudarymo schema. (Sudaryta autorės remiantis Diaconasu E. D, Pohoata I., Socoliuc O. R., 2019, Barakauskaitė – Jakubauskienė N., 2010 ir kt. duomenimis)

Interviu duomenų garso duomenų fiksavimui naudojama „Tilde“ teksto vertyklė, vėliau duomenys tikrinami ir koreguojami. Dėl didelės tekstinio masyvo apimties kodavimui naudojama Nvivo 12 programa. Ši programa per pastarąjį dešimtmetį transformavosi ir jos dėka palengvinama tyrimo eiga. Pradžioje programa naudojama pirminio duomenų apdorojimo procese vėliau raktinių žodžių kodavime ir analizėje. Nvivo patogiu naudoti lyginant tiriamus atvejus atsižvelgiant į subjektyvius ir objektyvius rodiklius. Nvivo taip pat turi metodologinių apribojimų, ši programa negali savarankiškai analizuoti teksto ir suformuoti išvadas. Programa susieja tam tikrą teksto žodžių ar temų sąsają tekste, todėl pasitelkiamas ne tik grupavimas šia programa, duomenys analizuojami autorės ir papildomai priskiriami kriterijai jei yra reikalinga.

Kodavimas yra temos ir sąvokų tekste radimo procesas. Atrinkti koduoti duomenys kategorizuojami ir priskiriami pagrindinėms kategorijoms ir subkategorijoms. Šiame tyrime kategorijų sistema sukurta remiantis atvirojo ir ašinio kodavimo principais. Atliekamas ašinis

kodavimas, kai kategorijos sugrupuojamos į grupes. Kodavimo metu pirminės kategorijos virsta subkategorijomis, kategorijas grupuojant, sukuriant naujas kategorijas.

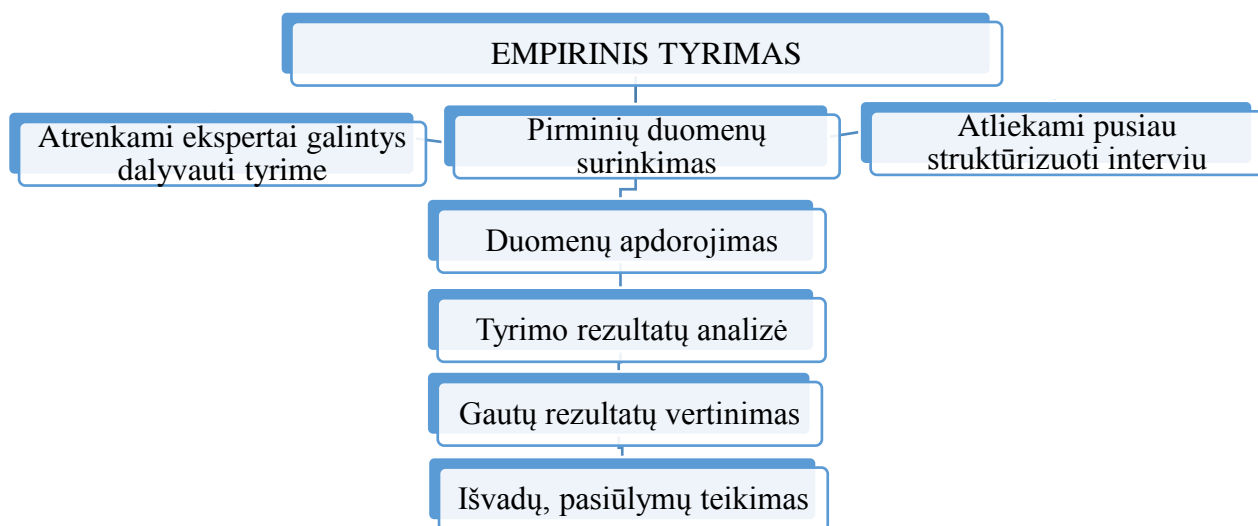
Tekstinis duomenų masyvas analizuojamas interpretacijos būdu. Remiantis Rahlberg, 2008, Teksto prasmė turėtų būti suvokiama visumos kontekste, taip pat ir teksto visuma suvokiama atsižvelgiant į atskiras dalis.

Empirinius duomenis sukėlus į Nvivo programą pradedamas kiekvieno interviu analizavimas, ieškant prasminių frazių tekste.

Duomenys turinio analizės metu atskiriami pavadinimais, tikslinami, analizuojant vis paskesnio interviu medžiagą. Kategorijos buvo skaidomos arba jungiamos, taikant ašinio kodavimo principus. Kai kurios subkategorijos gali virsti atskiromis kategorijomis, į kurias įtraukiamos naujos subkategorijų šakos.

Išanalizavus visus duomenis išsikristalizavo kategorijų medis ekonominiam ir socialiniam poveikiui, kuris naudojamas kaip instrumentas tolimesnei duomenų interpretacinei analizei: ekonominė dalijimosi ekonomikos nauda, kurią sudaro: užimtumas, efektyvumas, papildomos pajamos, kainų stabilumas, pajamų pasiskirstymas, technologinė pažanga, investicijos, augimas, ir socialinė dalijimosi ekonomikos nauda - pasekmės, į kurias patenka: poveikis vyresnei asmenų grupei, naujos paslaugos, vartotojų poreikių tenkinimas, didesnis pasirinkimas, bei paslaugos kokybė.

Žemiau pateikiama empirinio tyrimo atlikimo schema.

6 paveikslas. Empirinio tyrimo loginė atlikimo schema. (Sudaryta autorės)

2.4. Tyrimo ribotumas

Galimas šio tyrimo ribotumas, kadangi tiriamas dalijimosi ekonomikos ekonominis ir socialinis poveikis bendrai šios šakos, pasirinkti ekspertai yra skirtingų verslo šakų atstovai, juos jungia tik dalijimosi ekonomikos verslo forma, todėl skirtinguose sektoriuose gali būti skirtinga situacija, kuri nesutaps su visų respondentų pateiktu požiūriu. Skirtingiems verslams gali būti taikomi skirtingi reikalavimai, nevienoda mokestinė bazė, užimamos nevienodos rinkos dalys.

Atrinkti ekspertai yra dirbantys dalijimosi ekonomikos veikloje nuo įmonių įkūrimo, dažnu atveju patys yra įsteigę įmones, tačiau dėl esamo naujo verslo modelio gali nebūti susiformavusi tokia didelė patirtis kaip įprastuose verslo modeliuose dirbančių asmenų.

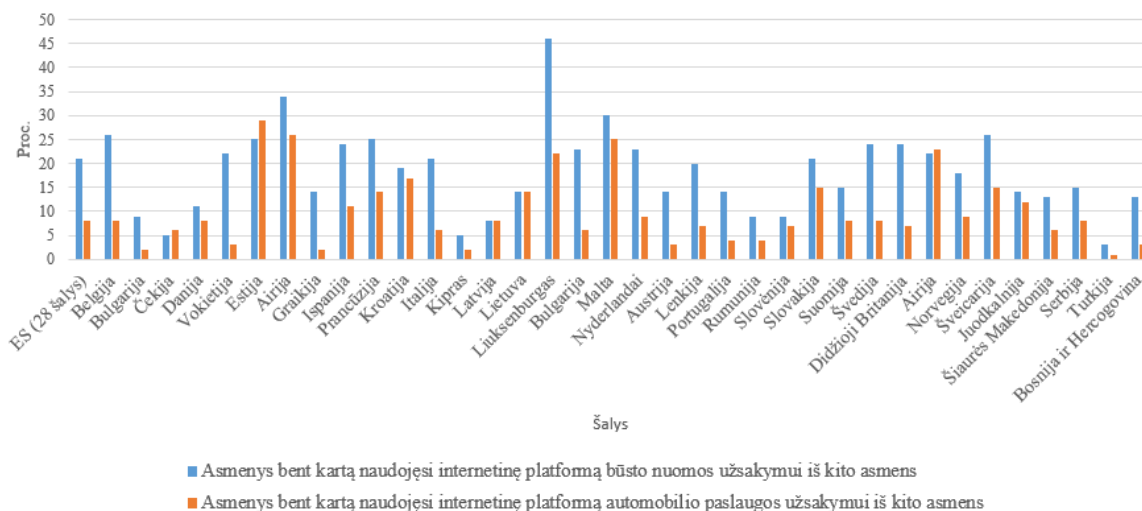
Rezultatų patikimumo įvertinimas yra priklausomas nuo empirinio tyrimo išbaigtumo. Viena didžiausių grėsmių gavus nepakankamai informatyvius atsakymus juos netinkamai interpretuoti, kadangi kokybiniame tyrime nėra tikslių skaičių ir duomenų iš kurių galėtų atlikti skaičiavimus. Įvardinus galimas tyrimo grėsmes, galima daryti išvadą, kad būtina detali tyrimo analizė.

3. DALIJIMOSI EKONOMIKOS POVEIKIO EMPIRINIO TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

3.1. Dalijimosi ekonomikos statistinių duomenų analizė

Šioje darbo dalyje pateikiama atlikto kokybinio tyrimo eiga, empirinio tyrimo rezultatų analizė bei išvados, pagrįstos empirinio tyrimo rezultatais.

Remiantis Europos statistikos departamento duomenimis, kurie pateikiami žemiau esančiame grafike matyti, kad Lietuvoje yra naudojamosi internetinėmis platformomis siekiant išsinuomoti būstą ar automobilį trumpalaikiai nuomai, 14 proc. asmenų Lietuvoje yra naudojęsi tiek automobilio nuomos paslaugomis tiek būsto nuomos paslaugomis iš kito asmens. Visos ES šis procentas didesnis, jis sudaro 21 proc. asmenų, kurie naudojami trumpalaikiai būsto nuoma iš kito asmens ir 8 proc. asmenų naudojami automobilių paslaugomis iš kito asmens. Beveik visose šalyse yra populiariau naudotis būsto paieškos platformomis ir tai yra darę daugiau asmenų, tai galėjo lemti, kad būsto nuomos sektorius kaip dalijimosi platformos pradėjo vystytis anksčiau, kadangi transporto dalijimosi sektorius kiek vėliau įgavo didesnę pagreitį jo plėtra gali būti fiksuojama ateityje.

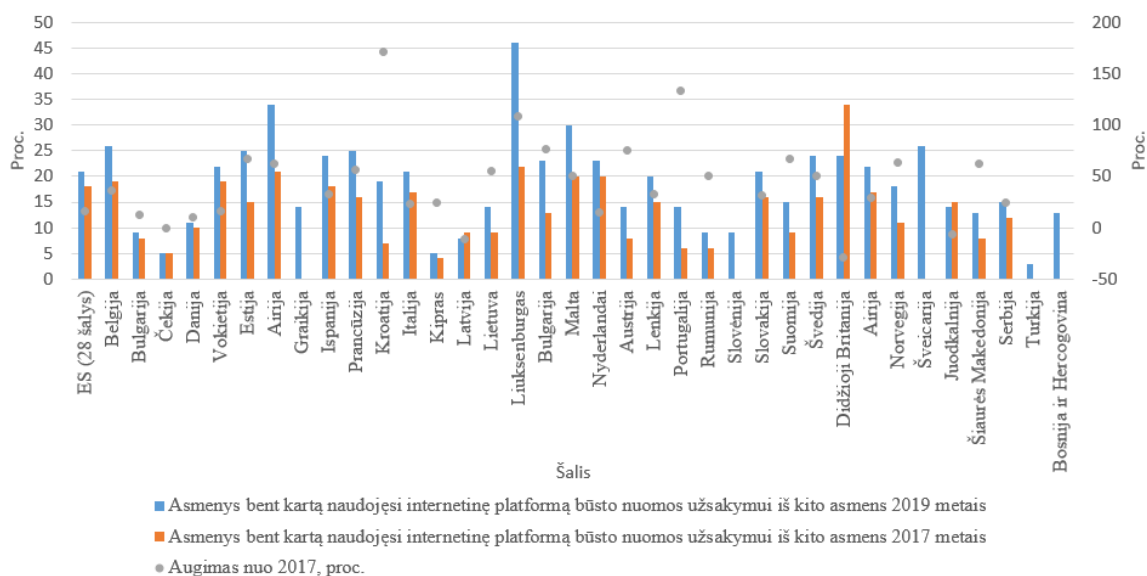

7 paveikslas. Dalijimosi platformų naudojimas būsto ir transport sektoriuose tarp asmenų, proc. (sudaryta autorės, remiantis Europos statistikos departamento duomenimis “Eurostat”, 2020, 2019 metų statistiniais duomenimis)

Žemiau esančiame paveiksle yra parodytas asmenų, kurie naudojami interneto platformą renkantis būstą 2019 ir 2017 metais, pateikiami tik tie duomenys, kurie buvo užfiksuoti Europos statistikos departamento duomenų bazėje. Pilka spalva yra pažymėtas procentinis pokytis tarp

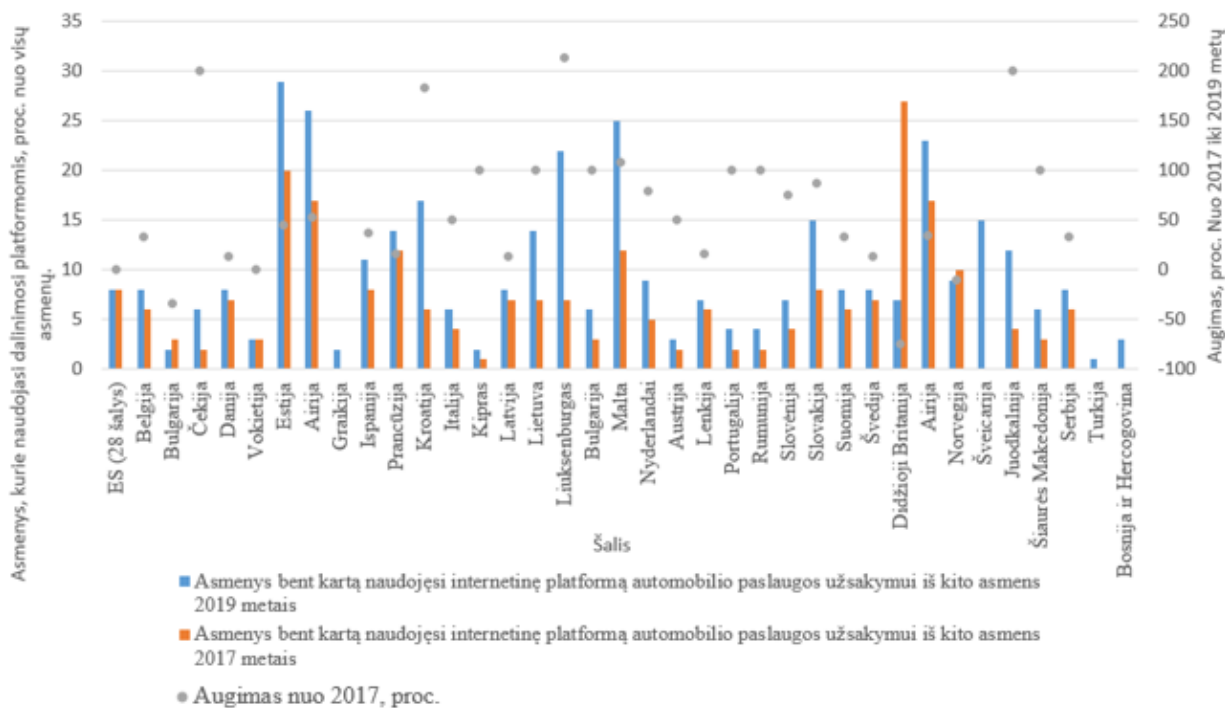

naudotojų skaičiaus, iš paveiklo akivaizdžiai matyti jog augimas yra teigiamas ir kai kurių Europos valstybių atveju viršija net šimtą procentų. Visoje Europos Sąjungoje augimas buvo 16,7 proc.

8 paveikslas. Dalijimosi platformų naudojimas būsto sektoriuje tarp asmenų, proc. (sudaryta autorės, remiantis Europos statistikos departamento duomenimis “Eurostat”, 2019 ir 2017 metais 2020, 2019 metų statistiniais duomenimis)

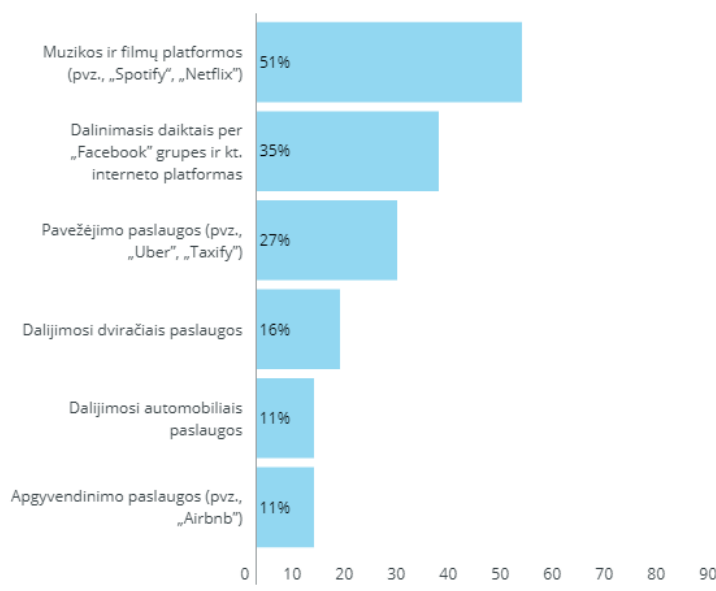
Dalijimosi platformų naudojimas transporto sektoriuje taip pat yra augantis netgi spartesniu tempu nei būsto apgyvendinimo sektoriuje tai rodo žemiau pavaizduotas grafikas. Dažnu atveju naudojimas išaugo netgi dvigubai, tai rodo sparčiu tempu populiarėjantį verslo modelį ir jo augimo tempą, kuris šiuo metu fiksuojamas netgi didesnis nei apgyvendinimo sektoriuje, tačiau yra tikimybė, kad augimo tempas sulėtės, tačiau išliks teigiamas panašiai kaip būsto sektoriuje.

9 paveikslas. Dalijimosi platformų naudojimas transporto sektoriuje tarp asmenų, proc. (sudaryta autorės, remiantis Europos statistikos departamento duomenimis “Eurostate”, 2020, 2019 metų statistiniais duomenimis)

Remiantis pateikta informacija matyti, kad dalijimosi platformos yra sparčiai besivystantis naujas verslo modelis, kuris įgauna pagreitį, nors šiuo metu rinkoje dar neužima didžiausios dalies, tačiau ateityje turėtų pakeisti dalį tradicinių verslų formų ir verslo modelių arba juos koreguoti ir skatinti prisitaikyti prie reikalaujamų paslaugų poreikio. Šioje statistinėje analizėje nagrinėjamos dvi dalijimosi ekonomikos šakos tai apgyvendinimo ir transporto sektorius, kadangi jos yra vienos iš populiariausių taip pat Europos statistikos departamentas pateikia daugiau duomenų apie šias dalijimosi tarp asmenų verslo rūšis. Kadangi šio verslo modelio augimas itin spartus tai neišvengiamai sukurią įtaką ekonomikai ir socialiniam gyvenimui.

Remiantis bendrovės „Tieto Lietuva“ ir banko „Swedbank“ tyrimo rezultatais, bent kartą per metus dalijimosi ekonomikos paslaugomis naudojosi 20 proc. Lietuvos gyventojų, nuo 18 iki 35 amžiaus. Aukščiau esančiuose paveiksluose pateiktas vartotojų procentas rodo esantį verslo modelio augimą, tačiau į jį įtraukiamos tik dvi dalijimosi ekonomikos sritys, iš atlikto „Tieto Lietuva“ bei „Swedbank“ tyrimo matyti, kad yra ir kitų dalijimosi ekonomikos rūšių, kuriomis bendrai naudojami 20 proc. asmenų.

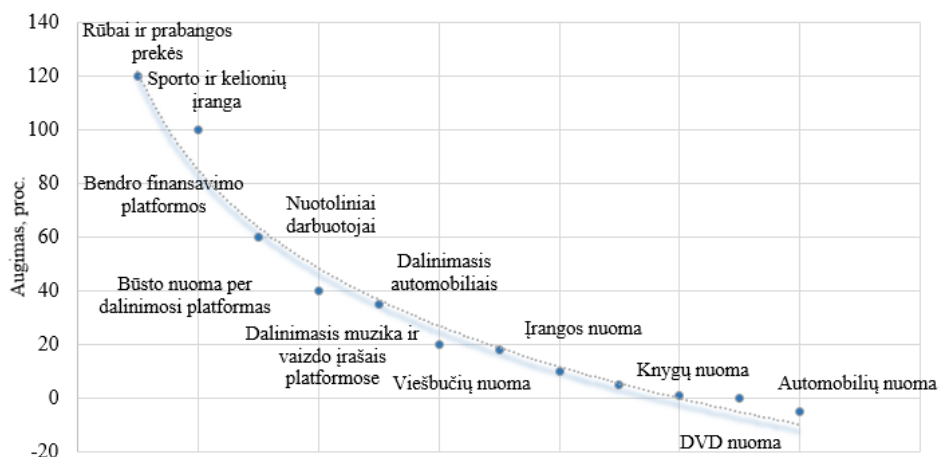

10 paveikslas. Dalijimosi platformų naudojimas Lietuvoje, proc. nuo 18 – 35 amžiaus gyventojų (Sudaryta autorės remiantis „Spinter“ tyrimais duomenimis)

Tyrimo duomenimis tarp asmenų nuo 18 iki 35 metų dalijimosi ekonomikos naudojimas siekia 32%. Remiantis „Spinter“ tyrimu „Eurostato prognozuojama, kad po dešimtmečio pilnametystės sulaukę su naujosiomis technologijomis užaugę asmenys (Y ir Z kartos) kartu sudarys daugiau kaip pusę darbingo amžiaus gyventojų.“ „Švedų „HUI Research“ įžvalgomis, žvelgiant globaliu mastu, iki 2025 m. 75% visų suaugusių darbingo amžiaus gyventojų sudarys tūkstantmečio kartos atstovai ir jauni žmonės, kurie ir yra dalijimosi ekonomikos garvežys.“ (Spinter tyrimai, 2018).

Remiantis Prakupavičiūtė R. Magistro darbus didžiausi veiksniai paskatinę vystyti dalijimosi ekonomiką yra mažesnė kaina, bendruomeniškumas, patogumas ir patikimumas.

Remiantis „Pwc“ kompanijos, kuri teikia verslui mokesčių, audito, verslo valdymo ir buhalterinės apskaitos paslaugas atlikta analize prognozuojama, kad nuo 15 mlrd. \$ užaugs iki 335 mlrd. \$ ir užims pusę rinkos dalies. Jaune L. S., (2016) prognozuoja, kad rūbų ir prabangos prekių bei kelionių įrangos dalijimosi paslauga turėtų sparčiausiai augti, o tradicinių verslo rūšių tokių kaip DVD nuoma, knygų ar automobilių nuomos sektorių augimas turėtų trauktis. Dalijimosi ekonomikos pokyčiai pagal industrijas pavaizduoti žemiau esančiame paveiksle.

11 paveikslas. Dalijimosi ekonomikos verslo modelių augimo lūkesčiai pagal kategorijas. (sudaryta darbo autorės, remiantis Jaune L. S., 2016).

2 lentelė. Duomenys ir prognozės dalijimosi ekonomikos sektoriui.

Prognozuojamos dalijimosi ekonomikos bendrovių pajamos iki 2025 metų skolinimosi, būsto nuomos, automobilių nuomos, muzikos ir vaizdo įrašų bei nuotolinio darbo srityse	335 mlrd. \$
Dalijimosi ekonomikos verslas pagal Pwc prognozes išaugs	2133 proc.
Amerikiečių dalis, kurie susipažino su dalijimosi ekonomikos verslo modeliu	44 proc.
Dalijimosi ekonomikos vartotojų skaičius Jungtinėse Amerikos valstijoje iki 2021 prognozuojamas	86 mln.
Dalijimosi ekonomikos Kinijoje dalyvauja	Daugiau nei 700 mln. žmonių.
Per 2020 metus prognozuojamas finansavimas tarpusavio platformose	90 mlrd.
Prognozuojamas tarpusavio skolinimasis ir bendras finansavimas augs	63 proc. Bendro metinio augimo tempo
Interneto darbuotojų skaičiaus augimas	37 proc.
Numatoma, kad dalijimasis automobiliais padidės:	23 proc.
Muzikos ir vaizdo įrašų srautas padidės	17 proc. per metus
Asmenų kiekis, kurie norėtų dalintis savo elektronika	28 proc.
Asmenys, kurie pasidalintų savo automobiliais esant galimybei	21 proc.
Dalijimosi ekonomikos dalyvių skaičius, kurie yra vyresni nei 55 m	18 proc.

Šaltinis: Spendmenot, 2020.

3.2. Dalijimosi ekonomikos modelių įtakos empirinio tyrimo rezultatų analizė

Antroje lentelėje pateikiami duomenys apie atrinktus aštuonis ekspertus, pateikiami duomenys apie juos, bei išskiriamas žymėjimas tolimesniuose tyrimo etapuose.

3 lentelė. Respondentų žymėjimas

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Respondento žymėjimas tyrime	Veiklos sritis
1.	Tomas Grižas	Resp. 1	Būsto nuoma
2.	Tomas Ruginis	Resp. 2	Trumpalaikė automobilių nuoma.
3.	Mantas Živačevskis	Resp. 3	Daiktų nuoma.
4.	Tadas Budrikis	Resp. 4	Sutelktinis finansavimas.
5.	Anton Vjalicin	Resp. 5	Būsto nuoma.
6.	Justas Janauskas	Resp. 6	Žinių dalijimosi platforma.
7.	Jovita Aleksionė	Resp. 7	Sutelktinis finansavimas.
8.	Tomas Petronis	Resp. 8	Sutelktinis finansavimas.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Analizuojant ekspertų apklausos rezultatus remiamasi turinio analizės metodu. Pirmiausia perskaitomi respondentų atsakymai bei atrenkami pagrindiniai aspektai, kuriuos atspindi tam tikros formulotės, tada remiantis raktiniais žodžiais išskiriamos kategorijos, kurios taikomos Nvivo programinėje įrangoje. Vėliau atliekamas svarbiausių elementų identifikavimas, prasminių elementų skaidymas į kategorijas, bei duomenų interpretavimas.

Pirmąjį tyrimo bloką sudarė klausimai susiję su dalijimosi ekonomikos poveikiu ekonomikai. Respondentų atsakymai pasiskirstė taip:

4 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.

Kaip manote ar yra skatinama žiedinė ekonomika, o gal priešingai gali būti sukeliamas didėjančio vartojimo efektas?	
Respondentas	Nuomonė
Resp. 1	<i>...kad yra ir taip ir taip... Tai aš manau, kad čia toks kaip ir minėjau ir tas ir tas efektas, vienas dalykas <u>tai skatina, turbūt, kad geresni, tinkamesni, efektyvesni resursu, kurie bet kokių atvejus bus panaudoti ... ir taip, galbūt, didesnį vartojimą kaip ir sakiau tas didesnis vartojimas nebūtinai yra blogas.</u></i>
Resp. 2	<i>Aš manau, kad <u>dalijimosi ekonomika labai auga visose srityse ir tarkim tie patys automobiliai... tendencija yra pakankamai aiški. Jaunesnioji karta aš taip įsivaizduoju jiems nereikia daiktų jiems reikia funkcijos arba emocijos...</u></i>
Resp. 3	<i><u>Dalijimosi ekonomikos prisideda prie žiedinės ekonomikos vystymo, pavyzdžiui, suteikiant galimybę prailginti turto panaudojimo laikotarpį jį išnuomojant ar atiduodant kitiems asmenims. Galimybė dalintis nepakankamai išnaudotu turtu su kitais asmenimis vis labiau mažina vartotojiškumą, nes vis daugiau asmenų ieško alternatyvių galimybių bei pigiau pasinaudoti norimais daiktais jų neįsigyjant, o ypač kai šie daiktai yra reikalingi ribotą laikotarpį.</u></i>
Resp. 4	<i><u>Manau, kad yra skatinama žiedinė ekonomika.</u></i>
Resp. 5	<i><u>Mūsų platformos atveju turtas yra efektyviau naudojama, turtas panaudojamas ne vieno vartotojo, keletą kartų, tai būtų priskiriama prie žiedinės ekonomikos...</u></i>
Resp. 6	<i><u>Na, tai turbūt, taip iš vienos pusės mažėtų vartojimas dėl to, kad nuomojami daiktai, gali būti naudojami ne vieno žmogaus, o kelių žmonių</u></i>
Resp. 7	<i><u>Mes labiau prižiūrime finansų rinkas, žiūrime per verslo prizmę, prižiūrime finansavimą, tai bent jau iš tos prizmės per vartojimą nelabai galėčiau komentuoti.</u></i>
Resp. 8	<i><u>... sutelktinis finansavimas iš esmės yra alternatyva paskoloms, bet ar tai galėtų sukelti didesnį vartojimą iš dalies taip, kadangi tarkime, siekiant gauti finansavimą papildomai, sakykim, jei bankai neišduoda paskolų sutelktinis finansavimas yra ta vieta, kur galima gauti finansavimą. Tai iš vienos pusės galima sakyti, kad tai galėtų paskatinti didesnį vartojimą. ...</u></i>

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

Žiedinėje ekonomikoje siekiama sukurti ciklą, kuriame pailginamas produkto naudojimas, kadangi dalijimosi platformų pagalba galima daiktus naudoti keletą kartų didėja jų efektyvumas ir panaudojimo galimybės. Remiantis ekspertų išreikšta nuomone galima nesunkiai pastebėti, kad yra skatinama žiedinė ekonomika, tam pritaria 1-6 respondentai, tačiau Lietuvos banko sutelktinio finansavimo atstovas mano, kad dėl žiedinės ekonomikos gali būti sukeliamas didėjančio vartojimo efektas, dėl didėjančio finansavimo galimybių, daiktų dalijimosi platformų atveju vienareikšmiškai pasisakoma už tai, kad yra sukuriamas daikto naudojimo ciklas ir daiktai panaudojami efektyviau.

Remiantis gautais duomenimis daiktų efektyvų panaudojimą, rodo tai, kad skatinamas geresnis, tinkamas ir efektyvus resursų panaudojimas, nereiklaingi papildomi daiktai, turtas efektyviau naudojamas ir ne tik vieno vartotojo, o keletos.

5 lentelė. Žiedinės ekonomikos skatinimo ir sukeliama didėjančio vartojimo efekto kriterijai.

Teiginys - kriterijus	Subkriterijus	Respondentai
Žiedinės ekonomikos skatinimas	Skatina, geresnį, tinkamesnį, efektyvesnį resursų panaudojimą.	Resp. 1, Resp 3, Resp. 5
	Nereikalingi papildomi daiktai	Resp. 2, Resp 3, Resp 6
	Turtas naudojamas ne vieno vartotojo	Resp. 5; Resp 6.
Sukeliamas didėjančio vartojimo efektas	Suteiktos galimybės skatina vartojimą	Resp. 7

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

Dalijimosi ekonomikos verslo modelių augimas pastebimas ne vieno respondentų nuomone, tą pačią tendenciją rodo ir ankstesniame poskiryje analizuoti statistiniai duomenys. Apyvadinimo kategorijai priskiriami ekspertai mano, kad dalijimosi ekonomika gali sukurti daugiau skirtingų verslo krypčių, yra manančių, kad dalis platformų gali išnykti ir liks tik labiausiai prisitaikiusios. Nenustatytas vienareikšmiškas požiūris, kad dalijimosi platformos užims ženklų dydį rinkoje, bet bus augantis verslo modelis ir ateityje plėsis.

6 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.

Pastebimas dalijimosi ekonomikos verslo modelių spartus augimas, kaip manote kokią rinkos dalį gali pakeisti nauji verslo modeliai, link kur gali nuvesti augimas?	
Respondentas	Nuomonė
Resp. 1	<p>... jei pasižiūrėsime tą patį apgyvendinimą tai reiškia tie patys <u>viešbučiai ir verslo linija tarp kontinentų jinai kuo toliau tuo labiau nyksta, bet aš manau, kad vistiek vienas kito nepakeis. Kaip viešbučiai gyveno per amžių amžius, aš manau, kad jie sėkmingai gyvuos, na o dalijimosi ekonomika galbūt tiesiog įves daugiau ir skirtingų verslo krypčių, ... prieš dešimt metų tai Airbnb tai ji kaip platforma buvo ir egzistavo daugybę metų, bet ji nebuvo tokia kaip yra dabar arba nebuvo toks vis efektyviau valdomas verslas. Tai man atrodo, kad ...<u>turi rasti tokie įvairesni ir skirtingesni modeliai, kurie siūlo ir kurie atliepia paklausą, kadangi vis tiek jei nebūtų vartotojų nebūtų ir pasiūlos... skirtumas tarp viešbučių ir apartamentų nyksta... Viešbučiai tampa vis panašesni ir panašesni į kažkieno namus, o apartamentai vis labiau užsiima klientų aptarnavimu, lygiuojasi į viešbučių serviso lygį arba teikia tokį aptarnavimą, kokį žmonės gauna viešbučiuose</u></u></p>
Resp. 2	<p>... <u>nekilnojamame turte tai jau darosi problema, didesni miestai netgi kreipiasi į institucijas. Airbnb būstai arba išnuomoti, nes nuomai skirtų butų plotas darosi neproporcingai didelis lyginant su ten gyvenančių asmenų būstu... Tuo trapu automobilių atveju, sakyčiau, kad čia jokios problemos nėra ir gamintojai gali prisitaikyti prie to, kad vidutinis pirkejas pirs vis mažiau ir mažiau, tiekėjai prisideda prie dalijimosi ekonomikos prie dalijimosi ir taip toliau ir panašiai, nes nenori likti nuošalėje. Tai priklauso nuo sektoriaus tai aš įsivaizduoju, kad tai neatsitiks nei per metus nei per du, bet sakykim <u>per dešimt ... metų gali būti, kad sakykim tokie dalyviai gali siekti nuo penkių iki dvidešimt procentų bendro visos rinkos sektoriaus.</u></u></p>
Resp. 3	<p>Sudėtinga atsakyti į šį klausimą. Kai kurie dalijimosi ekonomikos verslai jau kuriami iš reikalo, todėl gali būti, kad <u>dalis jų laikui bėgant išnyks ir liks tik tie, kurie iš tikro veikia.</u></p>
Resp. 4	<p><u>Sunku pasakyti, bet, kad ši dalis didės ateityje tai neišvengiamas dalykas</u></p>

Resp. 5	<i>Tiksių duomenų neturiu, bet <u>bendrai matyti, kad šis verslo modelis yra augantis ir jau bent mūsų platformoje kasmet pastebimas augimas yra papildomai apie kelis tūkstančius vartotojų padidėjimas.</u></i>
Resp. 6	<i>...Gali tapti viena iš lyderiaujančių... Na taip, žinoma, jeigu pažiūrėtume į mados reitingų tyrimus, yra atlikta, tai <u>vaizdžiai antrinė rinka auga daug sparčiau negu kitos, bet ji užima labai nedidelę dalį rinkos tai kai yra sparčiau auganti negalima sakyti, kad ir peraugis ir išsiplės...</u></i>
Resp. 7	<i>Tai labai naujas sektorius, iš turimo sąrašo turime apie dešimt įmonių iš, kurių keturios - penkios vykdo veiklą, bet ne tokiu pagreičiu kaip, kad <u>mes norėtume. Augimas bus paskaitintas dėl Europos Komisijos direktyvos, šiuo metu tai yra rengiama, ką tai reiškia, tai reiškia, kad bus nustatyto vienodos sąlygos su Europos sąjunga, kai bus teikiamos paslaugos visai Europos sąjungai tuomet atsivers daugiau galimybių.</u></i>
Resp. 8	<i>Taip, tai kaip sakiau yra populiarėjantis dalykas, tai manau, kad <u>greitu metu bus vienas iš didelių finansavimo šaltinių. Reikia dar turbūt atskirti du dalykus, reikia atskirti tarpusavio skolinimąsi ir sutelktinį finansavimą. Jei kalbėtume apie sutelktinį finansavimą verslui, tai manyčiau, kad ateityje daugės tokių startuolių, kurie finansuos verslą per sutelktinį finansavimą. ...Tai tokia ateities perspektyva apie sutelktinį finansavimą...</u></i>

Šaltinis: .sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

7 lentelė. Požiūris į dalijimosi ekonomikos verslo modelių augimą.

Teiginys - kriterijus	Subkriterijus	Respondentai
Dalijimosi ekonomika – augantis verslo modelis	Klientas turės mažiau nuosavybės teisių, mažiau pirs	Resp. 2, Resp. 5, Resp. 6
	Rinka auga daug sparčiau negu kitos	Resp. 6, Resp 4
Dalijimosi ekonomika neužims didelės rinkos dalies	Vienas kito nepakeis, įves į rinką naujus verslo modelius	Resp. 1,
	Liks tik efektyviausiai veikiančios dalijimosi platformos	Resp. 3
	Auga ne itin sparčiu tempu	Resp. 7, Resp. 8
	Vienas tarp kitų verslo modelių	Resp. 7, Resp. 8, Resp. 3

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

Didžioji dalis ekspertų mano, kad dalijimosi ekonomika stiprios įtakos esamiems verslo modeliams neturės, bet turi perspektyvą augti. Kaip ir buvo minėta anksčiau dalijimosi ekonomika turi įtakos kuri naujus verslo modelius, o tai skaitine tarpusavio konkurencingumą. Dalijimosi ekonomika visiškai nepakeis esamų verslo modelių, bet įtakos turės, o vartotojas turės daugiau pasirinkimo galimybių. Šio verslo modelio ženklią įtaką kitiems verslo modeliams pastebi tik vienas ekspertas. Trys ekspertai turėjo nuomonę, kad dalijimosi platformos turės įtakos, o didžioji dalis keturi respondentai manė, kad stiprios įtakos esamiems verslo modeliams neturės bei penki respondentai išreiškia nuomonę, kad neužims ženklios rinkos dalies.

8 lentelė Respondentų išreikšta nuomonė.

Ar dalijimosi ekonomika gali pakeisti esamus verslo modelius?	
Respondentas	Nuomonė
Resp. 1	<u>Aš manau, kad ne ...Tai manau, kad tiesiog dalijimosi ekonomika ir apskritai technologijos galbūt padeda tą patį savą verslą nukreipti įvairiomis kryptimis, bet tuo pačiu padeda seniems verslo modeliams dirbti efektyviai ir prisitaikyti prie naujųjų laikų.</u>
Resp. 2	<u>Vienareikšmiškai pakeis, turbūt, nevisus visuose industrijoje, bet kai kuriose, manau, kad drastiškai pakeis.</u>
Resp. 3	<u>Dalijimosi ekonomika stiprios įtakos esamiems verslo modeliams neturi. Tačiau naujai besikuriančios įmonės gali siekti prisitaikyti prie dalijimosi ekonomikos verslo modelio bei vartotojų poreikių.</u>
Resp. 4	<u>Manau, gali, turi tikrai tam perspektyvos, bet neužims didžiausią dalį.</u>
Resp. 5	<u>Esamus verslo modelius pakeis sudėtingai, bet turėtų užimti vis didesnę rinkos dalį. Dėl populiarėjančios paslaugos vis daugiau vartotojų susidomi ir nori išbandyti dalijimosi platformą.</u>
Resp. 6	<u>Verslo modeliai nėra nepakeičiami, tiesiog jų yra daug ir tam tikrose situacijose tam tikroms vartotojų grupėms, galbūt, dalijimasis yra tinkamesnis, vienu metu gali egzistuoti keli modeliai.</u>
Resp. 7	<u>Aš manau, kad finansavimo šaltiniai būtų šiek tiek pakeisti, bet didelė konkurencija bankams neatsiranda. Bankai iš dalies yra monopolistai šiek tiek. Aišku, sutelktinis finansavimas labiau skirtas startuoliams, žinoma kažkiek pakeis, bet pagrindinės duonos iš banko neatims...</u>
Resp. 8	<u>Manyčiau, kad iš dalies taip, finansavimas gali būti pakeistas tokiu būdu, tik tai, žinoma, yra laiko klausimas</u>

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

9 lentelė Požiūris į dalijimosi ekonomikos verslo modelių augimą.

Teiginys - kriterijus	Subkriterijus	Respondentai
Pakeičiami verslo modeliai	Drastiškai pakeis	Resp. 2
	Turi perspektyvą	Resp. 2, Resp. 4, Resp. 5, Resp. 8
Lieka esami verslo modeliai ir kuriais nauji	Stiprios įtakos esamiems verslo modeliams neturi	Resp. 1, Resp. 3, Resp. 6, Resp. 7,
	Neužims ženklios rinkos dalies	Resp. 1, Resp. 3, Resp. 5, Resp. 6, Resp. 7,

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

Ekspertai teigia, kad nuosavybės teisė nėra būtina, po penkis ekspertus pasisakė, kad nuosavybė nėra būtina, o daiktai naudojami efektyviau. Remiantis ekspertų išsakyta nuomone galima interpretuoti, kad esant efektyvesniam daiktų panaudojimui galima didesnė jų diferenciacija, kaip, kad teigė ir vienas iš ekspertų. Nuosavybės teisė tampa nebūtina, asmenys nekilnojamo turto atveju dėl tam tikrų patogumų gali keliauti, tuo pat metu ir dirbti, tačiau neprivaloma turėti pastovią gyvenamąją vietą. Finansinių rinkų atveju šis klausimas nėra nagrinėjamas, kadangi finansiniai ištekliai nėra susiję su materialiais daiktais.

10 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.

Ar ateityje turėsime mažiau daiktų?	
Respondentas	Nuomonė
Resp. 1	<i>...Turtas kaip nuosavybė nebūtinai, nes galim keliauti tarkim ir pagyventi butuose, viešbučiuose, kuriuose užsisakome patogiai išmaniojo telefono pagalba ir yra daugybė pavyzdžių kas yra nebebūtina, man atrodo, kad iš tikrųjų matom puikiai tą tendenciją, kad žmonėms užtenka kompiuterio ir telefono tam, kad keliauti po pasaulį... turėsime mažiau nekilnojamojo turto ir plotą naudosime daug efektyviau ir mes matome, kad pastarųjų kelių metų bėgyje, kad įprastas gyvenamasis plotas skirtas žmonėms jisai mažėja ir žmonės supranta, kad jo nebūtina turėti tiek daug...</i>
Resp. 2	<i>Savininkiškumo tendencija vis mažėja ir ta tendencija vis, matyt, kuo toliau tuo didesnė ... Aš manau, kad jau taip logiškai žiūrint tų daiktų arba turėtų mažėti arba ... atsirasti dar didesnė diferenciacija...</i>

Resp. 3	<i>Stebint vartotojų elgesį bei pačią dalijimosi ekonomikos plėtrą, <u>vartotojai vis dažniau renkasi naudotis dalijimosi ekonomikos paslaugomis, tad esant poreikiui vis mažiau vartotojų isigyja nuosavus daiktus. Todėl tikėtina, kad ateityje nuosavų daiktų isigysime mažiau, o turimus daiktus išnaudosime efektyviau jais keičiantis tarpusavyje.</u></i>
Resp. 4	<i><u>Tikėtina, kad taip.</u></i>
Resp. 5	<i><u>Turėtų atsirasti daugiau būstų skirtų nuomai, kuri bus trumpalaikė ir tikėtina, kad šiai nuomai skirti būstai bus mažesnio ploto, kadangi naudojantis platforma taip pat vartotojui aktualus kainos klausimas, o ją sumažinti vienas iš būdų yra mažesnio ploto būstai.</u></i>
Resp. 6	<i>...trendas yra akivaizdus, kad <u>žmonės stengiasi turėti kuo mažiau daiktų, jie gali išsinuomoti paprasčiau ir pigiau. Tai tas yra akivaizdu, dalimosi ekonomikos modeliai plečiasi ir tam tikrus daiktus žmoniem tikėtina nuomotis galimybė, nuo to žmonės turi mažiau daiktų, gal tiesiog gali būti ir daugiau daiktų ir išleisti pinigus kitiems daiktams. Yra tyrimų apie praeitį, yra tiriamos naujosios kartos, yra toks trendas, kad <u>žmonės nori turėti mažiau daiktų...</u> Gal per <u>ilga laikotarpį daiktų kiekis mažės, nes papildomo vieno daikto nupirkti nereikės arba vienas daiktas gali tarnauti daugiau žmonių...</u></u></i>
Resp. 7	-
Resp. 8	-

Šaltinis: .sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

11 lentelė. Požiūris į daiktų kiekio pokytį.

Teiginys - kriterijus	Subkriterijus	Respondentai
Asmenys turi mažiau nuosavų daiktų	Nuosavybė nebūtina	Resp. 1, Resp. 3, Resp. 4, Resp 5, Resp. 6
	Daiktai naudojami efektyviau	Resp. 1, Resp. 2, Resp. 3, Resp. 5, Resp. 6
Daikai išlieka su nuosavybės teise	Daiktų diferenciacija	Resp. 2,

Šaltinis: .sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

Nuamtomas tradicinių verslo šakų pokytis dėl dalijimosi ekonomikos, todėl tiriama kaip gali prisitaikyti esami verslo modeliai. Septyni respondentai pasisakė, kad esami verslo modeliai mėgins prisitaikyti prie dalijimosi ekonomikos, pagrindinis įžvelgiamas prisitaikymo kriterijus tai technologinių naujovių bei inovacijų taikymas esamuose verslo modeliuose. Vienas iš ekspertų minėjo, kad tradicinės verslo šakos išliks tokios pat, tačiau bus integruojami dalijimosi ekonomikos bruožais paremtos technologijos, ką taip pat galima sieti su kuriamais pokyčiais. Didžioji dalis ekspertų pasisakė, kad tradicinės verslo šakos privalomai turės taikyti pokyčius, o taikant naujas technologijas skatinamas verslo sektorių tobulėjimas. Tik vienas ekspertas pasisakė, kad esamiems verslo modeliams taikyti ir konkuruoti su dalijimosi ekonomika paremtais modeliais nereikės, tačiau tai aktualu sutelktinio finansavimo atveju, kai sutelktinio finansavimo modelių dalis rinkoje yra neženkli, skolinimas vyksta tik nacionaliniu lygmeniu ir nėra surenkamos tokios paskolų sumos kaip, kad turi galimybes komerciniai bankai.

12 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.

Kaip keisis tradicinės verslo šakos ir kaip jos gali prisitaikyti?	
Respondentas	Nuomonė
Resp. 1	<i>...Tai aš manau, kad <u>apgyvendinimo ir kiti verslai nori ar nenori turės pasikeisti, kaip mes matome tie, kurie nuomoja žiūrint į ateitį jie keičiasi technologijomis stengiasi pasikeisti ir tada nori nenori teks vyti...</u>Manau, kad tie tradiciniai verslo modeliai turės priitaikyti vis daugiau ir daugiau, bet kaip ir minėjau tos <u>technologijos tradiciniams verslo modeliams leis efektyvinti veiklą ir prisitaikyti prie kintančios rinkos ir leis galų gale uždirbti daugiau.</u></i>
Resp. 2	<i>Aš manau, kad tas gali sąlygoti pačių <u>produktų mutavimą tarkim...</u> Tarkim tie patys <u>nekilnojamo turto verslai, jau ta kryptimi suka, nes butai tik mažėja ir jie yra orientuojami į nuomą, o ne įpirkimą...</u></i>
Resp. 3	<i>Sudėtinga atsakyti apžvelgiant visas verslo šakas. <u>Tačiau didžioji dalis tradicinių verslo šakų išliks tokios pačios ir tik dalis tradicinių verslų gali prisitaikyti integruojant dalijimosi ekonomikos veikimo principą, pavyzdžiui, pasiūlant vartotojams laikiną prieigą prie turimų išteklių (turimų išteklių nuomą).</u></i>
Resp. 4	<i>... <u>jos privalo imtis atitinkamų technologinių pokyčių prisitaikymui</u></i>

Resp. 5	<i>... <u>tradiciniai verslai taip pat gali mažinti kainas arba gerinti paslaugos kokybę.</u></i>
Resp. 6	<i>...<u>platformos suteikia naujas galimybes, verslo modeliai taiko naujas technologijas, viena iš naujausių 5G ryšys. Esami verslo modeliai kaip yra taip ir liks, nauji konkuruos, taip konkurencija yra ir konkuruoti galima tik per inovacijas. O ką reiškia inovacijos tai reiškia išrasti naujus verslo modelius ar platformą pritaikyti verslo modelyje...</u></i>
Resp. 7	<i><u>Aš nemanau, kad jie atims toki didelę dalį, kad bankams reikėtų ką nors daryti. Reikėtų atsižvelgti į finansuojamų projektų dydžius kol kas neįmanoma, kad per sutelktinio finansavimo platformas būtų finansuojama dešimt milijonų, tokias galimybes turi tik bankai, galimybė yra labiau iki milijono. Tai dabar taip pat jau yra platformos, bet bankai nelabai dėl to suka galvą. Labai skirtingos rūšys verslo ir nemanau, kad bankai turėtų ko nors imtis, kadangi dažnu atveju projektai kurių nefinansuoja bankai nueina į skolinimo platformas. Bankams netinkami klientai gali gauti sutelktinį finansavimą ir jei bankai pasidalins rizikingesniais klientais tai yra tik nuotrupos.</u></i>
Resp. 8	<i>Na pirmiausia reikėtų žiūrėti į esamus verslo modelius, kurie yra inovatyvūs ir reikėtų atsižvelgti į rizikas, komercinis bankas dažniausiai finansuodamas išlieka atsargus, tai manyčiau, ką <u>bankai turės padaryti tai prisitaikyti, švelninti savo politiką ir atsižvelgti į kitus niuansus... Tai šioje vietoje taip ir yra, bet kaip minėjau yra kainos ir platesnis požiūris į įvairius projektus...</u></i>

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

13 lentelė. Tradicinių verslo šakų pokyčiai dėl dalijimosi ekonomikos.

Teiginys - kriterijus	Subkriterijus	Respondentai
Esamos verslo šakos keisis	Technologiniai pokyčiai	Resp. 1, Resp. 4, Resp. 6
	Veiklos efektyvinimas	Resp. 1, Resp. 5
	Produktų pokyčiai	Resp. 2
	Kainos mažinimas	Resp. 5, Resp. 8
Pokyčių esamose verslo modeliuose nebus	Tradicinės verslo šakos išliks tokios pat integruojant dalijimosi ekonomikos pokyčius	Resp. 3
	Veiksmų nesiimama	Resp. 7

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

Dauguma ekspertų išskiria tik teigiamus šio verslo modelio bruožus. Pagrindiniai ir sutampantys su daugelio ekspertų nuomone yra skatinama technologinė pažanga, taip pat svarbus efektyvumas ir patogumas, kas yra siejama su dalijimosi ekonomika, taip pat kaip teigiami bruožai išskiriami mažesnės kainos vartotojams bei problemų sprendimas (parkavimo vietų trūkumas, užterštumo mažinimas ir kt.). Pagrindiniai išskiriami neigiami bruožai tai papildoma rizika ir nesąžininga konkurencija lyginant su kitais verslo modeliais. Dalijimosi ekonomikos verslo forma dar yra pakankamai naujas reiškinys, todėl dar nėra susiformavusi tinkama šio verslo modelio priežiūra, taip pat daugumos atveju tai yra pagrįsta tarpusavio bendradarbiavimu, todėl reguliavimas ir priežiūra tampa sudėtingesniu reiškiniu. Nors yra ir neigiamų niuansų, tačiau pagrindiniai išskiriami teigiami dalijimosi ekonomikos bruožai, o dalis neigiamų ateityje gali išsispęsti ir prisitaikyti prie esamos situacijos. Kaip, kad buvo paminėta vieno iš ekspertų (Resp. 6) ateityje yra numatoma netgi paprastesnė sutelktinio finansavimo priežiūra, bet šiuo metu ši įstajminė bazė dar nėra priimta.

14 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.

Kokius matote teigiamus ir neigiamus dalijimosi ekonomikos bruožus?	
Respondentas	Nuomonė
Resp. 1	<p>...Vienas iš tokių yra tol kol pasaulis nenustojo keliauti <u>yra didžiulis apkrovimas</u> ir tas pats turizmo sektorius užima trumpalaikiai nuomai skirtus būstus.... <u>Žmonės gali dalintis savo prietaisais, tai aš manau, kad dalijimosi ekonomika itakojo per pastaruosius dešimt metų teisingą kryptį, apskritai, kuria kryptimi pasaulis juda ir kaip pasaulis keičiasi... dalijimosi ekonomika, žmogus dalijasi savo sukaupta patirtimi su kitais. Yra patogų teikti savo paslaugas ir naudotis jomis taip pat, bet dalijimosi ekonomikos platformos ir technologijos, tiesiog, leido rinktis daugiau alternatyvų ir padarė jas prieinamesnėmis.</u></p>
Resp. 2	<p>...dalijimosi ekonomika <u>suefektyvina naudojimą</u> ir kaip kad automobiliuose yra aktualu Citybee yra paskaičiavę... dalykas atstoja daiktų efektyvumą, kas paskui virsta pavyzdžiui automobilių sektoriuje <u>užterštumas, kamščiai, parkavimo vietų trūkumas tam tikra prasme tas problemas sprendžia...</u> Žmogus, kuris neturi nuosavo automobilio, jis kažkaip mažiau jį saugo, <u>vairuoja agresyviau, jam nesvarbu kuro sąnaudos...</u> kuris vairuoja kasdien ir turi patirtį taip pat <u>yra finansiškai motyvuotas tą turtą saugoti.</u></p>
Resp. 3	<p>Dalijimosi ekonomika yra gera alternatyva tradiciniam verslui, <u>suteikia galimybę fiziniams asmenims įdarbinti savo turtą bei galimybę pasinaudoti laikina prieiga prie reikiamų daiktų, o taip pat skatina bendruomenės kūrimą bei atsakingą vartojimą. Tačiau naudojantis dalijimosi ekonomikos paslaugomis, ypač Peer-to-Peer platformose, yra susiduriama su įvairia rizika, pavyzdžiui, saugumo ar kokybės klausimu. Atsižvelgiant į kitų šalių patirtį, dalijimosi ekonomikos verslai sukelia tradicinio verslo <u>pasipriešinimą dėl nesąžiningos konkurencijos.</u></u></p>
Resp. 4	<p><u>Teigiami, kad abi pusės gauna naudą, neigiami galbūt tradicinės verslo šakos padariniai, kiti ekonominiai veiksniai, konkurencingumas...</u></p>
Resp. 5	<p><u>Teigiamas tai vartotojui suteikiama mažesnė apgyvendinimo kaina, vartotojai turi nemažą pasirinkimą, o pagrindinis skirtumas iš</u></p>

	<i>neigiamos pusės yra tas, kad dėl naujų vartotojų dar nėra visiško pasitikėjimo, atsiranda didesnė rizika dėl būsto sugadinimo.</i>
Resp. 6	<i>... ji atveria daug galimybių vartotojams įsigyti skirtingų prekių ar paslaugų ar naudojimosi sutelktiniu finansavimu. Neigiamas bruožas tai tendencija būti monopolijomis rinkoje sukeliant problemas ir kitiems žaidėjams sudėtinga ateiti į rinką, vėlgi neigiamas monopolijos požiūris. ... užimtumas būtų maksimalus, gali daugiau padaryti mažiau laiko dirbdamas, mažiau laukia ir patiriamos mažesnės išlaidos...</i>
Resp. 7	<i>Teigiami tai kaip aš ir sakiau tai yra galimybė finansuoti verslą, neigiami – sunku dar kolkas pasakyti, bet neigiama yra tai, kad skolinimas vyksta tik nacionaliniu mastu ir mūsų rinka yra pakankamai maža, finansavimas turėtų būti plėtojamas jau bent Europos sąjungos mastu. Kartais yra sunku prisitraukti lėšų vien dėl to, kad nesurenkama tiek finansų arba nėra tiek norinčių investuoti. Tai kaip minėjau viskas vyksta tik nacionaliniu lygmeniu.</i>
Resp. 8	<i>Didžiausias teigiamas yra tas, kad sutelktinį finansavimą gali rinktis verslas, yra konkurencija, vystosi nauji verslai inovatyvūs. Tai būtų pagrindiniai bruožai, o dėl neigiamų tai kol kas tai yra nauja šaka – finansavimas tai kol kas dar yra teisinių neaiškumų, tarkime Europos sąjungoje mes esame vieninteliai, kurie prižiūri šią šaką, Latvijoje to nėra. Tai kas nori pas mus iš Latvijos turėti verslą, turi prisitaikyti prie taisyklių ir jiems tai nėra patogu, reikia atkreipti dėmesį į teisinį reguliavimą, bet ateityje tas turėtų dingti. Daugiau iš neigiamų aspektų tai, žinoma, sutelktinio finansavimo platformų projektų rizikų prisiėmimas. Kai kurie projektai reikia pripažinti yra rizikingi, įmonės nepaskaičiuoja savo rizikos, prisiima projektus, kurių neįmanoma užbaigti, vyksta vėlavimai, investuotojai nepatenkinti.</i>

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

15 lentelė. Dalijimosi ekonomikos bruožai.

Teiginys - kriterijus	Subkriterijus	Respondentai
Patogumas	Dalijimasis daiktais	Resp. 1
	Dalijimasis žiniomis	Resp. 1, Resp. 6
	Patogu naudoti	Resp. 1, Resp. 2,
	Daugiau alternatyvų	Resp. 1, Resp. 6
Efektyvumas	Efektyvina naudojimą	Resp. 2, Resp. 4
	Didina efektyvumą	Resp. 6, Resp. 7
	Papildomų pajamų šaltinis	Resp. 3, Resp. 8
Naujų technologijų skatinimas	Kuria inovacijas	Resp. 1, Resp. 2, Resp. 8
Kaina mažėja	Pigesnis ištekliai	Resp. 5
Problemų sprendimas	Mažina taršą	Resp. 2
	Taupo laiką	Resp. 2
Neigiami bruožai	Papildoma rizika	Resp. 3, Resp. 5, Resp. 8
	Nesąžininga konkurencija	Resp. 3

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

Tiriant sunkumus ar apribojimus, su kuriais gali susidurti naujos verslo rūšys buvo daugiau išskirta teigiamų savybių, kadangi dalis respondentų atsakė, kad tokioms verslo formoms apribojimų nėra, o numatomas tik skatinimas iš Vyriausybės pusės. Tik du ekspertai išreiškė nuomonę, kad gali būti įvesti licenzijų apribojimai, bet tai buvo nustatyta užsienio esama praktika, o ne nacionaliniu lygmeniu, taip pat nekilnojamojo turto atveju išskiriamas papildomas apmokestinimas, kuris turėtų įsigaliooti nuo 2020 metų liepos pirmos dienos, tačiau pasitikslingus pusiau struktūrizuoto interviu metu paaiškėjo, kad toks apmokestinimas bus taikomas visoms verslo rūšims, todėl dalijimosi platformų atveju lygiai taip pat bus pritaikomas šis mokestis, tai negalioja vien tik dalijimosi ekonomikai, taigi remiantis ekspertų pateikiamais duomenimis nėra numatomi apribojimai dalijimosi ekonomikos verslo modeliams.

16 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.

Su kokiais sunkumais galite susidurti, galbūt yra tikėtini licencijų apribojimai, ar gali būti apribojamas pajamų gavimas šiai verslo rūšiai dėl Vyriausybės apribojimų?	
Respondentas	Nuomonė
Resp. 1	<i>...apmokestinti pačius mažiausius verslus, kuriems ir taip nėra lengva, na pasirinkti tokį sprendimą, bet jis buvo pasirinktas ir tiek. Pasaulyje yra įvairių situacijų kaip panaikinimas nuomos nors tai nėra pats tinkamiausias sprendimas...</i>
Resp. 2	<i>Licenzijos, mokesčiai ir kitokie apribojimai vienareikšmiškai įmanomi ...Ta sritis yra labai nauja, plečiasi žymiai greičiau nei valstybės įstatyminė bazė ir kartais būna, kad žmonės iki galo nesupranta paslaugos, bet jie vistie naudojami, tai yra nauja, madinga ir taip toliau į antra planą nueina tarkim paspirtukų saugumas. Tai va čia sunkumų tikrai bus ir su licenzijom ir su įstatymais.</i>
Resp. 3	<i>Šiuo metu nėra žinomi jokie Vyriausybės planai dėl apribojimų ar licencijų tokio tipo verslui. Iš kaimyninių valstybių praktikos Vyriausybių pristatomi teisinės bazės pataisymai dažniausiai yra naudingi verslui.</i>
Resp. 4	<i>Kolkas to numatyta nėra. licencijų apribojimai yra priklausomai nuo šakos, geografinės teritorijos ir kt reikalavimų.</i>
Resp. 5	<i>Ne, papildomų apribojimų nematau, nebent mažesniems verslams turėtų būti taikomos didesnės lengvatos nei didesniems, apribojimų na matau.</i>
Resp. 6	<i>... matau tik valstybės skatinimą.</i>
Resp. 7	<i>Dėl esamo reglamento esame pakankamai ramūs ir patenkinti, koks tekstas ten yra, kai kur bus sušvelnintas reguliavimas, tas toks balansas išlaikytas yra pakankamai geras, dėl reglamento numatymo bus šiek tiek kita situacija toms įmonėms, kurios jau yra licencijuotos. Bus prižiūrima ar makroprudenciniai reikalavimai yra vykdomi ir atliekama priežiūra, bet aš nematau jokių didelių iššūkių. Vienintelis iššūkis bus perėjimas iš teisinės erdvės, bet apribojimai nėra numatyti, bet iš esmės, tai neturėtų pakeisti statuso, šiuo atveju svarbesnė teisinė dalis.</i>
Resp. 8	<i>Ne licencijų apribojimai nėra numatomi, bet kitais metais keisis sutelktinio finansavimo reguliavimas. Šiuo metu turime Lietuvos finansinį reguliavimą už metų kitų ateis „Europinis“ reguliavimas, tai kiek žinau ne pagal dabartinį reguliavimą sąlygos bus palengvintos. Pajamų gavimas ir vyriausybė apribojimai, manyčiau, kol kas tai ne, bet ateityje neatmestina, bet šiuo metu tai ne nenumatoma</i>

Šaltinis: .sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

17 lentelė. Grėsmės dėl apribojimų dalijimosi ekonomikos verslo modeliams.

Teiginys - kriterijus	Subkriterijus	Respondentai
Veiklos apribojimas	Nekilnojamo turto nuomos apmokestinimas	Resp. 1
	Licenzijų apribojimas	Resp. 2
Priešinga grėsmei, (nenumatomi apribojimai)	Valstybės skatinimas	Resp. 3, Resp. 6, Resp. 8
	Nenumatoma apribojimų	Resp. 3, Resp. 4, Resp. 5, Resp. 7, Resp. 8

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

Ekspertai išreiškė požiūrį, kad vienareikšmiškai dalijimosi ekonomika prisideda prie ekonominio augimo. Išskiriami tokie bruožai kaip efektyvinimo didinimas, papildomos investicijos ir efektyvumo didinimas. Iš to seka tokie veiksniai kaip efektyvus naudojimas, kuriama pridėtinė vertė, investicijų augimas, plėtros galimybės, kainų stabilumas ir konkurencingumo didėjimas. Remiantis ekspertų pateiktais duomenimis, dalijimosi ekonomika visokeriopai papildo ekonomikos augimą, skatina papildomas investicijas ir sukuria pridėtinę vertę, tai yra naujas verslo modelis

18 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.

Ar dalijimosi ekonomika skatina ekonomikos augimą?	
Respondentas	Nuomonė
Resp. 1	<u>Taip. Seniau žmonės nesinaudojo šiomis paslaugomis...</u>
Resp. 2	<u>Efektvinti ir kurti didesnę pridėtinę vertę.... Aš matyčiau ekonomikos augimą per efektyvų daiktų naudojimą.</u>
Resp. 3	<u>Žinoma, taip, kadangi galima pasiekti efektyvesnių rezultatų ir kurti didesnę pridėtinę vertę.</u>
Resp. 4	<u>Didėja investicijos, sukuriami nauji verslo modeliai, išlaikomas kainų stabilumas dėl atsirandančios konkurencijos, o tai didina augimą.</u>
Resp. 5	<u>Dalijimosi ekonomika gali skatinti konkurencingumą ir ekonomikos augimą.</u>
Resp. 6	<u>... tuo BVP bus didesnis, tuo didesnė sukuriama papildoma vertė.</u>

Resp. 7	<i>Manau, kad taip. Šiuo metu įsigalėjo nekilnojamojo turto sutelktinis finansavimas ir didžioji dalis Lietuvoje esančių platformų yra su tuo susijusios, tai plečia nekilnojamo turto plėtros galimybes. Aš manau, kad sutelktinis finansavimas tikrai prisideda prie augimo.</i>
Resp. 8	<i>Manau, kad taip tikrai taip, kadangi kuriamas naujas verslas, atsiranda darbo vietos tai ekonomikos augimas didėja.</i>

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

19 lentelė. Dalijimosi ekonomikos verslo formų poveikis ekonomikai.

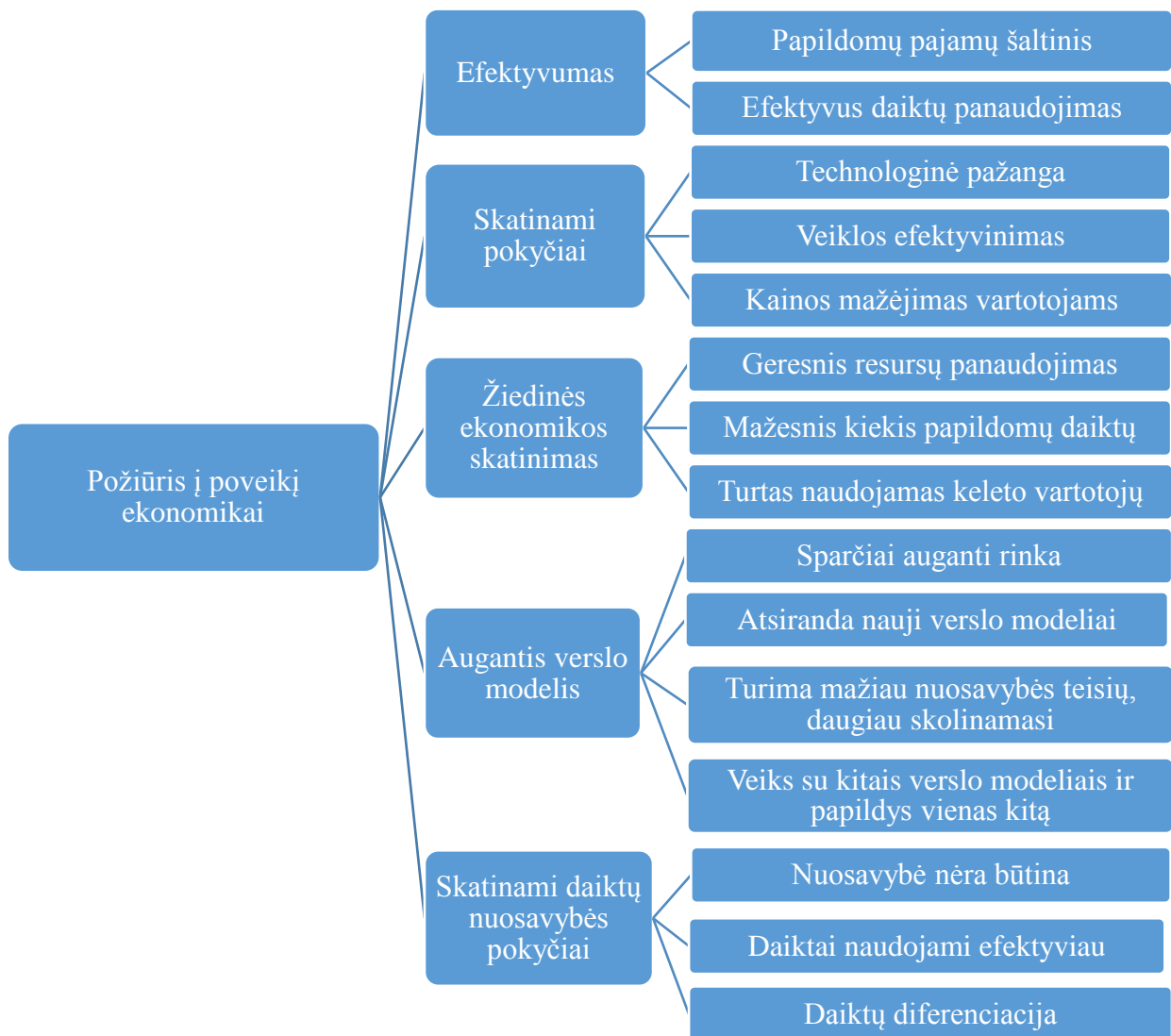
Teiginys - kriterijus	Subkriterijus	Respondentai
Efektyvinimas	Efektyvus naudojimas	Resp. 1, Resp. 2, Resp. 3
	Geresni rezultatai	Resp. 2, Resp. 3
	Kuriama pridėtinė vertė	Resp. 2, Resp. 3, Resp. 6, Resp. 8
Papildomos investicijos	Auga investicijos	Resp. 4, Resp. 6, Resp. 7
	Plėtros galimybės	Resp. 1, Resp. 2, Resp. 4, Resp. 7
Didesnis konkurencingumas	Kainų stabilumas	Resp. 4
	Konkurencingumo didėjimas	Resp. 4

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

Apibendrinus pirmąją subtemą dėl įtakos ekonomikai, galima teigti, kad respondentai teigia, kad dalijimosi ekonomikos modeliai yra auganti verslo rūšis, ji užima tam tikrą rinkos dalį, tačiau, kad pakeistų esamus verslo modelius sunkiai tikėtina, tačiau yra išskiriamos kai, kurių verslo sektorių rūšys kai esami verslo modeliai privalo prisitaikyti prie dalijimosi ekonomikos kuriamų naujovių ir diegti inovacijas savo verslo modeliuose.

Dalijimosi ekonomika išskiriama kaip turintis perspektyvą augti verslo modelis, kuris sudaro konkurenciją esamiems, dėl šių priežasčių esami verslo modeliai turėtų prisitaikyti, o tai gali padaryti konkuruodami tiek kokybės atžvilgiu tiek kainų, arba naujų technologijų ir naujų produktų kūrimu. Ekspertai taip pat išskyrė, kad dalijimosi ekonomikos dėka fiziniai asmenys tikėtina, kad turės mažiau daiktų, tačiau tikimasi didesnės daiktų diferenciacijos ir didesnio pasirinkimo iš vartotojų perspektyvos. Remiantis ekspertų nuomone pagrindė išskiriami tik

teigiami šios ekonomikos rūšies aspektai, o licencijų apribojimai nenumatomi. Žemiau esančiame paveiksle yra pateikiama dalijimosi ekonomikos kuriama ekonominė vertė ir tiriamas požiūris.

12 paveikslas. Dalijimosi ekonomikos poveikis ekonomikai. (Sudaryta autorės pagal empirinio tyrimo rezultatus.)

Antra giluminio, iš dalies struktūruoto, interviu scenarijaus dalis buvo skirta socialinei įtakai nustatyti. Aiškinamasi, koks dalijimosi ekonomikos poveikis vyresnio amžiaus asmenims, ar paslaugų kokybė suteikiama tokia pat kaip ir įprastuose verslo modeliuose ir kokie išskiriami privalumai vartotojams.

Tiriant, ar dalijimosi ekonomika turi poveikį vyresnio amžiaus kartoms, visų ekspertų požiūriu įtaka tam nenustatyta. Dalis ekspertų pasisakė, kad tai nėra susiję tik su amžiumi ir daugelis asmenų net vyresniame amžiuje naudojami išmaniosiomis technologijomis, taip pat nemaža dalis respondentų teigė, kad vyresnio amžiaus žmonės sugeba prisitaikyti ir naudotis

dalijimosi platformomis. Remiantis ekspertų nuomone, galima daryti išvadą, kad dalijimosi ekonomika netrukdo naudotis paslaugomis ir vyresnės kartos asmenims, o kaip tik skatina technologinį raštingumą.

20 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.

Ar dalijimosi ekonomikos verslo modeliai išstumia vyresnės kartos asmenis iš naudojimosi teikiamomis paslaugomis ?	
Respondentas	Nuomonė
Resp. 1	<i>...aš manau, kad <u>tai nesusiję sąlyginai</u>, nes jeigu pažiūrėsime ką turi <u>dalijimosi ekonomika tai ji turi technologijų panaudojimą</u>, kuo vyresnis žmogus tuo sudėtingiau jomis naudotis, tai tada čia turbūt, tik toks pastebėjimas, kad technologijos vis labiau ir labiau užvaldo visa pasaulį...</i>
Resp. 2	<i>...Čia ne kiek amžius yra svarbiausias aspektas, o <u>technologinis raštingumas</u> kaip svarbiausias aspektas ir Lietuva bei kitos šalys investuoja į edukaciją ir taip toliau aš manau, kad tie žmonės neliks užribyje ir tas niuansas yra svarbiausias dalykas...</i>
Resp. 3	<i>...Tačiau kiekvienais metais <u>dalijimosi ekonomikos paslaugų vartotojų amžiaus didėja</u>, todėl <u>ateityje amžius neturėtų sukelti problemų naudojantis teikiamomis paslaugomis</u>.</i>
Resp. 4	<i><u>Nebūtinai</u>. yra nemažai ir vyresnės kartos vartotojų, kurie sugeba <u>pasinaudoti kuriamais privalumais</u>.</i>
Resp. 5	<i>Taip vyresnės kartos asmenims yra sunkiau naudotis technologijomis, bet asmenys, kurie keliauja ir jiems yra aktualus apgyvendinimas <u>puikiai susitvarko su šiuo sunkumu tenkančiu jų amžiaus kategorijai bei užsisako norimą būstą</u>, todėl <u>nesiečiau to tik su esamu žmogaus amžiumi</u>.</i>
Resp. 6	<i>Manau tai <u>sietina su technologine pažanga</u>, šie verslo modeliai siejami su technologine pažanga... <u>jeigu vyresnė grupės žmonės puikiai moka naudotis technologijomis tai nėra jokios problemos</u></i>
Resp. 7	<i>...patys bankai yra fiziškai apriboję klientų aptarnavimą tiesiogiai atėjus į banko skyrių. Daug kas persikelia į elektroninę erdvę, todėl natūralu, kad sutelktinio finansavimo platformos taip pat persikelia į elektroninę erdvę ir nebelieka skirtumo. Platforma labiau skirta IT ir</i>

	<i>elektroniniu būdu bendraujantiems žmonėms. Antra vertus <u>netgi vyresnio amžiaus žmonės</u> gali sumokėti mokesčius elektroniniu būdu ir jei jiems bus įdomu gali prisitaikyti prie esamos sistemos net ir sutelktinio finansavimo. Sunku tiksliai pasakyti, bet galiu išskirti, kad tai yra išskirtinai technologinis darinys.</i>
Resp. 8	<i>Apskritai, tai yra naujas dalykas ir turbūt vyresniems tai nėra labai priimtinas dalykas, bet <u>nematyčiau, kad tai yra prisitaikymo klausimas</u></i>

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

21 lentelė. Dalijimosi ekonomikos įtaka vyresnio amžiaus asmenims.

Teiginys - kriterijus	Respondentai
Naudojimosi dalijimosi platformomis įtakos turi technologinis raštingumas	Resp. 1, Resp. 2, Resp. 4, Resp. 6, Resp. 7,
Naudojantis dalijimosi platformomis vyresnio amžiaus asmenys gali prisitaikyti	Resp. 2, Resp. 4, Resp. 8, Resp. 3, Resp.5

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

Ekspertinio tyrimo metu nustatyta, kad dalijimosi ekonomikos atveju vartotojai gali gauti netgi geresnes sąlygas nei įprastuose verslo modeliuose. Daugelis respondentų mini, kad tokiuose verslo modeliuose yra užtikrinamos visos sąlygos tiek nekilnojamojo turto atveju tiek sutelktinio finansavimo atveju. Keletos ekspertų yra išskiriama tai, kad dalijimosi platformose ir tokiuose verslo modeliuose yra prisiimama didesnė rizika, tokia rizika yra didžiausia kai vartotojas yra naujas dalyvis dalijimosi platformoje, kadangi žinoma mažai duomenų apie tokį vartotoją, tik atsiradus tam tikriems sandoriams gali būti paliekami komentarai ir atsiliepimai apie vartotoją. Sutelktinio finansavimo atveju dalijimosi platformose yra finansuojami rizikingesni projektai, kurių įprastai nefinansuotų komerciniai bankai. Tiriant nuomonių pasiskirstymą didžiausia dalis ekspertų efektyvumą išskiria kaip vieną iš pagrindinių skirtumų šiame verslo modelyje.

22 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.

Ar naudojantis dalijimosi ekonomikos paslaugomis yra suteikiamos tokios pat sąlygos vartotojams kaip ir įprastuose verslo modeliuose?	
Respondentas	Nuomonė
Resp. 1	<i>Na, o kalbant apie užtikrintumą ar vienodas sąlygas, aš manau, kad paėmus tą patį Airbnb ar tą patį Uber, tai manau, kad platformos daro viską, kad užtikrintų kokybę, galų gale ta pati dalijimosi sistema viską sureguliuoja jei esi tinkamas žmogus arba verslas teikiantis paslaugą ir apie tave visi gerai atsiliepia... <u>nemanau tikrai, kad kažkaip skiriasi</u></i>
Resp. 2	<i>Viena vertus dėl to, kad <u>dalijimosi ekonomika net kaip tik atveria daugiau galimybių vartotojams negu paprastas modelis...</u> tai sukuria <u>papildomų pajamų galimybes žmoniams</u></i>
Resp. 3	<i><u>Galima sakyti ir taip ir ne.</u> Gal reikėtų duoti pvz. tarp tų dviejų verslo modelių ir sukongretinti/palyginti sąlygas.</i>
Resp. 4	<i>Sukuriamos rinkos sąlygos, kas reiškia, kad visi dalyviai vadovaujasi rinkos konkurencijos sąlygomis ir pagal jas stengiasi pasiūlyti geriausius variantus.</i>
Resp. 5	<i>Platformoje vartotoja <u>papildomai nemoka komisinių mokesčių</u> sumos, kas yra privaloma visuose viešbučiuose teikiančiuose apgyvendinimo paslaugas ar net kitose dalijimosi būstu platformose tokiose kaip „Airbnb“, tai gali sudaryti net iki dvidešimt procentų papildomai ir kaina, žinoma, dėl šio veiksnio padidėja kaina.</i>
Resp. 6	<i>... yra skirtumai, pavyzdžiui, jei perki prekę <u>tikėtina didesnė rizika...</u> gali atsirasti <u>problemų</u> jei įsigytas daiktas suges ar <u>jei vartotojas yra naujas</u></i>
Resp. 7	<i>Dabar viskas yra adaptuota elektroninei erdvei, <u>dabartiniai bankai</u> tokie kaip Revolut suteikia tokias sąlygas, kuriomis galima naudotis iš bet kurios vietos ir net nereikia imtis specialių priemonių, kad žmogus būtų identifiukuotas, tai įmanoma atlikti internetu. <u>Apsaugos prevencijos reikalavimai yra įvykdomi lygiai taip pat ir pasakyti, kad nauji verslo modeliai labai skiriasi aš negaliu, nes lygiai taip pat galima naudotis banku neišeinant iš namų.</u> Bankai šiuo metu taip pat mažina kontaktų skaičių su klientu, nors šiuo metu tai dar yra iššūkis šiuolaikiniame pasaulyje. Šiuo metu žmonės taip pat prisitaikė ir gali bendrauti per</i>

	<i>atstumą, per elektroninę erdvę, tai aš šiuo atveju nematau didelio stebuklo ar ažiotažo.</i>
Resp. 8	<i>Šiek tiek yra keičiamas finansavimas tiek skolinimo platformose tiek banke. <u>Bankai stipriai valdo riziką jie tai apmokestina tas rizikas.</u> <u>Sakyčiau šiek tiek skiriasi. Iš paslaugos kokybės pusės labai panašu</u></i>

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

23 lentelė. Suteikiamų paslaugų kokybės skirtumai tarp dalijimosi ekonomikos ir įprastų verslo modelių.

Teiginys - kriterijus	Subkriterijus	Respondentai
Efektyvumo užtikrinimas	Paslaugos tiekėjų priežiūra dalijimosi platformose	Resp. 1, Resp. 7
	Siūlomi geriausi variantai	Resp. 4, Resp. 5
	Daugiau galimybių	Resp. 2, Resp. 5
Rizikų atsiradimas	Rizika dėl naujo vartotojo	Resp. 6, Resp. 7
	Rizikų prisiėmimas	Resp. 6, Resp. 7, Resp. 8

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

Paprastumas ir žemesnė, geriausia kaina daugumos ekspertų nuomone yra pagrindiniai privalumai ir patogumai, kuriuos jie išvelgia. Pagrindinis finansinis privalumas skaidomas kaip žemesnė, geriausia kaina ir papildomas būdas investuoti. Patogumas išskaidomas į paprastumą, operatyvumą, efektyvumą ir lengvą paslaugos keitimą kita. Remiantis ekspertų nuomone galima daryti išvadą, jog dalijimosi ekonomika finansine prame padeda sutaupyti vartotojui, taip pat galima sėkmingai investuoti per dalijimosi platformas. Taip pat dalijimosi platformos laiko prasme padeda efektyvinti paslaugos ar produkto suteikimo greitį, nėra tarpinių grandžių, kurioms reikalingas papildomas laikas.

24 lentelė. Respondentų išreikšta nuomonė.

Kokius privalumus ar patogumus įžvelgiate vartotojams naudojantis dalijimosi platformomis?	
Respondentas	Nuomonė
Resp. 1	<i>... paslaugos užsisakymo patogumo... pasižiūrėti kokie yra jo atsiliepimai, kokią patirtį jis turi. <u>Vartotojas gali išspręsti vieną ar kitą problemą.</u> Man atrodo, kad platformose visi tie įrankiai <u>palengvina mūsų gyvenimą ir tam reikia turėti tik išmanųjį telefoną.</u></i>
Resp. 2	<i>...sukuria galimybę su prielaida, kad <u>vartotojas visada gaus konkurencingą pasiūlymą tiek kaina, jam labai lengva yra pakeisti ... tiekėją ... platformos turi konkuruoti, vadinasi vartotojas gauna geriausią kainą, kokią įmanoma gauti.</u> Kaip vartotojams tai yra naudinga, jau nekalbant apie tokį socialinį aspektą, kad žmonės dabar nebeperka automobilių važinėja su Citybee, Spark...</i>
Resp. 3	<i><u>Vartotojams suteikiama galimybė greičiau gauti prieigą prie norimų išteklių bei suteikiamas patogesnis ir supaprastintas nuomos procesas įgalinant skaitmenines technologijas.</u></i>
Resp. 4	<i><u>Patogumas, efektyvumas, operatyvumas, paprastumas, platesnės panaudojimo ir naudos galimybės</u></i>
Resp. 5	<i><u>Vartotojai gali išsinuomoti būstą už daug žemesnę kainą nei siūloma kitų rinkos dalyvių, taip pat turi platesnį pasirinkimą, informacija pateikiama aiškiai ir suprantamai, nėra paslėptų mokesčių, apmokėjimas vyksta skaidriai....</u></i>
Resp. 6	<i><u>Pagrindinis niuansas pavyzdžiui rūbų rinkoje galima gauti labai gerą rūbą už labai gerą kainą ir tai galima tik per dalijimosi ekonomikos modelį.... Qoorio yra labai paprastai, mūsų pasiūlymas yra toks, kad žmonės mokosi geriausiai kalbėdami, bendraudami su kitais žmonėmis, tai paprasčiausias mokymosi būdas...</u></i>
Resp. 7	<i><u>Tai yra, kad turint atliekamų pinigų galima investuoti nedidelėmis sumomis, tai yra investicijų atmaina ir tai, kad galima investuoti nedidelėmis sumomis tai diversifikuoja ir tam tikras rizikas. Jei vienas projektas žlugs tai nereiškia, kad ir kitam taip pat nutiks. Šioje vietoje manyčiau, kad yra patogus būdas investuoti ir skaidyti rizikas. .... Galima pasirinkti į ką investuoti</u></i>

Resp. 8	<i>Tai alternatyva bankams, žiūrint iš investuotojo pusės, galima rinktis kur nori finansuoti, tai didžiausia alternatyva bankams, taip pat paprasčiau už mažesnę kainą.</i>
---------	--

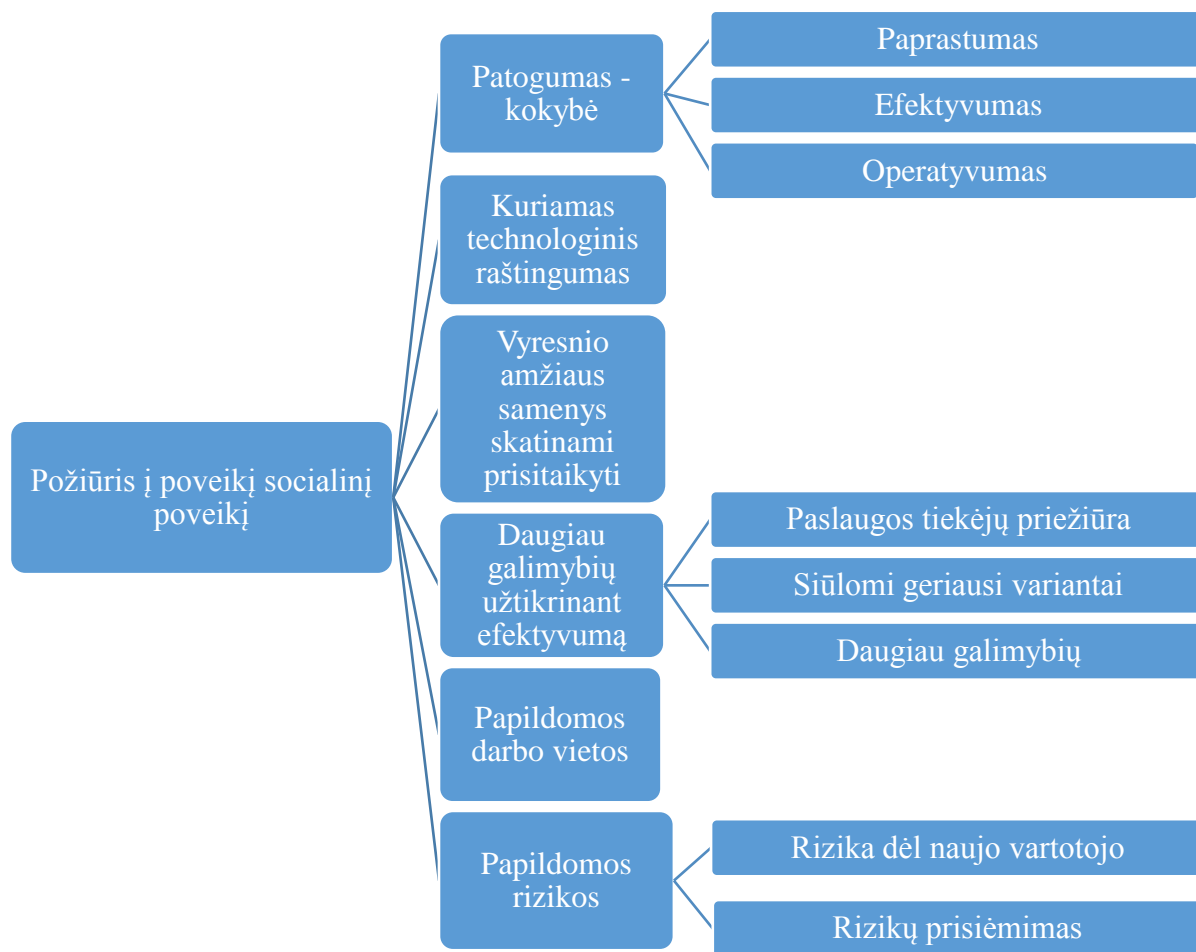
Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

25 lentelė. Privalumai ir patogumai vartotojams naudojantis dalijimosi ekonomika.

Teiginys - kriterijus	Subkriterijus	Respondentai
Patogumas - kokybė	Paprastumas	Resp. 1, Resp. 3, Resp. 5, Resp. 6, Resp.8
	Operatyvumas	Resp. 4,
	Efektyvumas	Resp. 3, Resp. 4
	Lengvas paslaugos pakeitimas	Resp. 2
Finansiniai privalumai	Žemesnė kaina	Resp. 2, Resp. 5, Resp. 6, Resp. 8
	Investuojant kuriamos darbo vietos	Resp. 7
	Geriausia kaina	Resp. 2, Resp. 5, Resp. 6

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal empirinio tyrimo metu gautus duomenis.

Dalijimosi ekonomika socialine prasme turintis nemažai privalumų verslo modelis. Vienas iš tiriamų poveikių vyresniajai kartai, tai apribojimas naudotis paslaugomis, neturi ryškios tendencijos, ekspertai nesutinka, kad dalijimosi platformos, kurios yra susijusios su naujausiomis technologijomis gali apriboti naudojamą vyresniajai kartai, kadangi tai labiau siejama su technologiniu raštingumu ir dalis vyresniosios kartos asmenų puikiai prie to prisitaiko. Dalijimosi ekonomikai priskiriamų verslo modelių kokybės vartotojams ženklas – didesnės galimybės, bet tuo pat metu, jos sukuria didesnes rizikas. Vartotojams, kaip kokybės ženklas priimamas paprastumas naudotis bei finansiniai privalumai. Neigiami socialiniai aspektai nėra nustatyti, minimos tik papildomos rizikos. Kuriamą socialinę vertę, kadangi atsiranda papildomos darbo vietos, papildomas investavimas gali būti taikomas kaip papildomas darbas ir pajamų šaltinis. Naudojantis žinių dalijimosi platformomis asmenys gali įgyti specifinių žinių bei mokytis. Žemiau esančiame paveiksle yra pateikiama dalijimosi ekonomikos kuriama socialinė vertė ir tiriamas požiūris.

13 paveikslas. Dalijimosi ekonomikos socialinis poveikis (Sudaryta autorės pagal empirinio tyrimo rezultatus.)

3.3 Dalijimosi ekonomikos ekonominės ir socialinės vertės tyrimo išvados

Tyrimo metu nustatyta, kad dalijimosi ekonomika turi teigiamą ekonominę ir socialinę poveikį, prisideda prie ekonomikos augimo, taip pat yra skatinama žiedinė ekonomika. Vieni iš ekspertų pastebi, kad dalijimosi ekonomika gali užimti iki 10 proc. ar net didesnę rinkos dalį, tačiau nebus vyraujantis verslo modelis. Dalijimosi ekonomika negali visiškai pakeisti esamų verslo modelių, tačiau numatomi pokyčiai dėl šios naujos verslo formos. Dėl dalijimosi ekonomikos ir skatinamos žiedinės ekonomikos numatomas mažesnis daiktų savininkiškumas. Sunkumai ar apribojimai šiai verslo rūšiai nėra numatyti, licencijų apribojimai taip pat.

Naudojantis dalijimosi ekonomikos platformomis vartotojai gauna didesnę efektyvumą ir prieinamą kainą, tačiau tokiuose verslo modeliuose egzistuoja ir papildoma didesnė rizika.

Dalijimosi ekonomika skatina technologinę pažangą, o vartotojai gauna ne tik kokybiškus produktus už prieinamą kainą, bet gali ir patys dalyvauti dalijimosi platformose kaip tiekėjai ir iš to gauti papildomas pajamas dėl to didėja užimtumas. Dalijimosi ekonomika yra – inovatyvus verslo modelis, kuris užims tam tikrą rinkos dalį, o esami verslo modeliai turės prisitaikyti ir vartotojui pasiūlyti konkurencingesnį produktą.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

- Inovatyvūs sprendimai yra susiję su moderniomis technologijomis, konkurenciniu pranašumu tampa ne materialūs ištekliai, o aukštas įžvalgumo ir verslumo lygis, o tai būdinga dalijimosi ekonomikai kaip naujam verslo modeliui.
- Dalijimosi ekonomikos verslo modeliai yra pakankamai nauji, todėl dar trūksta pilnos įstatyminės bazės jų priežiūrai, taip pat svarbu užtikrinti sąžiningą konkurenciją šioje srityje.
- Dalijimosi ekonomikos augimas susijęs su rizika, neįmanoma naudotis naujovių teikiamomis galimybėmis, be papildomos rizikos. Į dalijimosi ekonomikos atsiradimą turėtume žiūrėti kaip į galimybę, naujas paslaugas, vartotojų poreikių tenkinimą.
- Dalijimosi ekonomika veikia per tarpininkę dalijimosi platformą, kuri, gaudama finansinę naudą, leidžia paslaugų teikėjams siūlyti paslaugas ar daiktų nuomą tiems asmenims, kurie yra užsiregistravę šioje platformoje, tačiau tai gali būti ir papildomų pajamų gavimo būdas.
- Dalijimosi ekonomika turi ir teigiamų ir neigiamų pasekmių, tačiau išryškėja daugiau teigiamų savybių. Tai auganti sritis, kuri atveria galimybes naujų pajamų šaltinių atsiradimui.
- Tyrimo metu nustatyta, kad dalijimosi ekonomikos verslo modeliai yra augantys, bet neužima ženklios rinkos dalies, ateityje taip pat tai neturėtų būti vyraujanti verslo forma, tačiau tradicinėms verslo šakoms yra sukuriama papildoma konkurencija, dėl kurios įprasti verslo modeliai turėtų imtis tam tikrų priemonių.
- Rekomenduojama tradicinėms verslo šakoms taikyti inovatyvius produktus savo veikloje, taikyti naujausias technologijas, efektyvinti savo veiklą, o tai galima atlikti į tradicinio verslo modelio veiklą įtraukus internetines platformas, tokias kurias yra naudojamos ir dalijimosi ekonomikos verslo modeliuose.
- Siūloma į paslaugų ar produkto klientų sąrašą įtraukti ir vyresnės kartos asmenis, kadangi jie taip pat turi galimybes prisitaikyti prie naujų technologijų, kurti paprastas vartotojui technologines sistemas, kuriomis nebūtų sudėtinga naudotis.
- Reguluojančioms institucijoms užtikrinti dalijimosi ekonomikos verslo modelių priežiūrą, kadangi šis verslo modelis pritraukia daugiau rizikos turinčius vartotojus sutelktinio finansavimo atveju, tačiau neapriboti jų veiklos ir skatinti tarptautinę plėtrą.
- Dalijimosi ekonomika kuria papildomą ekonominę vertę: plečiasi technologijų naudojimas, efektyvinama veikla, mažėja produktų sukūrimo sąnaudos, mažėja kaina

virtotojui. Iš socialinės perspektyvos didėja patogumas virtotojams, kuriamos papildomos darbo vietos, skatinamas technologinis raštingumas vyresnės kartos asmenims, virtotojai dažnu atveju gali gauti geresnį produktą ar tinkamesnę paslaugą dalijimosi platformų dėka.

- Tiriama kuriama vertė visiems dalijimosi ekonomikos sektoriams, o skirtinguose sektoriuose galima skirtinga susiklosčiusi situacija, todėl tai gali sudaryti tyrimo ribotumą, sekančiuose tyrimuose būtų galima tirti konkretaus sektoriaus ekonominį ir socialinį poveikį.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

- About Us – Airbnb Prieiga per internetą: <https://www.airbnb.com/about/about-us> (žiūrėta 2019-10-07 d.);
- Afarjanc E. (2019) Elektroninių paslaugų tobulinimo proceso kokybės veiksmų modelis. Prieiga per internetą: <http://epublications.vu.lt/object/elaba:35428085/35428085.pdf> (žiūrėta 2019-09-15 d.);
- Baden-Fuller, Ch., Morgan, M. S. (2010). Business Models as Models. Long Range Planning, 43, p. 156–171.;
- Bellman, R., Clark, C. E., Malcolm, D. G., Craft, C. J., Ricciardi, F. M. (1957). On the construction of a mul-ti-stage, multi-person business game. Operations Research, 5 (4), p. 469–503.
- Botsman R. (2015). The sharing economy lacks a shared definition. Prieiga per internetą <https://www.fastcompany.com/3022028/the-sharing-economy-lacks-a-shared-definition> (žiūrėta 2019-10-13 d.);
- Burinskienė, A., Daškevič, D. (2013). Verslo modeliai prekybos įmonėse. Verslo sistemos ir ekonomika, 2, 233-247.
- George, G., Bock, Adam J. (2011). The Business Model in Practice and its Implications for Entrepreneurship Research. Entrepreneurship Theory and Practice, 11, p. 83–111.
- Henry William Chesbrough, Henry W (2006), Open Business Models: How to Thrive in the New Innovation Landscape, prieiga per internetą: <https://books.google.lt/books/content?id=FzWqNyPtC38C&pg=PA63&img=1&zoom=1&sig=ACfU3U1kBlxbOWjWBCgfJd4XHstIl5pLaQ> (žiūrėta: 2019-09-19 d.)
- B. Bitinas, L. Rupšienė, V. Žydžiūnaitė, 2008. Kokybinių tyrimų metodologija;
  - Baden-Fuller, Ch., Morgan, M. S. (2010). Business Models as Models. Prieiga per internetą: <http://www.businessmodelcommunity.com/fs/Root/8jig2-businessmodelsasmodels.pdf> (žiūrėta 2019-11-09);
- Barakauskaitė – Jakubauskienė N., 2010, Ekonominio augimo ciklai Lietuvoje. Prieiga per internetą <https://epublications.vu.lt/object/elaba:2150797/2150797.pdf> (žiūrėta 2020-05-07);

- Blakie N., 2010. Designing social research. Prieiga per internetą: https://www.academia.edu/28912200/Designing_Social_Research-Norman_Blaikie;
- Brooks C. (2017). The state of the B2B Sharing Economy. Prieiga per internetą: <https://www.business.com/articles/b2b-sharing-economy/> (žiūrėta 2020-04-25 d.);
- Dahlberg, K., Dahlberg, H. and Nyström, M. 2008. *Reflective Lifeworld Research*. 2 Lund: Studentlitteratur;
- Diaconasu E. D, Pohoata I., Socoliuc O. R. 2019, Keynes versus Laffer or misleading perspectives against normal evolution. Prieiga per internetą http://www.ipe.ro/rjef/rjef3_19/rjef3_19p132-147.pdf (žiūrėta 2020-04-19);
- Edelman B. ir Luca M. (2018). Digital discrimination: the case of Airbnb.com. Prieiga per internetą https://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/Airbnb_92dd6086-6e46-4eaf-9cea-60fe5ba3c596.pdf (žiūrėta 2019-10-13 d.);
- Elsevier F. L. T, 2020. The digital transformation of business models in the creative industries: A holistic framework and emerging trends. Prieiga per internetą: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0166497217300536> . (žiūrėta 2020-05-18);
- Europos statistikos departamento duomenų bazė, Prieiga per internetą: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?query=BOOKMARK_DS-887800_QID_-22EE2106_UID_-3F171EB0&layout=INDIC_IS,L,X,0;GEO,L,Y,0;IND_TYPE,L,Z,0;TIME,C,Z,1;UNIT,L,Z,2;INDICATORS,C,Z,3;&zSelection=DS-887800IND_TYPE,IND_TOTAL;DS-887800TIME,2018;DS-887800UNIT,PC_IND;DS-887800INDICATORS,OBS_FLAG;&rankName1=TIME_1_0_-1_2&rankName2=UNIT_1_2_-1_2&rankName3=INDICATORS_1_2_-1_2&rankName4=IND-TYPE_1_2_-1_2&rankName5=INDIC-IS_1_2_0_0&rankName6=GEO_1_2_0_1&rStp=&cStp=&rDCh=&cDCh=&rDM=true&cDM=true&footnes=false&empty=false&wai=false&time_mode=ROLLING&time_most_recent=true&lang=EN&cfo=%23%23%23%2C%23%23%23.%23%23%23 (žiūrėta 2020 – 05 – 02);
- Galal (2017) Putting the sharing economy into perspective Prieiga per internetą: <https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/.../economy.pdf> (žiūrėta 2019-10-10 d.);
- Galdikienė. L. 2019. Dalijimosi ekonomika. Kur Lietuviai lenkia Švedus. Spinter tyrimai. Prieiga per internetą: https://spinter.lt/site/lt/vidinis_noslide/menutop/9/home/publish/OTg5Ozk7OzA=v (žiūrėta 2020 – 05 – 02);
- Giugale, Marcelo M., 2014. Economic development: what everyone needs to know. New York: Oxford University Press, (žiūrėta: 2020-05-07);

- Jeune L. S. The sharing economy: Why investors should be caring about sharing. 2016 m Prieiga per internetą: <https://www.schroders.com/en/uk/private-investor/insights/markets/the-sharing-economy-why-investors-should-be-caring-about-sharing/> (žiūrėta 2020-05-03);
- Kardelis K, 2002, Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Prieiga per internetą: <https://verslas09.files.wordpress.com/2010/01/mtp.pdf> (žiūrėta 2020-05-10);
- Kinderis R. Verslo modeliai – jų semantinė raiška ir struktūra. Prieiga per internetą: <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:6080885/datastreams/MAIN/content> (žiūrėta: 2019-10-02 d.);
- Kinderis, R. (2012). Verslo modeliai - jų semantinė raiška ir struktūra. *Ekonomika Ir Vadyba: Aktualijos Ir Perspektyvos* : Mokslo Straipsnių Rinkinys, (1), 17-27; <https://virtualbiblioteka.vu.lt/permalink/f/gi1gc3/ELABAETD35916616>;
- Kruse, Derek S., 2019, Corporate Social Responsibility and Firm Production: Using Neoclassical economic theory and modern estimation techniques to measure the impact of socially conscious activities on firm output. Prieiga per internetą: <http://dspace.creighton.edu:8080/xmlui/handle/10504/122263>
- Laurinaitytė J., 2018. Dalijimosi ekonomikos modelių konkurencinių pranašumų nustatymas ir vertinimas. Prieiga per internetą: <https://epubl.ktu.edu/object/elaba:28159098/>. (žiūrėta 2020-04-19);
- Legard, R. Keegan, J. 2003. „In-depth Interviews“, in *Qualitative Research Practice: a Guide for Social Science Students and Researchers*,
- Martucci B. (2018). What Is the Sharing Economy – Example Companies, Definition, Pros & Cons Prieiga per internetą <https://www.moneycrashers.com/sharing-economy/> (žiūrėta 2019-09-10 d.);
- Masalskas S. (2018). „Airbnb“ plėtra kelia problemų Europos sostinių valdžiai: vietos gyventojai gali likti be būstų Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/ekonomika/4/228325/airbnb-pletra-kelia-problemu-europos-sostiniu-valdziai-vietos-gyventojai-gali-likti-be-bustu> (žiūrėta 2019-10-11 d.);
- Mikalajūnas A., 2012, Trečiosios šalies elektroninės komercijos modelis. Prieiga per internetą: <https://vb.vgtu.lt/object/elaba:1994999/1994999.pdf> (žiūrėta 2020-05-18);
- Miller D. (2018). What is the sharing economy (and how is it changing industries). Prieiga per internetą <https://www.thebalancesmb.com/the-sharing-economy-and-how-it-changes-industries-4172234>, (žiūrėta 2019-09-05 d.);

- Mintauskaitė E., Butkus M., 2018. Globalizacijos poveikio ekonomikos augimui tyrimų apžvalga. Prieiga per internetą: <http://jmk.vvf.vgtu.lt/index.php/Verslas/2018/paper/viewFile/179/126> (žiūrėta 2020-05-10);
- Osztoivits A, Nagy B, Koszegi A, Damjanovics B. 2015. Growth of sharing economy. Prieiga per internetą: <https://www.pwc.com/hu/en/kiadvanyok/assets/pdf/sharing-economy-en.pdf> (žiūrėta 2020 – 05 – 02);
- Paliulis, N. K., Sabaitytė, J. (2011). E. Verslo modelių panaudojimas verslo plėtrai. *Contemporary issues in business, management and education*, 18, 237-252.
- Perkmann, M., Spicer, A. (2010). What are Business Models? Developing a Theory of Performative Representations. *Research in the Sociology of Organizations*, 29, 269–279.
- Posen H. A. Sharing economy (2015). Prieiga per internetą https://www.researchgate.net/publication/287819178_Ridesharing_in_the_Sharing_Economy_Should_Regulators_Impose_Uber_Regulations_on_Uber (žiūrėta 2019-09-04 d.);
- Prapakavičiūtė G (2020). Paslaugų kokybės reikšmingumas vartojamas dalijimosi ekonomikos kontekste. Prieiga per internetą: <http://www.kv.ef.vu.lt/wp-content/uploads/2020/02/Greta-Prapakavi%C4%8Di%C5%ABt%C4%97-MBD.pdf> (žiūrėta 2020-05-02);
- Pupienienė I., 2013, Vyresnio amžiaus darbuotojų įdarbinimas ir išlaikymas organizacijoje Lietuvoje. Paskatos ir kliūtys. Prieiga per internetą: <https://vb.ism.lt/object/elaba:20033800/20033800.pdf>
- R. Samaan, Airbnb, rising rent, and the housing crisis in Los Angeles, (2015) Prieiga per internetą: <http://www.laane.org/wpcontent/uploads/2015/03/AirBnB-Final.pdf> (žiūrėta 2019-10-05 d.);
- R. Sorkin, Why Uber Keeps Raising Billions (2016) Prieiga per internetą: https://www.nytimes.com/2016/06/21/business/dealbook/why-uber-keeps-raising-billions.html?_r=0 (žiūrėta 2019-10-04 d.);
- Radzilavičienė D., 2015, Verslo procesų charakteristikų įtaka proceso modelio detalumo pasirinkimui. Prieiga per internetą: <http://www.kv.ef.vu.lt/wp-content/uploads/2014/02/Radzvilaviciene.pdf> (žiūrėta 2020-05-28);
- Rappa, M. (2010). Business models on the web. Prieiga per internetą: <http://digitalenterprise.org/models/models.html>. (žiūrėta 2019-10-05 d.);

- Schor, J. (2014). Debating the Sharing Economy.. Prieiga per internetą <http://www.greattransition.org/publication/debating-the-sharing-economy> (žiūrėta 2019-09-05 d.);
- Servaitė J., 2019. Dalijimosi ekonomika pagrįstų veiklos modelių plėtros galimybės. Prieiga per internetą <https://epubl.ktu.edu/object/elaba:33185873/index.html>. (žiūrėta 2020-04-19);
- Spendmenot 21 plus Sharing economy statistics to share in 2020, 2020, Prieiga per internetą: <https://spendmenot.com/sharing-economy-statistics/> (žiūrėta 2020-04-05);
- Storbacka, K., Nenonen, S. (2009). Customer relations-hips and the heterogeneity of firm performance. *Journal of Business and Industrial Marketing*, 24 (5/6), p. 15–21.
- Šalkauskas, Š., Dzemyda, I. (2013). Socialinio verslo modelis. *Verslo sistemos ir ekonomika*, 2, 211-212;
- Tagaris K. (2018) Greece's new start-ups offering hope as economy recovers. Prieiga per internetą <https://www.irishtimes.com/business/innovation/greece-s-new-start-ups-offering-hope-as-economy-recovers-1.3489012> (žiūrėta 2019-10-05 d.);
- The People Who Share (2018). Sharing economy. Prieiga per internetą <http://www.thepeoplewhoshare.com/about/> (žiūrėta 2019-10-08 d.)
- Verstraete, T., Estèle, J.-L. (2011). A Conventionalist Theory of the Business Model in the Context of Business Creation for Understanding the Organizational Im-petus. *Management International*, 25 (2), p. 109–124;
- Viteikaitė E. (2012), Elektroninio verslo steigimo galimybės Portugalijoje, Prieiga per internetą: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUK EwjSo8idlZnlAhVc8aYKHWHzBK0QFjAAegQIBhAC&url=https%3A%2F%2Fvb.mruni.eu%2Fobject%2Felaba%3A1993865%2F1993865.pdf&usg=AOvVaw07cvuoMzeotcD5xFjaCAeS> (žiūrėta 2019-10-05 d.);
- Wallenstein J. ir Shelat U., 2017, „Hopping aboard the sharing economy, BCG Hendersono institutas. Prieiga internetu: <https://www.bcg.com/publications/2017/strategy-accelerating-growth-consumer-products-hopping-aboard-sharing-economy.aspx> (žiūrėta: 2019-10-08 d.);
- Wright A. (2018). How the Sharing Economy Can Save You Money. Prieiga per internetą <https://www.bbvacompass.com/moneyfit/family-and-career/how-the-sharing-economy-can-save-you-money.html> (žiūrėta 2019-09-10 d.);

- Zhengxia Tang, L., 2019. Mechanisms and Countermeasures of Precise Poverty Alleviation in Contiguous Destitute Areas --A Study based on Solow-Swan Economic Growth Model, 2019. Prieiga per internetą: <https://journalofbusiness.org/index.php/GJMBR/article/view/2934> (žiūrėta 2020-05-10);
- Žukauskas V. (2018). Dalijimosi ekonomika - prisitaikyti, kovoti ar ignoruoti?. Prieiga per internetą http://www.vadovukonferencija.lt/wp-content/uploads/2017/03/1.2.2_VytautasZukauskas.pd (žiūrėta 2019-10-07 d.);

SANTRAUKA

Šio darbo tikslas yra nustatyti požiūrį į dalijimosi ekonomikos modelių ekonominę naudą ir socialinę vertę bei pateikti pasiūlymus esamiems verslo modeliams.

Pirmas darbo uždavinys yra atlikti verslo modelių inovacijų ir dalijimosi ekonomikos teorinę analizę, siekiant išsiaiškinti dalijimosi ekonomikos kuriamą ekonominį ir socialinį poveikį. Sekantis uždavinys: empirinio tyrimo pagalba nustatyti požiūrį į dalijimosi ekonomikos paplitimą ir kuriamą ekonominį ir socialinį poveikį bei įtaką esamiems verslo modeliams. Trečiasis uždavinys: pateikti praktines rekomendacijas, kurios padėtų esamiems verslo modeliams prisitaikyti prie kintančių sąlygų.

Empiriniam tyrimui panaudotas kokybinis tyrimo metodas – iš dalies struktūrizuotas giluminis interviu, kurio metu apklausiami aštuoni ekspertai.

Atlikus dalijimosi ekonomikos mokslinės literatūros bei empirinio tyrimo duomenų analizę buvo nustatyta, kad dalijimosi ekonomikos verslo modeliai yra augantys ir perspektyvūs, turintys galimybę užimti dalį rinkos, tačiau ta dalis nėra vyraujanti. Nustatyta, kad šis verslo modelis kuria tiek ekonominę tiek socialinę vertę. Vartotojams užtikrinamas efektyvus ir greitesnis paslaugos gavimas už žemesnę kainą. Tai sunkiai tikėtina tradiciniuose verslo modeliuose, kadangi paslaugai suteikti yra naudojama papildoma tiekimo grandis, kuri užima papildomą laiko intervalą. Dalijimosi ekonomikos verslo modeliuose vartotojai gali gauti didesnę paslaugos ar produkto pasirinkimą bei didesnę diversifikaciją.

Susidariusiai didesniai konkurencijai dėl dalijimosi ekonomikos verslo modelių esami įprasti verslai gali prisitaikyti prie esamos situacijos diegiant technologijas. Dalijimosi ekonomikos atveju verslai turėtų gerinti aptarnavimo kokybę. Tiek dalijimosi ekonomikos tiek įprasti verslo modeliai yra perspektyvūs ir remiantis papildomomis rekomendacijomis gali prisitaikyti prie rinkoje esančios situacijos.

Raktiniai žodžiai: dalijimosi ekonomika, inovatyvūs verslo modeliai, bendradarbiavimas, poveikis ekonomikai, socialinis poveikis, dalijimosi ekonomikos kuriama vertė.

SUMMARY

The purpose of this thesis is to determine the approach to the economic benefits and social value of sharing economy models and to make proposals for existing business models.

The first task of the work is to perform a theoretical analysis of business model innovation and the sharing economy in order to elucidate the economic and social impact of the sharing economy. The next task is to determine the approach to the prevalence of the sharing economy and the emerging economic and social impact and influence on existing business models with the help of empirical research. The third task is to provide practical guidance to help existing business models adapt to changing conditions.

The qualitative research method used in the empirical research is a partially structured in-depth interview in which eight experts are interviewed. An analysis of the sharing economy's scientific literature and empirical research data has shown that the business models of the sharing economy are growing and promising, with the potential to gain market share, but that share is not predominant. This business model has been found to create both economic and social value. Consumers are guaranteed efficient and faster service at a lower cost. This is unlikely in traditional business models because an additional supply chain is used to provide the service, which takes up an additional time interval. In the business models of the sharing economy, consumers can get more choice of service or product and more diversification. In the face of increased competition due to the business models of the sharing economy, existing conventional businesses can adapt to the current situation with the introduction of technology. In the case of a sharing economy, businesses should improve the quality of service. Both the sharing economy and traditional business models are promising and can adapt to the market situation based on additional guidance.

Key words: sharing economy, innovative business models, collaboration, economic impact, social impact, value created by sharing economy.

PRIEDAI

1 Priedas. Iš dalies struktūruoto interviu scenarijus

Esu Vilniaus universiteto Ekonomikos ir verslo administravimo fakulteto, Verslo vystymo studijų magistrantė, šiuo metu atliekanti tyrimą apie dalijimosi ekonomikos ekonominę ir socialinę įtaką. Prašau Jūsų skirti ~ 20 min. laiko ir atsakyti į mano klausimus. Pokalbis bus įrašomas, tačiau be Jūsų sutikimo atsakymai viešinami nebus, jūsų nuomonė bus pateikta kartu su kitų respondentų atsakymais, todėl atsakydami į mano klausimus nuomonę galite išreikšti laisvai, taip pat nėra teisingų ar neteisingų atsakymų. Svarbi kiekviena išsakyta mintis. Atliekant tyrimą laikomasi Europos elgesio kodekso mokslinių tyrimų etikos klausimų nuostatų.

Pastaba: Visi klausimai susiję su Dalijimosi (dalijimosi) ekonomika.

Požiūris į kuriamą ekonominę vertę:

- Kaip manote ar yra skatinama žiedinė ekonomika, o gal priešingai gali būti sukeliamas didėjančio vartojimo efektas?
- Pastebimas dalijimosi ekonomikos verslo modelių spartus augimas, kaip manote kokią rinkos dalį gali pakeisti nauji verslo modeliai, link kur augimas gali nuvesti?
- Ar dalijimosi ekonomika gali pakeisti esamus verslo modelius?
- Ar ateityje turėsime mažiau daiktų? (aktualu tik dalijimosi daiktais verslo platformoms).
- Kaip keisis tradicinės verslo šakos ir kaip jos gali prisitaikyti?
- Kokius matote teigiamus ir neigiamus dalijimosi ekonomikos bruožus?
- Su kokiais sunkumais galite susidurti, galbūt yra tikėtini licencijų apribojimai, ar gali būti apribojamas pajamų gavimas šiai verslo rūšiai dėl Vyriausybės apribojimų?
- Ar dalijimosi ekonomika skatina ekonomikos augimą?

Požiūris į kuriamą socialinę vertę:

- Ar dalijimosi ekonomikos verslo modeliai išstumia vyresnės kartos asmenis iš naudojimosi teikiamomis paslaugomis ?
- Ar naudojantis dalijimosi ekonomikos paslaugomis yra suteikiamos tokios pat sąlygos kaip ir įprastuose verslo modeliuose?
- Kokius privalumus ar patogumus išvelgiate vartotojams naudojantis dalijimosi platformomis?

Dėkoju už atsakymus;

2 Priedas. Respondentų atsakymų aprašymas

Respondentas Nr. 1.

Požiūris į kuriamą ekonominę vertę:

Kaip manote ar yra skatinama žiedinė ekonomika, o gal priešingai gali būti sukeliamas didėjančio vartojimo efektas?

Geras klausimas, bet manau, kad yra ir taip ir taip, bet didėjantis vartojimas nebūtinai yra blogas dalykas, nes jeigu tas didėjantis vartojimas pasireiškia tuo, kad žmonės daugiau keliauja po pasaulį tai manau, kad tai yra labai gerai, o jeigu dalijimosi ekonomika tokie kaip "H&B" "O'brien" tos pačios Airbnb platformos ištakos nuo ko viskas ir prasidėjo tai nuo to žmonės pradėjo dalintis plius nepamirškim, kad pati forma atsirado būtent per praėjusią krizę ir reiškia, kad žmonės keliavo, norėjo, vienas dalykas, naujų įspūdžių, o kitas dalykas, tai jiems reikėjo patogaus ir nebrangaus apsisistojimo, ką Airbnb platformos pagalba galėjo pasiūlyti daugybė daugybė pasaulio žmonių. Tai aš manau, kad čia toks kaip ir minėjau ir tas ir tas efektas, vienas dalykas tai skatina, turbūt, kad geresnį, tinkamesnį, efektyvesnį resursų, kurie bet koku atveju bus panaudoti per panaudojimą ir taip, galbūt, didesnį vartojimą kaip ir sakiau tas didesnis vartojimas nebūtinai yra blogas.

Pastebimas dalijimosi ekonomikos verslo modelių spartus augimas, kaip manote kokią rinkos dalį gali pakeisti nauji verslo modeliai, link kur gali nuvesti augimas?

Reiktų pagalvoti, aš sakysim garsiai pamąstysiu iš savo perspektyvos tai yra iš nekilnojamojo turto tai man atrodo, kad vistiek žiūrint iš tos pačios apgyvendinimo srities tai betkoku atveju dalijimosi ekonomikoje arba dalijimosi platformose žmogus moka kaip tai beprevadintume, vistiek yra viena dalis verslo arba viena dalis ekonomikos kita dalis yra kaip ir minėjau jei pasižiūrėsime tą patį apgyvendinimą tai reiškia tie patys viešbučiai ir verslo linija tarp kontinentų jinai kuo toliau tuo labiau nyksta, bet aš manau, kad vistiek vienas kito nepakeis. Kaip viešbučiai gyveno per amžių amžius, aš manau, kad jie sėkmingai gyvuos, na o dalijimosi ekonomika galbūt tiesiog įves daugiau ir skirtingų verslo kryptių, nes jeigu paėmus tuos pačius dešimt metų tai prasidėjo šiek tiek anksčiau prieš dešimt metų tai Airbnb tai ji kaip platforma buvo ir egzistavo daugybę metų, bet ji nebuvo tokia kaip yra dabar arba nebuvo toks vis efektyviau valdomas verslas. Tai man atrodo, kad pasauliui vis daugiau keliaujant iki pastarųjų įvykių turi rasti tokie įvairesni ir skirtingesni modeliai, kurie siūlo ir kurie atliepia paklausą, kadangi vis tiek jei nebūtų vartotojų nebūtų ir pasiūlos. Toks būtų mano požiūris.

Ar rinkoje pastebimas apartamentų ir viešbučių supanašėjimas?

Taip, beabejo, kaip ir sakiau pasaulis vis daugiau kalba apie tai, taigi akivaizdu, kad skirtumas tarp viešbučių ir apartamentų nyksta. Pažiūrėkite, viešbučių bendrosios erdvės pastarųjų kelių metų bėgyje jos tampa labai ir labai panašios, viešbutyje jaučiamasi kaip kažkieno svetainėje yra tokių viešbučių kai ateini ir pastebi savo labai turtingo draugo namuose, yra keletas svetainių, nes užėjus į viešbutį, tarkim kaip pavyzdį galiu pateikti vieną iš viešbučių vienas iš jų yra Londone tai užėjęs tikrai jautiesi kaip tokioje svetainėje, ir tų svetainių yra keletas, jos visos skirtingos. Viešbučiai tampa vis panašesni ir panašesni į kažkieno namus, o apartamentai vis labiau užsiima klientų aptarnavimu, lygiuojasi į viešbučių serviso lygį arba teikia tokį aptarnavimą, kokį žmonės gauna viešbučiuose. Žmonės apsistojojantys apartamentuose vis labiau tikisi tos kokybės ir to serviso, koks yra viešbučiuose, kaip matote bet koku atveju paskutinių kelių metų bėgyje skirtumas labai sparčiai nyksta. Ir manau, kad taip bus ir toliau ir viešbučiai turės prisitaikyti ypač senesni viešbučiai, tapti daug fainesniais, lankstesniais, stilingesniais, ir labiau panašias į namus, o apartamentų savininkai arba apartamentų valdytojai turės ir turi prisitaikyti teikdami vis labiau ir labiau kokybišką ir efektyvią paslaugą bei valdydami tą nekilnojamąjį turtą valdys vis efektyviau ir tinkamiau kaip tą daro viešbučiai ir viešbučių tinklas.

Supratau. Ar dalijimosi ekonomika gali pakeisti esamus verslo modelius. Suprantu, kad jie supanašėja, vienas modelis keisis, kitas modelis keisis, bet tikriausiai sudėtinga, kad jie vienas kitą išstums iš rinkos?

Aš manau, kad ne man atrodo, kad dalijimosi ekonomika tiesiog įvedė tą jausmą, aš manau, kad čia galima kalbėti ir apie apgyvendinimą, taksi, pavėžėjimo paslaugas arba tas pačias meistrų paslaugas, meistrų paslaugos jau egzistavo vėlgi taip pat kaip ir viešbučiai per amžių amžius, bet ką padarė naujos paslaugos ir ką padarė nauji laikai, ką padarė ir ką toliau stengiasi sėkmingai daryti, jeigu seniau reikėdavo atsiversti laikraštį, kad išsinuomoti butą arba išsikviesti, susirasti meistrą tai dabar užtenka telefono ir visa tai galima padaryti. Tai manau, kad tiesiog dalijimosi ekonomika ir apskritai technologijos galbūt padeda tą patį savą verslą nukreipti įvairiomis kryptimis, bet tuo pačiu padeda seniems verslo modeliams dirbti efektyviai ir prisitaikyti prie naujųjų laikų.

Ar ateityje turėsime mažiau daiktų, tai jums kaip nekilnojamojo turto pusės koks galėtų būti dėl dalijimosi ekonomikos nekilnojamojo turto skaičiaus pokytis, galbūt keistūs plotai, išplanavimai, ar yra tai numatoma?

Aš taip pat manau, atsakydamas tiesiogiai į šitą klausimą, pastaruoju metu vis mažiau apie tai kalbu, man atrodo, kad ateityje skirtingi verslo modeliai – narystės angliškai – membership pagalba. Gyvenimo srityje viską vienokiu ar kitokiu būdu išsprendžia bendra narystė, automobilis

taip pat nebūtinai turim Citybee, turim Uber turim kitas platformas. Turtas kaip nuosavybė nebūtinai, nes galim keliauti tarkim ir pagyventi butuose, viešbučiuose, kuriuose užsisakome patogiai išmaniojo telefono pagalba ir yra daugybė pavyzdžių kas yra nebebūtinai, man atrodo, kad iš tikrųjų matom puikiai tą tendenciją, kad žmonėms užtenka kompiuterio ir telefono tam, kad keliauti po pasaulį, galima gyventi ir tuo tarpu dirbti efektyviai ir niekieno netrukdomiems, jiems nieko daugiau netrūksta, nes viską galima išsispręsti kaip ir sakiau išmaniojo telefono pagalba, tai aš manau ir turėsime mažiau nekilnojamojo turto ir plotą naudosime daug (jei kalbame apie nekilnojamąjį turtą) efektyviau ir mes matome, kad pastarųjų kelių metų bėgyje, kad įprastas gyvenamasis plotas skirtas žmonėms jisai mažėja ir žmonės supranta, kad jo nebūtinai turėti tiek daug, jis turi būti tinkamai suplanuotas ir atliepti bet kokio žmogaus ar žmonių norus, o ne įsivaizdavimą, kad reikia turėti tiek ir tiek. Tendencija paveikia įsivaizdavimus, kad gyvenimui reikia didelio ploto ir pardavimai skirti visai kitam segmentui, pradžioje žmonėms reikėjo daug, bet po to jie suprato, kad tas daug yra nereikalingas. Tendencija, kad yra ploto mažėjimas, tas tęsiasi keletą metų pasaulyje, o kas liečia daiktus tai plečiasi dalijimosi ekonomika išsprendžia daugybę klausimų.

Ar manote ir tikite, kad bus populiari ir žmonės keliaus su nešiojamu kompiuteriu ir turės kintamą darbo vietą kiekvieną mėnesį skirtingoje šalyje?

Nebūtinai ir nebūtinai kiekvieną mėnesį turi būti kitoje šalyje, bet nebūtinai turi būti prisirišęs prie vienos vietos ir nebūtinai turi gyventi nuosavame bute. Yra daugybė variantų, žmogus gali turėti pakankamą finansinį resursą, kad įsigytų nekilnojamąjį turtą savo nuosavybe, jis gali turėti pakankamai finansų įsigyti nekilnojamąjį turtą bet mąstydamas progresyviai ir objektyviai jis gali tuos pinigus investuoti į ką kita ir gyventi nuomojamame būste, nes jam taip patogiau. Aš sakiau, kad ta pati būsto nuomos paslauga ir ilgalaikės nuomos paslauga jinai keisis, tobulės bus visiškai kitokia, kaip geriau būtų įvardinti sudaromos narystės ir teikti daugiau susijusių paslaugų ir nereikia sukti galvos dėl turto priežiūros ar dėl dar kažkokių dalykų. Ir aš manau, kad tas gyvenimas nebus visuotinis, bet keliaus vis daugiau ir tas gyvenimas bus daug paprastesnis, nes atsiranda daugybė servisų ir paslaugų tikrai palengvins tą tai žmonėms bus lengviau keisti gyvenamas vietas ir jie galės lengviau persikelti.

Kaip keisis tradicinės verslo šakos ir kaip jos gali prisitaikyti?

Taip manau geras pavyzdys yra pajūris, kuriame šiuo metu ir esu, vėlgi žiūrint iš perspektyvos vienas dalykas Lietuvos pajūryje apgyvendinimo vietų paklausa šiais laikais didėja, seniau buvo populiarūs skelbimai pastatyti prie įvažiavimo į miestą ir taip informuodavo, kad nuomoja kambarius. Šiai dienai yra tik dešimt procentų žmonių, kurie naudojami tokiais skelbimais

ir skambina nuomotojams, tai vyksta internetu. Tai aš manau, kad apgyvendinimo ir kiti verslai nori ar nenori turės pasikeisti, kaip mes matome tie, kurie nuomoja žiūrint į ateitį jie keičiasi technologijomis stengiasi pasikeisti ir tada nori nenori teks vyti. Manau, kad tie tradiciniai verslo modeliai turės pritaikyti vis daugiau ir daugiau, bet kaip ir minėjau tos technologijos tradiciniams verslo modeliams leis efektyvinti veiklą ir prisitaikyti prie kintančios rinkos ir leis galų gale uždirbti daugiau.

Kokius matote teigiamus ir neigiamus dalijimosi ekonomikos bruožus?

Geras klausimas, aš neigiamų bruožų dažniausiai neįžvelgiu. Vienas iš tokių yra tol kol pasaulis nenustojo keliauti yra didžiulis apkrovimas ir tas pats turizmo sektorius užima trumpalaikiai nuomai skirtus būstus. Problema yra ne nuomojami būstai, o perteklinis turizmas tam tikrose vietovėse, nuo ko kenčia vietiniai gyventojai, tai yra opi problema, bet kai pasaulis pasiima vieną prekinį ženklą šiuo atveju Airbnb ar tą patį Uber ir priskiria, kad tikrai jie ir tikrai tik jie kalti yra dėl to, kad pasaulio žmonės paėmus tą pačią Barseloną žmonės nori susirasti patogų ir už norimą kainą apsistojimui būstą, o apartamentų nuomotojai jiems tą pasiūlo. Tai ir yra sprendžiama ar tai tikrai yra Airbnb kaltė, nemanau. Ar jie tikrai yra tikri dėl dalijimosi ekonomikos neigiamo poveikio, irgi nemanau. Problema slypi kažkur kitur arba ją turėtų spręsti ne Airbnb, turėtų spręsti miestas, tarkime tos pačios Barselonos ar kito miesto atveju yra daroma ir yra daroma draudžiant, bet visi puikiai žinome, kad su draudimais yra nedaug kas pasiekama. Laikiniai tai veikia, bet ilgalaikėje perspektyvoje turi įvairiausių šalutinių poveikių. Aš manau, kad pasaulis ir ypač valstybinės ir panašios įstaigos organizacijos jos turi prisitaikyti ir reaguoti.

O teigiamus kokius matote, gal galėtumėte išskirti?

Galiu pasakyti teigiami dalykai yra aiškūs galėjimas susisiekti mieste turint rankoje tik išmanųjį telefoną, įvairūs taksi, paspirtukai, mačiau Rygoje riedžiai, „scooteriai“. Man atrodo, kad tos platformos yra mieste yra fantastinis dalykas. Čia ne visai dalijimosi ekonomika, bet taip atsirado iš dalijimosi ekonomikos. Žmonės pradėjo dalintis daiktais, kuriuos pradėjo naudoti pavyzdžiui su automobiliais ir tad verslas pastebėjo, kad yra toks poreikis, tai kodėl to nesukūrus ir atsirado daugybė su tuo susijusių paslaugų. Kalbant apie apgyvendinimą turim pasaulines įmones tarkime „Solder“, kurie tą patį poreikį pasiūlė apgyvendinimui. Žmonės gali dalintis savo prietaisais, tai aš manau, kad dalijimosi ekonomika įtakojo per pastaruosius dešimt metų teisingą kryptį, apskritai, kuria kryptimi pasaulis juda ir kaip pasaulis keičiasi. Dar vienas pavyzdys galėtų būti Airbnb „experience“ viešnagės, kai gyveni su vietiniais žmonėmis ir gali užsisakyti įvairias patirtis nuo maisto gaminimo iki „Safari“ pasivažinėjimo Afrikoje, tai vėlgi yra ta pati dalijimosi ekonomika, žmogus dalijasi savo sukauptą patirtimi su kitais. Yra patogų teikti savo paslaugas ir

naudotis jomis taip pat, bet dalijimosi ekonomikos platformos ir technologijos, tiesiog, leido rinktis daugiau alternatyvų ir padarė jas prieinamesnėmis.

Su kokiais sunkumais galite susidurti, galbūt yra tikėtini licencijų apribojimai, ar gali būti apribojamas pajamų gavimas šiai verslo rūšiai dėl Vyriausybės apribojimų?

Reikia žiūrėti į tai, kad tiek Europos mastu tie Lietuvoje lobizmas puikiai veikia ir tarkime toje pačioje Lietuvoje nuo šių metų pasikeičia situacija ir jei prieš tai užsiimantis turto nuoma žmogus galėjo turėti verslo liudiją ir neriboti kiekio ir papildomų pajamų tik nuo tam tikros ribos tapdavo PVM mokėtoju ir taip toliau, o dabar nuo liepos pirmos dienos kiekvienam nekilnojamojo turto objektui turės būti atskiras verslo liudijimas. Tai, reiškia, kas įvyko Lietuvoje, tai, kad buvo pasirinktas pats paprasčiausias ir primityviausias būdas, tiesiog apmokestinti deklaruojant, tam kad suprastume mastą toks poveikis sumažina pasiūlą, galbūt, reikėjo taikyti kitus metodus, o ne pasirinkti patį paprasčiausią – apmokestinti pačius mažiausius verslus, kuriems ir taip nėra lengva, na pasirinkti tokį sprendimą, bet jis buvo pasirinktas ir tiek. Pasaulyje yra įvairių situacijų kaip panaikinimas nuomos nors tai nėra pats tinkamiausias sprendimas, bet šitoje vietoje jiems geriau spręsti ir numatyti.

Ar mokestis bus susijęs tik su dalijimosi platformomis ar taikomas ir tradiciniams verslams?

Taip, apskritai visiems. Po daugybės metų kai visa ta sritis po truputį skaidrėjo, tai yra valstybiniu lygiu priimtas sprendimas, kuris praktiškai užtikrins tai, kad ta sritis kis ir bus vis labiau neskaidri, kaip ten bebūtų daugelis rinksis geriau nemokėti mokesčių negu rinktis situaciją, kuomet kiekvienas nekilnojamojo turto objektas yra apmokestinamas.

Ar dalijimosi ekonomika skatina ekonomikos augimą?

Taip. Seniau žmonės nesinaudojo šiomis paslaugomis, taip pat kas nutiko pasaulyje žmonės atvažiavę į šalį išleidžia pinigus. Airbnb yra vienas iš tikslų viską daryti skaidriau ir tinkamiau, visos transakcijos vyksta online, tai aš manau, kad šiuo atveju Airbnb yra sukūrusi savotišką ekosistemą, tada pradėjo rasti verslai ir buvo diegiamas toks mąstymas nuo išmanių užsakymų iki tvarkytojų programėlių ir ko tik norisi. Tai čia vienas iš pasaulyje pavyzdžių ir aš manau, kad tai iniciavo daugybės platformų atsiradimą.

Požiūris į kuriamą socialinę vertę:

Ar dalijimosi ekonomikos verslo modeliai išstumia vyresnės kartos asmenis iš naudojimosi teikiamomis paslaugomis ?

Geras klausimas, nežinau tiesą pasakius, aš manau, kad tai nesusiję sąlyginai, nes jeigu pažiūrėsime ką turi dalijimosi ekonomika tai ji turi technologijų panaudojimą, kuo vyresnis žmogus tuo sudėtingiau jomis naudotis, tai tada čia turbūt, tik toks pastebėjimas, kad technologijos vis labiau ir labiau užvaldo visa pasaulį tai šitoje vietoje manau, jog vyresnio amžiaus žmonėms

reikės tiesiog išmokti jomis naudotis. Turiu ir savo pavyzdžių kai vyresni yra linkę naudotis ir nagrinėti naujoves tai nepaslaptis, kad tai turės būti neišvengiama.

Ar naudojantis dalijimosi ekonomikos paslaugomis yra suteikiamos tokios pat sąlygos kaip ir įprastuose verslo modeliuose?

Ką turite omenyje?

Ar tokios pat garantijos, kaip kad pavyzdžiui įprastame viešbutyje asmeniui išsinuomojus būstą? Ar tai yra lygiai taip pat saugu? Ar atsiranda kokie nors niuansai?

Aš manau, kad tie, kurie naudoja sistemą anksčiau galėjo palikti atsiliepimą apie viešbutį, tie atsiliepimai būdavo gana šališki, Airbnb daro taip, kad tuos atsiliepimus palieka tiek tas žmogus, kuris apsistoja, tiek žmogus pasidalijęs apartamentais. Na, o kalbant apie užtikrintumą ar vienodas sąlygas, aš manau, kad paėmus tą patį Airbnb ar tą patį Uber, tai manau, kad platformos daro viską, kad užtikrintų kokybę, galų gale ta pati dalijimosi sistema viską sureguliuoja jei esi tinkamas žmogus arba verslas teikiantis paslaugą ir apie tave visi gerai atsiliepia, mažai šansų, kad kažkas blogo gali nutikti, plius kaip sakiau tiek platformos daro viską tiek žmonės ir patys verslai turi tikslą jog viskas būtų tvarkinga, tie patys draudimai ir visa kita ir kad vartotojas būtų apsaugotas, saugus, nemanau tikrai, kad kažkaip skiriasi, tarkim, rezervacijos viešbutyje ar bute ir aš nematau, kad vartotojui labai skirtųsi jo teisės arba tai kaip jis yra apsaugotas, bet kokių atveju jis yra apsaugotas.

Kokius privalomus ar patogumus išvelgiate vartotojams naudojantis dalijimosi platformomis?

Tai aš manau, kad pradėkim, apskritai, nuo patogumų, paslaugos užsisakymo patogumo, vėlgi grįžtant prie to paties Airbnb yra dešimties metų bėgyje jis tobulėjo, keitėsi jo internetinė versija, tas pats gigantas Booking nebūtinai sėkmingai diegė tam tikrus atnaujinimus ir pakeitimus savo platformoje sekdamas Airbnb pavyzdžiu, prisimenant tai jog atsirandant platformoms ir atsirandant Airbnb, apskritai, buvo beveik neįmanoma taip paprastai, lengvai ir aiškiai rasti informacijos apie apsistojimą bet kuriame pasaulyje krašte apartamentuose. Vartotojas šiandien turi puikiu įrankius tam. Grįžtu šiandien prie tų pačių taksi ar pavėžėjimo paslaugų jei tu gali dažniausiai pasiimti apynaujį automobilį tai galima rinktis ir apsistojimą vienuose ar kituose tikrai fantastiškuose apartamentuose. Kalbant apie tuos pačius meistrus tai galima keliais mygtuko paspaudimais susirasti meistrą, pasižiūrėti kokie yra jo atsiliepimai, kokią patirtį jis turi. Vartotojas gali išspręsti vieną ar kitą problemą. Man atrodo, kad platformose visi tie įrankiai palengvina mūsų gyvenimą ir tam reikia turėti tik išmanųjį telefoną.

Ačiū už atsakymus!

Respondentas Nr. 2.

Požiūris į kuriamą ekonominę vertę:

Kaip manote ar yra skatinama žiedinė ekonomika, o gal sukeliamas didėjančio vartojimo efektas?

Aš manau, kad dalijimosi ekonomika labai auga visose srityse ir tarkim tie patys automobiliai, paspirtukai, dviračiai, Airbnb butai ar ne taip pat randasi pasaulyje, kad ir drabužius galima išnuomoti ir taip toliau ir panašiai tai ta tendencija yra pakankamai aiški. Jaunesnioji karta aš taip įsivaizduoju jiems nereikia daiktų jiems reikia funkcijos arba emocijos arba kažko, o ne pačio daikto. Savininkiškumo tendencija vis mažėja ir ta tendencija vis, matyt, kuo toliau tuo didesnė yra.

O tai kaip ar pats daiktų kiekis turės pokytį, ar perims tas toks kaip verslo modelis, kad dalis turės ir nuomos, o dalis naudosis, pats tarkime automobilių skaičius čia pavyzdys tik gal kaip automobiliai jų daugės nuperkamas skaičius ar išliks pastovus ar mažės iš tokių gal niuansų labiau klausimas.

Aš manau, kad jau taip logiškai žiūrint tų daiktų arba turėtų mažėti arba turėtų jų kaip čia pasakyti atsirasti dar didesnė diferenciacija ta prasme, kad skirting variantų atsiranda. Žmonės tiesiog kaip čia pasakyti neįsigydami daikto, nes žmonės neįsigydami daikto, o galėdami išsinuomoti trumpam laikui viena vertus sutaupo pinigų ir tuos pinigus vadinasi gali išleisti kažkur kitur jie gali galbūt išsinuomoti vieną savaitgalį vieną automobilį kitą savaitgalį kitą automobilį, vieną dieną į vakarėlį eiti su vienais drabužiais, o į kitą vakarėlį eiti su visai kitais drabužiais. Ir aš galvoju, kad tai gali paskatinti kaip čia pasakyti alternatyvių arba kažkokių įdomesnių produktų atsiradimą rinkoje.

Supratau. O dabar kitas būtų klausimas kaip ir minėjote, kad yra stebimas dalijimosi ekonomikos verslo modelių spartų augimą ir kaip manote, kokią rinkos dalį gali pakeisti nauji verslo modeliai ir kur tas augimas gali nuvesti ?

Labai sunku čia kažką prognozuoti ir aš įsivaizduoju, kad skirtingame segmente gali būti visiškai skirtinga situacija, tarkim nekilnojamame turte tai jau darosi problema, didesni miestai netgi kreipiasi į institucijas. Airbnb būstai arba išnuomoti, nes nuomai skirtų butų plotas darosi neproporcingai didelis lyginant su ten gyvenančių asmenų būstu.

Taip nes ten gyvenantiems asmenims keliamas nepatenkinimas, dėl didelės kaitos iš tos pusės taip.

Čia stebima aiški tendencija, kad yra tam tikra problema ir ta rinkos dalis yra labai pastebima. Tuo trapu automobilių atveju, sakyčiau, kad čia jokios problemos nėra ir gamintojai gali prisitaikyti prie to, kad vidutinis pirkėjas pirks vis mažiau ir mažiau, tiekėjai prisideda prie dalijimosi ekonomikos prie dalijimosi ir taip toliau ir panašiai, nes nenori likti nuošalėje. Tai priklauso nuo sektoriaus tai aš įsivaizduoju, kad tai neatsitiks nei per metus nei per du, bet sakykim per dešimt ar kažkiek metų gali būti, kad sakykim tokie dalyviai gali siekti nuo penkių iki dvidešimt procentų bendro visos rinkos sektoriaus.

Supratau. Taip tai ar dalijimosi ekonomika gali pakeisti esamus verslo modelius Jūs pirmame klausime kažkiek apibūdinote tai ar turite dar kažką pakomentuoti?

Vienareikšmiškai pakeis, turbūt, nevisus visuose industrijose, bet kai kuriose, manau, kad drastiškai pakeis.

O kuriuose būtent galėtų?

Turbūt dabar sunku būtų apibrėžti, bet sunku rasti žmogų, kuris nevažiavo su Citybee ar Bolt paspirtuku ir sunkiau surasti žmogų, kuris turi nuosavą paspirtuką. Nėra prasmės pirkti paspirtuką kai galima išsinuomoti.

O tada kaip tradicinės verslo šakos kaip jos gali prisitaikyti, ar jos gali pasikeisti, gal įsivesti kažkokius pokyčius?

Aš manau, kad tas gali sąlygoti pačių produktų mutavimą tarkim kokia nors drabužių industrija gali keistis iš tos pusės, kad drabužiai tarkim tinkami nuomai ar ne gali atsirasti kažkokie sprendimai kaip tie drabužiai atnaujinami ar ten tarkim dizinfekuojami, nes juos gali nuomoti labai skirtingi žmonės. Tarkim tie patys nekilnojamo turto verslai, jau ta kryptimi suka, nes butai tik mažėja ir jie yra orientuojami į nuomą, o ne įpirkimą ir taip toliau ir panašiai. Manau, kad kiekvieną sektorių būtų galima nagrinėti atskirai bendra tendencija aš manau, kad kinta.

Supratau. O kokius matote teigiamus ir neigiamus dalijimosi ekonomikos bruožus?

Teigiamas yra turbūt tas, kad žmonės turi labai daug daiktų ir jie yra mažai naudojami ta dalijimosi ekonomika su efektyvina naudojimą ir kaip kad automobiliuose yra aktualu Citybee yra paskaičiavę, kad vienas citybee automobilis 11 automobilių ar kiek ten atstoja ir taip toliau tai tas dalykas atstoja daiktų efektyvumą, kas paskui virsta pavyzdžiui automobilių sektoriuje užterštumas, kamščiai, parkavimo vietų trūkumas tam tikra prasme tas problemas sprendžia taip pat apie kitus sektorius yra kiti aspektai sakykim, bet tas toks efektyvumo aspektas yra pats svarbiausias. Neigiama pusė yra ta, kad auga turto kainos. Aš jau bent asmeniškai pats matau kaip Citybee vairuotojai vairuoja.

Ar vairuotojų kultūra skiriasi?

Žmogus, kuris neturi nuosavo automobilio, jis kažkaip mažiau jį saugo, vairuoja agresyviau, jam nesvarbu kuro sąnaudos ir taip toliau ir panašiai. Įsivaizuokim, kad aš važinėju kasdien ir aš turiu gana aukštus įgūdžius ar ne bet jeigu pavyzdžiui žmogus, kuris kartą per mėnesį vairuoja mašiną vieną kartą vienos markės mašiną kitą kartą kitos markės mašiną trečią kartą dar kitos markės, aš manau, kad jo elgesys kelyje skiriasi nuo to, kuris vairuoja kasdien ir turi patirtį taip pat yra finansiškai motyvuotas tą turtą saugoti. Bet nekilnojamo turto atveju, esu ne kartą nuomavęsis butus, kad apsistoti savaitgalį kažkuriame mieste, žinoma aš elgiuosi gražiai tame bute saugau jį, bet yra kitų nuomininkų kurie nesaugo. Ta pati infrastruktūra kiti kaimynai, aplinka kažkokia ir taip toliau yra įvairių problemėlių bet gal jos keisis kai žmonės pasieks brandą šioje dalijimosi ekonomikoje.

Supratau, Na čia gal jau atsakėte į šitą klausimą gal papildytumėte su kokiais sunkumais galite susidurti, galbūt yra tikėtini licenzijų apribojimai, ar gali būti pajamų pavyzdžiui, šiai verslo rūšiai, ar vyriausybės apribojimai, ar tikėtina tai?

Licenzijos, mokesčiai ir kitokie apribojimai vienareikšmiškai įmanomi ir tai vyksta Airbnb ir Uberio atvejis ir t. t. Aš manau, kad valstybė turi sukurti sąlygas. Tarkime ar tai būtų viešbutis ar tai būtų butas Airbnb žmogus perka iš esmės nakvynę ar ne ir jis moka X ir toje sumoje turi būti vienoda dalis mokesčių tiek viešbučiui tiek buto savininkui. Ta sritis yra labai nauja, plečiasi žymiai greičiau nei valstybės įstatyminė bazė ir kartais būna, kad žmonės iki galo nesupranta paslaugos, bet jie vistie naudojami, tai yra nauja, madinga ir taip toliau į antra planą nueina tarkim paspartukų saugumas. Tai va čia sunkumų tikrai bus ir su licenzijom ir su įstatymais.

Supratau. O ką dar pakomentuotumėtė dėl ekonomikos augimo dėl šių verslo modelių ?

Efektyvinti ir kurti didesnę pridėtinę vertę. Tai turėtų veikti per išvestinius dalykus jei aš turiu daug pinigų nepirkau automobilio aš galiu išleisti kažkur kitur. Verslai turėtų galvoti kaip tą žmonių pinigus surinkti. Aš matyčiau ekonomikos augimą per efektyvų daiktų naudojimą.

O dabar tarkime iš kitos pusės žiūrint iš socialinės kuriamos vertės, kaip manote ar dalijimosi ekonomika, šis verslo modelis išstumia vyresnės kartos asmenis iš naudojimosi teikiamomis paslaugomis ar tiesiog nėra dėl to problemų?

Požiūris į kuriamą socialinę vertę:

Dėl vyresnės kartos aš sakyčiau taip, kad technologinis raštingumas šioje vietoje yra privalomas, kadangi dalijimosi ekonomikos produktai yra prieinami per IT ar ten internetą.

Taip, nes jų pagrindinė funkcija būtent ir yra platforma internetinė ir po to naudotojai susijungia su tiekėjais.

Čia ne kiek amžius čia yra svarbiausias aspektas, o technologinis raštingumas kaip svarbiausias aspektas ir Lietuva bei kitos šalys investuoja į edukaciją ir taip toliau aš manau, kad tie žmonės neliks užribyje ir tas niuansas yra svarbiausias dalykas, bet žinoma močiutė, kuriai yra devyniasdešimt metų ar ne jai net nereikia pasakoti apie tai ji net nesupras, bet būna atveju kai paėmus šešiasdešimtmečius, kurie drąsiai naudojami facebook, naudoja išmanų telefoną tai jie tikrai gali puikiai naudotis šiais dalykais.

Ar naudojantis dalijimosi ekonomikos paslaugomis yra suteikiamos tokios pat sąlygos vartotojui kaip įprastuose verslo modeliuose?

Viena vertus dėl to, kad dalijimosi ekonomika net kaip tik atveria daugiau galimybių vartotojams negu paprastas modelis. Žmonės gali išsinuomoti prabangius apartamentus vienam savaitgaliui, ko niekada galbūt gyvenime negalės sau leisti nusipirkti tokių apartamentų ar automobilį ar ten dar kažką. Viena vertus tai sukuria papildomų pajamų galimybių žmoniemis, kita vertus visi verslai, kurie veikia tuo ekonomikos dalijimosi modeliu turi bandyti rizikas dėl turto sugadinimo dėl saugumo dėl rizikų tai faktas, kad jie turi kaip čia pasakyti gali atsirasti kažkokių barjerų. Gali atsirasti papildomų mokesčių, reputacija jei žmogus tris butus sugadino tai tikėtina, kad jam ilgą laikotarpį nebepavyks išsinuomoti. Tai čia toks sunkus dalykas, tai skayčiau, kad kuriamos prielaidos, kad didesniai prienamumui prekių ir paslaugų bet lygiai tai pat sakykim neatsakingi asmenys ir panašiai jie kaip tik yra prielaida, kad jie turės daugiau problemų.

O gal galėtumėte dar kažką papildyti, kokius privalumus arba trūkumus išvelgiate vartotojams naudojantis dalijimosi platformomis? Dalį aišku minėjote tikriausiai, bet gal papildytumėte dar?

Jo iš dallies tą jau sakiau dalijimosi ekonomika yra tas, kad jinai yra prieinama išskirtinai per informacines technologijas per kompiuterį per telefoną tas sukuria galimybę labai pasirinkti sąlygas kainas ar ne geografinius dalykus ir taip toliau taip pat sukuria galimybę su prielaida, kad vartotojas visada tikraus konkurencingą pasiūlymą tiek kaina, jam labai lengva yra pakeisti nežinau tiekėją, vieną kartą užsiskiau iš tenais kitą kartą iš tenais. Vieną kartą važiuoju su Citybee kitą kartą važiuoju su Spark. Aš galiu lengvai pereiti iš vienos platformos į kitą vadinasi platformos turi konkuruoti, vadinasi vartotojas gauna geriausią kainą, kokią įmanoma gauti. Kaip vartotojas tai yra naudinga, jau nekalbant apie tokį socialinį aspektą, kad žmonės dabar nebeperka automobilių važinėja su Citybee, Spark. Šiaip tas vartojimas toks atsakingesnis, kad socialinis aspektas atsiranda, bet toks apčiuopiamas sakyčiau pasirinkimas, konkurencija

Bet konkurencija galima ir tradiciniuose verslo modeliuose, tikriausiai yra ne viena įmonė, kuri konkuruoja su kitomis įmonėmis.?

Taip, bet aš galvoku, kad ir tarkim jie konkuruoja bet aš manau, kad ir konkuruojant, bet informacijos prieinamumas yra ne toks, viskas dabar yra internete ir panašiai, bet iš esmės aš priimu sprendimą imti paslirtuką nuomai, nes paslirtukų pasirinkimas yra labai didelis ir galima ieškoti internete, tiriama ką siūlo ir t. t. Perkant paslirtuką yra didelė atsakomybė išleisti tuos pinigus, tuo tarpu išsinuomojant paslirtuką valandai tai yra paprasta ir manau, kad tas sukukia tai, kad vartotojas šioje vietoje laimi tikrai.

Supratau, tai ačiū Jums labai už atsakymus, už savo nuomonę, kad pasidalinote.

Respondentas Nr. 3

Požiūris į kuriamą ekonominę vertę:

Kaip manot, ar yra skatinama žiedinė ekonomika, o gal priešingai gali būti sukeliamas didėjančio vartojimo efektas?

Dalijimosi ekonomikos prisideda prie žiedinės ekonomikos vystymo, pavyzdžiui, suteikiant galimybę prailginti turto panaudojimo laikotarpį jį išnuomojant ar atiduodant kitiems asmenims. Galimybė dalintis nepakankamai išnaudotu turtu su kitais asmenimis vis labiau mažina vartotojiškumą, nes vis daugiau asmenų ieško alternatyvių galimybių bei pigiau pasinaudoti norimais daiktais jų neįsigyjant, o ypač kai šie daiktai yra reikalingi ribotą laikotarpį.

Pastebimas dalijimosi ekonomikos verslo modelių spartus augimas, kaip manote, kokią rinkos dalį gali pakeisti nauji verslo modeliai, link kur augimas gali nuvesti?

Sudėtinga atsakyti į šį klausimą. Kai kurie dalijimosi ekonomikos verslai jau kuriami iš reikalo, todėl gali būti, kad dalis jų laikui bėgant išnyks ir liks tik tie, kurie iš tikro veikia.

Ar dalijimosi ekonomika gali pakeisti esamus verslo modelius?

Dalijimosi ekonomika stiprios įtakos esamiems verslo modeliams neturi. Tačiau naujai besikuriančios įmonės gali siekti prisitaikyti prie dalijimosi ekonomikos verslo modelio bei vartotojų poreikių.

Ar ateityje turėsime mažiau daiktų?

Stebint vartotojų elgesį bei pačią dalijimosi ekonomikos plėtrą, vartotojai vis dažniau renkasi naudotis dalijimosi ekonomikos paslaugomis, tad esant poreikiui vis mažiau vartotojų įsigyja nuosavus daiktus. Todėl tikėtina, kad ateityje nuosavų daiktų įsigysime mažiau, o turimus daiktus išnaudosime efektyviau jais keičiantis tarpusavyje.

Kaip keisis tradicinės verslo šakos ir kaip jos gali prisitaikyti?

Sudėtinga atsakyti apžvelgiant visas verslo šakas. Tačiau didžioji dalis tradicinių verslo šakų išliks tokios pačios ir tik dalis tradicinių verslų gali prisitaikyti integruojant dalijimosi ekonomikos veikimo principą, pavyzdžiui, pasiūlant vartotojams laikiną prieigą prie turimų išteklių (turimų išteklių nuomą).

Kokius matote teigiamus ir neigiamus dalijimosi ekonomikos bruožus?

Dalijimosi ekonomika yra gera alternatyva tradiciniam verslui, suteikia galimybę fiziniam asmeniui įdarbinti savo turtą bei galimybę pasinaudoti laikina prieiga prie reikiamų daiktų, o taip pat skatina bendruomenės kūrimą bei atsakingą vartojimą. Tačiau naudojantis dalijimosi ekonomikos paslaugomis, ypač Peer-to-Peer platformose, yra susiduriama su įvairia rizika, pavyzdžiui, saugumo ar kokybės klausimu. Atsižvelgiant į kitų šalių patirtį, dalijimosi ekonomikos verslai sukelia tradicinio verslo pasipriešinimą dėl nesąžiningos konkurencijos.

Su kokiais sunkumais galite susidurti, galbūt yra tikėtini licencijų apribojimai, ar gali būti apribojamas pajamų gavimas šiai verslo rūšiai dėl Vyriausybės apribojimų?

Šiuo metu nėra žinomi jokie Vyriausybės planai dėl apribojimų ar licencijų tokio tipo verslui. Iš kaimyninių valstybių praktikos Vyriausybių pristatomi teisinės bazės pataisymai dažniausiai yra naudingi verslui.

Ar dalijimosi ekonomika skatina ekonomikos augimą?

Žinoma, taip, kadangi galima pasiekti efektyvesnių rezultatų ir kurti didesnę pridėtinę vertę.

Požiūris į kuriamą socialinę vertę:

Ar dalijimosi ekonomikos verslo modeliai išstumia vyresnės kartos asmenis iš naudojimosi teikiamomis paslaugomis ?

Dalijimosi ekonomikos verslo modeliai reikalauja vartotojų prisitaikymo prie alternatyvių turto naudojimo galimybių. Šis verslo modelis yra pakankamai naujas, todėl vyresnės kartos asmenims yra sudėtingiau prisitaikyti ir šis procesas užtrunka ilgiau nei jaunesniems asmenims, ypač atsižvelgiant į skaitmeninių technologijų naudojimo įpročius. Tačiau kiekvienais metais dalijimosi ekonomikos paslaugų vartotojų amžius didėja, todėl ateityje amžius neturėtų sukelti problemų naudojantis teikiamomis paslaugomis.

Ar naudojantis dalijimosi ekonomikos paslaugomis yra suteikiamos tokios pat sąlygos kaip ir įprastuose verslo modeliuose?

Klausimas yra per daug abstraktus, kad būtų galima į jį atsakyti. Galima sakyti ir taip ir ne. Gal reikėtų duoti pvz. tarp tų dviejų verslo modelių ir sukongretinti/palyginti sąlygas.

Kokius privalumus ar patogumus išvelgiate vartotojams naudojantis dalijimosi platformomis?

Vartotojams suteikiama galimybė greičiau gauti prieigą prie norimų išteklių bei suteikiamas patogesnis ir supaprastintas nuomos procesas įgalinant skaitmenines technologijas.

Dėkoju už atsakymus!

Respondentas Nr. 4.

Požiūris į kuriamą ekonominę vertę:

Kaip manote ar yra skatinama žiedinė ekonomika (dalijimosi daiktais atveju), o gal priešingai gali būti sukeliamas didėjančio vartojimo efektas?

Manau, kad yra skatinama žiedinė ekonomika.

Pastebimas dalijimosi ekonomikos verslo modelių spartus augimas, kaip manote kokią rinkos dalį gali pakeisti nauji verslo modeliai, link kur augimas gali nuvesti?

Sunku pasakyti, bet, kad ši dalis didės ateityje tai neišvengiamas dalykas.

Ar dalijimosi ekonomika gali pakeisti esamus verslo modelius?

Manau, gali, turi tikrai tam perspektyvos, bet neužims didžiausią dalį.

Ar ateityje turėsime mažiau daiktų? (dalijimosi daiktais atveju)

Tikėtina, kad taip.

Kaip keisis tradicinės verslo šakos ir kaip jos gali prisitaikyti?

Sunku pasakyti, tačiau jos privalo imtis atitinkamų technologinių pokyčių prisitaikymui.

Kokius matote teigiamus ir neigiamus dalijimosi ekonomikos bruožus?

Teigiami, kad abi pusės gauna naudą, neigiami galbūt tradicinės verslo šakos padariniai, kiti ekonominiai veiksniai, konkurencingumas, kas vieniems yra neigiamas padarinys, kitiems teigiamas.

Su kokiais sunkumais galite susidurti, galbūt yra tikėtini licencijų apribojimai, ar gali būti apribojamas pajamų gavimas šiai verslo rūšiai dėl Vyriausybės apribojimų?

Kolkas to numatyta nėra. licencijų apribojimai yra priklausomai nuo šakos, geografinės teritorijos ir kt. reikalavimų.

Ar dalijimosi ekonomika skatina ekonomikos augimą?

Didėja investicijos, sukuriami nauji verslo modeliai, išlaikomas kainų stabilumas dėl atsirandančios konkurencijos, o tai didina augimą.

Požiūris į kuriamą socialinę vertę:

Ar dalijimosi ekonomikos verslo modeliai išstumia vyresnės kartos asmenis iš naudojimosi teikiamomis paslaugomis ?

Nebūtinai. yra nemažai ir vyresnės kartos vartotojų, kurie sugeba pasinaudoti kuriamais privalumais.

Ar naudojantis dalijimosi ekonomikos paslaugomis yra suteikiamos tokios pat sąlygos kaip ir įprastuose verslo modeliuose?

Sukuriamos rinkos sąlygos, kas reiškia, kad visi dalyviai vadovaujasi rinkos konkurencijos sąlygomis ir pagal jas stengiasi pasiūlyti geriausius variantus.

Kokius privalumus ar patogumus įžvelgiate vartotojams naudojantis dalijimosi platformomis?

Patogumas, efektyvumas, operatyvumas, paprastumas, platesnės panaudojimo ir naudos galimybės.

Ačiū už nuomonę.

Respondentas Nr. 5.

Požiūris į kuriamą ekonominę vertę:

Kaip manote ar yra skatinama žiedinė ekonomika, o gal priešingai gali būti sukeliamas didėjančio vartojimo efektas?

Mūsų paltformos atveju turtas yra efektyviau naudojama, turtas panaudojamas ne vieno vartotojo, keletą kartų, tai būtų priskiriama prie žiedinės ekonomikos, jei kalbame konkrečiai apie nekilnojamo turto dalijimosi platformas, o ne apie vienkartinio naudojimo daiktus. Šiais metais, žinoma, dėl susiklosčiusių aplinkybių bus sudėtingiau gauti tokį vartotojų augimą, aišku sudėtingas laikotarpis kai nebus tiek keliaujančių, todėl ir paslaugos poreikis sumažės artimausiu metu.

Pastebimas dalijimosi ekonomikos verslo modelių spartus augimas, kaip manote kokią rinkos dalį gali pakeisti nauji verslo modeliai, link kur augimas gali nuvesti?

Tiksių duomenų neturiu, bet bendrai matyti, kad šis verslo modelis yra augantis ir jau bent mūsų platformoje kasmet pastebimas augimas yra papildomai apie kelis tūkstančius vartotojų padidėjimas.

Ar dalijimosi ekonomika gali pakeisti esamus verslo modelius?

Esamus verslo modelius pakeis sudėtingai, bet urėtų užimti vis didesnę rinkos dalį. Dėl populiarėjančios paslaugos vis daugiau vartotojų susidomi ir nori išbandyti dalijimosi platformą.

Ar ateityje turėsime mažiau daiktų? Jūsų atveju ar keisis nekilnojamo turto plotai, kiekiai, išplanavimai ir t. t.?

Turėtų atsirasti daugiau būstų skirtų nuomai, kuri bus trumpalaikė ir tikėtina, kad šiai nuomai skirti būstai bus mažesnio ploto, kadangi naudojantis platforma taip pat vartotojui aktualus kainos klausimas, o ją sumažinti vienas iš būdų yra mažesnio ploto būstai.

Kaip keisis tradicinės verslo šakos ir kaip jos gali prisitaikyti?

Tai dvi skirtingos kategorijos ir jų vartotojai tikisi skirtingų paslaugų, tradiciniai verslai taip pat gali mažinti kainas arba gerinti paslaugos kokybę.

Kokius matote teigiamus ir neigiamus dalijimosi ekonomikos bruožus?

Teigiamas tai vartotojui suteikiama mažesnė apgyvendinimo kaina, vartotojai turi nemažą pasirinkimą, o pagrindinis skirtumas iš neigiamos pusės yra tas, kad dėl naujų vartotojų dar nėra visiško pasitikėjimo, atsiranda didesnė rizika dėl būsto sugadinimo.

Su kokiais sunkumais galite susidurti, galbūt yra tikėtini licencijų apribojimai, ar gali būti apribojamas pajamų gavimas šiai verslo rūšiai dėl Vyriausybės apribojimų?

Ne, papildomų apribojimų nematau, nebent mažesniems verslams turėtų būti taikomos didesnės lengvatos nei didesniems, apribojimų nematau.

Ar dalijimosi ekonomika skatina ekonomikos augimą?

Dalijimosi ekonomika gali skatinti konkurencingumą ir ekonomikos augimą.

Požiūris į kuriamą socialinę vertę:

Ar dalijimosi ekonomikos verslo modeliai išstumia vyresnės kartos asmenis iš naudojamų teikiamomis paslaugomis ?

Taip vyresnės kartos asmenims yra sunkiau naudotis technologijomis, bet asmenys, kurie keliauja ir jiems yra aktualus apgyvendinimas puikiai susitvarko su šiuo sunkumu tenkančiu jų amžiaus kategorijai bei užsisako norimą būstą, todėl nesiečiau to tik su esamu žmogaus amžiumi.

Ar naudojantis dalijimosi ekonomikos paslaugomis yra suteikiamos tokios pat sąlygos kaip ir įprastuose verslo modeliuose?

Platformoje vartotoja papildomai nemoka komisinių mokesčių sumos, kas yra privaloma visuose viešbučiuose teikiančiuose apgyvendinimo paslaugas ar net kitose dalijimosi būstu platformose tokiose kaip „Airbnb“, tai gali sudaryti net iki dvidešimt procentų papildomai ir kaina, žinoma, dėl šio veiksnio padidėja kaina.

Kokius privalumus ar patogumus išvelgiate vartotojams naudojantis dalijimosi platformomis?

Vartotojai gali išsinuomoti būstą už daug žemesnę kainą nei siūloma kitų rinkos dalyvių, taip pat turi platesnę pasirinkimą, informacija pateikiama aiškiai ir suprantamai, nėra paslėptų mokesčių, apmokėjimas vyksta skaidriai, todėl gyventojų saugumas.

Dėkoju už atsakymus ir išreikštą nuomonę!

Respondentas Nr. 6

Požiūris į kuriamą ekonominę vertę:

Kaip manote ar yra skatinama žiedinė ekonomika, o gal priešingai gali būti sukeliamas didėjančio vartojimo efektas?

Neturiu šiuo klausimu nuomonės, gali būti ir taip ir taip, tyrimų neatlikau, gal kažkas galėtų atsakyti.

Sakote, kad galėtų būti ir taip ir taip, tai kokie pasirinkimai ar variantai galėtų būti, ką galvojate?

Na, tai turbūt, taip iš vienos pusės mažėtų vartojimas dėl to, kad nuomojami daiktai, gali būti naudojami ne vieno žmogaus, o kelių žmonių, iš kitos pusės dažnai būna, kad žiedinės ekonomikos daiktai ar paslaugos dažnai būna, kad yra pigesnės, nors nebūtinai.

Pastebimas dalijimosi ekonomikos verslo modelių spartus augimas, kaip manote kokią rinkos dalį gali pakeisti nauji verslo modeliai, link kur augimas gali nuvesti?

Na tai vėlgi čia jūsų klausimai apie ateitį, o ateities neįmanoma suprojektuoti į priekį, bet kokiu atveju gali būti nuo to. Gali tapti viena iš lyderiaujančių

Remiantis istoriniais duomenimis, koks yra augimas šiose platformose, kuriose dirbate, kiek procentų per metus paaugama?

Na taip žinoma jeigu pažiūrėtume yra mados reitingas tyrimas yra atliktas, tai vaizdžiai antrinė rinka auga daug sparčiau negu kitos, bet ji užima labai nedidelę dalį rinkos tai kai yra sparčiau auganti negalima sakyti, kad ir peraugo ir išsiplės.

Ar dalijimosi ekonomika gali pakeisti esamus verslo modelius?

Verslo modeliai nėra nepakeičiami, tiesiog jų yra daug ir tam tikrose situacijose tam tikroms vartotojų grupėms, galbūt, dalijimasis yra tinkamesnis, vienu metu gali egzistuoti keli modeliai.

Ar ateityje turėsime mažiau daiktų?

Kai sakote turėsime, kas turėsime?

Na, pavyzdžiui, jeigu vartotojas gali per dalijimosi platformą, išsinuomoti daiktą jį pasiskolinti, galbūt vartojimo poreikis taps mažesnis, kadangi daikto naudojimas tampa efektyvesniu ir pačių daiktų turėtų būti mažiau? Klausimas ar tai yra tikėtina, ar sunkiai įsivaizduojamas toks scenarijus? Kaip jūs galvojate?

Labai sudėtingas klausimas, labai sudėtingas atsakymas, ar turėsime mažiau daiktų, na trendas yra akivaizdus, kad žmonės stengiasi turėti kuo mažiau daiktų, jie gali išsinuomoti paprasčiau ir pigiau. Tai tas yra akivaizdu, dalimosi ekonomikos modeliai plečiasi ir tam tikrus daiktus žmonėms tikėtina nuomotis galimybė, nuo to žmonės turi mažiau daiktų, gal tiesiog gali būti ir daugiau daiktų ir išleisti pinigus kitiems daiktams. Yra tyrimų apie praeitį, yra tiriamos

naujosios kartos, yra toks trendas, kad žmonės nori turėti mažiau daiktų ir tai nebėra nauja, jų mažėja ir dėl tarpusavio skolinimo, tai vertinama ne kiek mažiau nei daikto turėjimas iš savininko pozicijos, tuo labiau kaip kokią patirtį žmogus gauna ten, pavyzdžiui, norint nuvažiuoti iš taško A į tašką B galima išsinuomoti automobile ir yra daug būdų tą patirtį gauti, yra galimybė važiuoti su taksi arba išsinuomoti ir ta matosi, bet kaip bus su ateinančiomis kartomis, kaip bus po keturiasdešimt, penkiasdešimt ar šimto metų sunku pasakyti.

Tai iš pirmo įspūdžio galima sakyti, kad turėsime mažiau daiktų, bet man psiaiklausius atsakymo kyla kitas klausimas, o galbūt kaip tik žmonės pirks daiktus ir turės kaip antrąjį pajamų šaltinį ir gales nuomoti daiktus, rūbus, automobilius, aišku, toks produktas būtų sudėtingesnis, bet techniką ar įrangą ir gal tikėtina, kad daiktų net nesumažės iš tos pusės pažiūrėjus?

Gal per ilgą laikotarpį daiktų kiekis mažės, nes papildomo vieno daikto nupirkti nereikės arba vienas daiktas gali tarnauti daugiau žmonių, bet jei žiūrėtume į nekilnojamojo turto rinką tai irgi ta žiedinė ekonomika tarkime su tuo pačiu Airbnb yra žmonės, kurie mažiau turi butų arba nenori turėti butus, tačiau g tai taikoma ir ilgalaikiai būsto nuomai ilgalaikiame ar trumpalaikiame etape, bet ar tai reiškia, kad žmonės turi mažiau daiktų, na taip vidurkis kiek daiktų reikia žmogui mažėja, tačiau tačiau jei padalintu į dvi grupes viena grupė būtų daiktų naudotojai ir dėl to atsiranda labai didelė atskirtis tarp skirtingų daiktų rūšių.

Gal išskirtumėte pagal kategorijas, kurių daiktų sumažės?

Sunku atsakyti, tiksliai nepasakyčiau.

Kaip keisis tradicinės verslo šakos ir kaip jos gali prisitaikyti? Kaip esami verslo modeliai gali taikyti naujoves, ar įvesti pokyčius?

Vėlgi sudėtinga tema ir paprastas klausimas, verslo modelių yra labai daug ir visokių, vėlgi skirtingai suprantami, kas yra senas, kas yra naujas, industrijų labai daug.

Klausimas susijęs su tuo, kad atsiranda papildoma konkurencija ir kaip esami verslo modeliai galėtų su tuo kovoti, galbūt taikyti žemesnes kainas, konkuruoti kokybe ar ar skirtingu kiekiu, kaip jie stengsis išsaugoti rinkos dalį? Rūbų rinkoje yra dalyviai, kurie parduoda rūbus, o „Vinted“ dalijimosi platformoje galima pasinaudoti kaip dalijimosi platforma ir nusipirkti dėvėtą rūbą, iš tos pusės, bet tai vienas iš pavyzdžių, atsirandantys nauji verslo modeliai didina konkurenciją, o esami verslo modeliai mėgina prisitaikyti, kokias konkurencines priemones jie gali taikyti?

Na aš neišskirčiau vieno teisingo būdo konkurencijai sumažinti, nėra vieno būdo, tiesiog priklausomai nuo vartotojo galimybių ir platformos suteikia naujas galimybes, verslo modeliai taiko naujas technologijas, viena iš naujausių 5G ryšys. Esami verslo modeliai kaip yra taip ir liks, nauji konkuruos, taip konkurencija yra ir konkuruoti galima tik per inovacijas. O ką reiškia

inovacijos tai reiškia išrasti naujus verslo modelius ar platformą pritaikyti verslo modelyje, vėlgi tai būdas taikytis prie esamos situacijos.

Supratau. Kokius matote teigiamus ir neigiamus dalijimosi ekonomikos bruožus?

Na teigiamas bruožas jei kalbėti apie žiedinę ekonomiką tai ji atveria daug galimybių vartotojams įsigyti skirtingų prekių ar paslaugų ar naudojimosi sutelktiniu finansavimu. Neigiamas bruožas tai tendencija būti monopolijomis rinkoje sukeliant problemas ir kitiems žaidėjams sudėtinga ateiti į rinką, vėlgi neigiamas monopolijos požiūris.

Dar gal galėtumėte pakomentuoti dėl teigiamo bruožo, ar aš taip suprantu, kad gali būti mažesni mokesčiai, nes vartotojas sumoka mažiau, o tiekėjas gauna didesnes pajamas kaip ir minėjote, tai jei vieni sumoka mažiau, o kiti gauna daugiau kur atsiranda skirtumas tarp tradicinio verslo ir dalijimosi ekonomikos?

Na pavyzdžiui paimekime papildomas tarpininkavimo grandis, kurios sukuria papildomas išlaidas, tada prisideda papildoma operacija, kuri turi būti apmokama ir išlaikomas papildomas darbuotojas. Uber atveju vairuotojas gauna nedaug užsakymų ir nėra didelio apkrovimo, o papildomas darbuotojas nereikalingas, platformos atveju sumažėja išlaidos, vartotojas gali daugiau veiksmų atlikti pats, nebelieka papildomos jungiančios grandies tarp paslaugos vartotojo ir tiekėjo. Darbuotojai, kurie dirba jie gali kada nori dirbti, kada nenori nedirbti ir technologijos viską sutvarko taip, kad jo užimtumas būtų maksimalus, gali daugiau padaryti mažiau laiko dirbdamas, mažiau laukia ir patiriamos mažesnės išlaidos.

Tai priskirtumėte ir kitus teigiamus bruožus, kad vyksta efektyvesni darbas, padaromos didesnės darbų apimtys?

Taip tai daugiausiai ateina iš dalijimosi ekonomikos.

Su kokiais sunkumais galite susidurti, galbūt yra tikėtini licencijų apribojimai, ar gali būti apribojamas pajamų gavimas šiai verslo rūšiai dėl Vyriausybės apribojimų?

Nesu apie tai girdėjęs, matau tik valstybės skatinimą.

Manote, kad nebus jokių apribojimų ir Vyriausybė tik skatins šią veiklą?

Manau šiuo metu turėtų skatinti. Reikėtų vertinti konkrečius atvejus, klausimas kaip darbuotojai įdarbinami, gali būti teisinių niuansų. Vinted ir Qoorio žmonės pardavinėja savo daiktus ir žinias šiose platformose jie gauna pajamas, kuo daugiau pajamų gauna tuo valstybei yra naudingiau.

Kaip dalijimosi ekonomikos modeliai susiję su ekonomikos augimu?

Kuo žmonės daugiau prekiaus tuo BVP bus didesnis, tuo didesnė sukuriama papildoma vertė.

Požiūris į kuriamą socialinę vertę

Ar dalijimosi ekonomikos verslo modeliai išstumia vyresnės kartos asmenis iš naudojimosi teikiamomis paslaugomis ?

Manau tai sietina su technologine pažanga, šie verslo modeliai siejami su technologine pažanga, kuri atsirado prieš dešimt ar dvidešimt metų tai jeigu vyresnė grupės žmonės puikiai moka naudotis technologijomis tai nėra jokios problemos.

Kokio amžiaus daugiausia vartotojų ?

Tarkime Vinted platformoje yra didžioji dalis yra dvidešimt penkių – trisdešimties metų, Qoorio yra dvidešimt septynių – trisdešimt dviejų metų amžiaus. Bet tai labiau susiję su pačia paslauga, o ne su amžiumi.

Ar naudojantis dalijimosi ekonomikos paslaugomis yra suteikiamos tokios pat sąlygos kaip ir įprastuose verslo modeliuose?

Na taip yra skirtumai, pavyzdžiui, jei perki prekę

Bet tikriausiai yra niuansas, kai perkama tokiose platformose yra paliekami komentarai ir atsiliepimai, iš kurių vėliau taip pat galima susidaryti įspūdį ir išsiaiškinti, ar tas žmogus yra patikimas, ar paslaugos tiekėjas iš, kurio gaunama paslauga, produktas ar ne.

Taip galima, bet gali atsirasti problemų jei įsigytas daiktas suges ar jei vartotojas yra naujas.

Kokius privalumus ar patogumus išvelgiate vartotojams naudojantis dalijimosi platformomis?

Kodėl vartotojai turėtų rinktis šias platformas?

Niekas neturėtų ko nors rinktis, tai sietina, ar yra dalijimosi platforma ar ne? Pagrindinis niuansas pavyzdžiui rūbų rinkoje galima gauti labai gerą rūbą už labai gerą kainą ir tai galima tik per dalijimosi ekonomikos modelį. Jei būtų dalijimosi ekonomikos modelis ir nebūtų tokio pasirinkimo, kad už geriausią kainą gauti gerą drabužį brangiau nei parduotuvėje tai modelis būtų neefektyvus. Šis verslo modelis duoda pasirinkimą vartotojui.

Kaip suprantu pagrindinis niuansas yra kaina?

Taip, kaip ir sakiau už tą pačią kainą galima įsigyti geresnių drabužių.

O Human app (Qoorio) yra toks unikalus ir vienintelis, tikriausiai net neturi konkurentu?

Qoorio yra labai paprastai, mūsų pasiūlymas yra toks, kad žmonės mokosi geriausiai kalbėdami, bendraudami su kitais žmonėmis, tai paprasčiausias mokymosi būdas, taip vaikai mokosi iš tėvų, taip pat iš pažystamų ar draugų. Mokymasis „human to human“ šiuo metu yra įmanomas tik mažose, uždaroje grupėse. Su Qoorio ką mes darome tai mes bandome sukurti technologiją kai galima mokytis iš bet kokio žmogaus ir peržengti tas socialinio rato ribas. Tai yra būdas kaip tai padaryti, kad galėtum pasitikėti žmogumi panašiai kaip savo artimu draugu ir kai mes sukursime tokį jausmą, kad yra daug žmonių ir jais galima pasitikėti platformose.

Supratau, baigėsi, klausimai, kuriuos turėjau, dėkoju už atsakymus!

Respondentas Nr. 7.

Požiūris į kuriamą ekonominę vertę:

Kaip manote ar yra skatinama žiedinė ekonomika, o gal priešingai gali būti sukliamas didėjančio vartojimo efektas?

Mes labiau prižiūrime finansų rinkas, žiūrime per verslo prizmę, prižiūrime finansavimą, tai bent jau iš tos prizmės per vartojimą nelabai galėčiau komentuoti.

Pastebimas dalijimosi ekonomikos verslo modelių spartus augimas, kaip manote kokią rinkos dalį gali pakeisti nauji verslo modeliai, link kur augimas gali nuvesti?

Tai labai naujas sektorius, iš turimo sąrašo turime apie dešimt įmonių iš, kurių keturios - penkios vykdo veiklą, bet ne tokiu pagreičiu kaip, kad mes norėtume. Augimas bus paskatintas dėl Europos Komisijos direktyvos, šiuo metu tai yra rengiama, ką tai reiškia, tai reiškia, kad bus nustatyto vienodos sąlygos su Europos sąjunga, kai bus teikiamos paslaugos visai Europos sąjungai tuomet atsivers daugiau galimybių.

O kokių laikotarpiu tai numatoma, ar tai artimiausiu metu ar penkių metų laikotarpyje?

To niekas negali pasakyti, realiai planuojama, kad tai bus priimta šiais metais, nors pernai metais buvo planuota, bet mes tikimės, kad šiais metais tai turėtų būti priimta. Tai tikrai turėtų atsirasti dviejų – trijų metų bėgyje jei ne atmosfera būtų sudėtingesnė.

Ar dalijimosi ekonomika gali pakeisti esamus verslo modelius? Ar bus dažniau naudojamos finansavimo platformos nei bankai?

Aš manau, kad finansavimo šaltiniai būtų šiek tiek pakeisti, bet didelė konkurencija bankams neatsiranda. Bankai iš dalies yra monopolistai šiek tiek. Aišku, sutelktinis finansavimas labiau skirtas startuoliams, žinoma kažkiek pakeis, bet pagrindinės duonos iš banko neatims, bet kiek tiksliai negaliu pasakyti kol kas.

Kaip keisis tradicinės verslo šakos ir kaip jos gali prisitaikyti?

Aš nemanau, kad jie atims toki didelę dalį, kad bankams reikėtų ką nors daryti. Reikėtų atsižvelgti į finansuojamų projektų dydžius kol kas neįmanoma, kad per sutelktinio finansavimo platformas būtų finansuojama dešimt milijonų, tokias galimybes turi tik bankai, galimybė yra labiau iki milijono. Tai dabar taip pat jau yra platformos, bet bankai nelabai dėl to suka galvą. Labai skirtingos rūšys verslo ir nemanau, kad bankai turėtų ko nors imtis, kadangi dažnu atveju projektai kurių nefinansuoja bankai nueina į skolinimo platformas. Bankams netinkami klientai gali gauti sutelktinį finansavimą ir jei bankai pasidalins rizikingesniais klientais tai yra tik nuotrupos.

Kaip aš suprantu jei bankai nefinansuoja projekto, klientas visada gali kreiptis į sutelktinio finansavimo platformą, tai tokiose platformose finansuojami didesnės rizikos projektai, kuriems reikalinga paskola.

Taip sutelktinis finansavimas yra kažkiek rizikingesnis nei kiti, bet kur yra rizikos kompensacija, tai pavyzdžiui bankas kai išduoda paskolą jis išduoda pats vienas tam tikrą sumą pinigų tam prašančiajam, jis turi įsitikinti, kad rizika jam tikrai nėra didelė, tuo tarpu sutelktinio finansavimo paskolas teikia visuomenė tai ta paskola būtų dešimt tūkstančių žmonių po dešimt eurų tada rizika pasiskirsto. Jei asmeniui reikėtų duoti didelę sumą tada sudėtingiau būtų galvoti, o investuoti penkis ar dešimt eurų tai tada nėra toks didelis krūvis tam skolinančiam. Dėl to šiek tiek yra žemesni reikalavimai negu bankų srityje.

Kokius matote teigiamus ir neigiamus dalijimosi ekonomikos bruožus?

Teigiami tai kaip aš ir sakiau tai yra galimybė finansuoti verslą, neigiami – sunku dar kolkas pasakyti, bet neigiama yra tai, kad skolinimas vyksta tik nacionaliniu mastu ir mūsų rinka yra pakankamai maža, finansavimas turėtų būti plėtojamas jau bent Europos sąjungos mastu. Kartais yra sunku prisitraukti lėšų vien dėl to, kad nesurenkama tiek finansų arba nėra tiek norinčių investuoti. Tai kaip minėjau viskas vyksta tik nacionaliniu lygmeniu.

Su kokiais sunkumais galite susidurti, galbūt yra tikėtini licencijų apribojimai, ar gali būti apribojamas pajamų gavimas šiai verslo rūšiai dėl Vyriausybės apribojimų?

Dėl esamo reglamento esame pakankamai ramūs ir patenkinti, koks tekstas ten yra, kai kur bus sušvelnintas reguliavimas, tas toks balansas išlaikytas yra pakankamai geras, dėl reglamento numatymo bus šiek tiek kita situacija toms įmonėms, kurios jau yra licencijuotos. Bus prižiūrima ar makroprudenciniai reikalavimai yra vykdomi ir atliekama priežiūra, bet aš nematau jokių didelių iššūkių. Vienintelis iššūkis bus perėjimas iš teisinės erdvės, bet apribojimai nėra numatyti, bet iš esmės, tai neturėtų pakeisti statuso, šiuo atveju svarbesnė teisinė dalis.

Ar dalijimosi ekonomika skatina ekonomikos augimą jūsų nuomone?

Manau, kad taip. Šiuo metu įsigalėjo nekilnojamojo turto sutelktinis finansavimas ir didžioji dalis Lietuvoje esančių platformų yra su tuo susijusios, tai plečia nekilnojamo turto plėtros galimybes. Aš manau, kad sutelktinis finansavimas tikrai prisideda prie augimo.

Požiūris į kuriamą socialinę vertę

Ar dalijimosi ekonomikos verslo modeliai išstumia vyresnės kartos asmenis iš naudojimosi teikiamomis paslaugomis ?

Aš manau, kad dabar jau viskas persikelia į elektroninę erdvę ir realiai daugelis paslaugų atliekamos elektroniniu būdu ir patys bankai yra fiziškai apriboję klientų aptarnavimą tiesiogiai atėjus į banko skyrių. Daug kas persikelia į elektroninę erdvę, todėl natūralu, kad sutelktinio finansavimo platformos taip pat persikelia į elektroninę erdvę ir nebelieka skirtumo. Platforma labiau skirta IT ir elektroniniu būdu bendraujantiems žmonėms. Antra vertus netgi vyresnio amžiaus žmonės gali sumokėti mokesčius elektroniniu būdu ir jei jiems bus įdomu gali prisitaikyti

prie esamos sistemos net ir sutelktinio finansavimo. Sunku tiksliai pasakyti, bet galiu išskirti, kad tai yra išskirtinai technologinis darinys.

Ar naudojantis dalijimosi ekonomikos paslaugomis yra suteikiamos tokios pat sąlygos kaip ir įprastuose verslo modeliuose?

Dabar viskas yra adaptuota elektroninei erdvei, dabartiniai bankai tokie kaip Revolut suteikia tokias sąlygas, kuriomis galima naudotis iš bet kurios vietos ir net nereikia imtis specialių priemonių, kad žmogus būtų identifikuotas, tai įmanoma atlikti internetu. Apsaugos prevencijos reikalavimai yra įvykdomi lygiai taip pat ir pasakyti, kad nauji verslo modeliai labai skiriasi aš negaliu, nes lygiai taip pat galima naudotis banku neišeinant iš namų. Bankai šiuo metu taip pat mažina kontaktų skaičių su klientu, nors šiuo metu tai dar yra iššūkis šiuolaikiniame pasaulyje. Šiuo metu žmonės taip pat prisitaikė ir gali bendrauti per atstumą, per elektroninę erdvę, tai aš šiuo atveju nematau didelio stebuklo ar ažiotažo.

Kokius privalumus ar patogumus išvelgiate vartotojams naudojantis dalijimosi platformomis?

Tai yra, kad turint atliekamų pinigų galima investuoti nedidelėmis sumomis, tai yra investicijų atmaina ir tai, kad galima investuoti nedidelėmis sumomis tai diversifikuoja ir tam tikras rizikas. Jei vienas projektas žlugs tai nereiški, kad ir kitam taip pat nutiks. Šioje vietoje manyčiau, kad yra patogus būdas investuoti ir skaidyti rizikas. Žinoma pagrindinį vertinimą atlieka ir prižiūri tam tikri asmenys, jie suranguoja projektus ir projektų savininkus pagal rizikingumą pagal reitingus ir panašiai. Galima pasirinkti į ką investuoti

Supratau. Ačiū jums labai už pokalbį ir už išsakytą nuomonę.

Respondentas Nr. 8.

Požiūris į kuriamą ekonominę vertę:

Kaip manote ar yra skatinama žiedinė ekonomika, o gal priešingai gali būti sukeliamas didėjančio vartojimo efektas?

Na iš esmės manau, kad sutelktinis finansavimas iš esmės yra alternatyva paskoloms, bet ar tai galėtų sukelti didesnį vartojimą iš dalies taip, kadangi tarkime, siekiant gauti finansavimą papildomai, sakykim, jei bankai neišduoda paskolų sutelktinis finansavimas yra ta vieta, kur galima gauti finansavimą. Tai iš vienos pusės galima sakyti, kad tai galėtų paskatinti didesnį vartojimą. Šiomis dienomis nėra užimantis didelę dalį produktas ir šiuo metu dar nėra tokios didelės bangos, bet populiarėja šitas dalykas.

Pastebimas dalijimosi ekonomikos verslo modelių spartus augimas, kaip manote kokią rinkos dalį gali pakeisti nauji verslo modeliai, link kur augimas gali nuvesti?

Taip, tai kaip sakiau yra populiarėjantis dalykas, tai manau, kad greitai metu bus vienas iš didelių finansavimo šaltinių. Reikia dar turbūt atskirti du dalykus, reikia atskirti tarpusavio skolinimąsi ir sutelktinį finansavimą. Jei kalbėtume apie sutelktinį finansavimą verslui, tai manyčiau, kad ateityje daugės tokių startuolių, kurie finansuos verslą per sutelktinį finansavimą. Kaip sakiau tai yra priimtinesnis būdas gauti finansavimą, gauti geresnes palūkanas nei bankai siūlo. Tai tokia ateities perspektyva apie sutelktinį finansavimą. Dėl tarpusavio skolinimo nežinau ar tai yra aktualus klausimas?

Taip aktualus, o ką galėtumėte pakomentuoti?

Dėl tarpusavio skolinimo tai yra dalykas kai žmonės skolina žmonėms tai yra populiariu pakankamai, tai tiek trumpai, tai labiau kito skyriaus kompetencija.

O kokią rinkos dalį gali pakeisti sutelktinis finansavimas, ar darote prognozes, ar esate numatę, arba iš praeities duomenų kokios yra tendencijos?

Kol kas neprognozuojame, bet šiuo metu tai yra maža dalis, ateityje tikėtina, kad ji bus tikrai didesnė.

Ar dalijimosi ekonomika gali pakeisti esamus verslo modelius?

Manyčiau, kad iš dalies taip, finansavimas gali būti pakeistas tokiu būdu, tik tai, žinoma, yra laiko klausimas

Kaip keisis tradicinės verslo šakos ir kaip jos gali prisitaikyti? Kaip bankai gali prisitaikyti dėl esamos konkurencijos?

Na pirmiausia reikėtų žiūrėti į esamus verslo modelius, kurie yra inovatyvūs ir reikėtų atsižvelgti į rizikas, komercinis bankas dažniausiai finansuodamas išlieka atsargus, tai manyčiau, ką bankai turės padaryti tai prisitaikyti, švelninti savo politiką ir atsižvelgti į kitus niuansus.

Na tada kyla klausimas, jei paprasčiau bankai žiūrės į visą situaciją tai kaip ir buvo du tūkstančiai aštuntų metų krizės atveju būtent po šio įvykio buvo pradėtos taikyti makroprudencinės politikos priemonės, tai priešingai buvo sugriežtinti visi instrumentai, kad skolinimas taptų atsakingesnis ir po to nebūtų tokių pavadinime tragiškų pasekmių, tai jeigu į rinką ateina nauji konkurentai, kurie nereikalauja tokių pat sąlygų kaip įprasti komerciniai bankai, kad gautų paskolą ar verslas ar kitas asmuo ir yra daug lengvesnės sąlygos ir ar tai neturės neigiamos įtakos?

Pats skolinimasis iš esmės turi būti atsakingas, taip tas niuansas yra, bet šiuo metu kai kurie projektai yra iš esmės labai rizikingi, tas atsakingumas turi išlikti, bet prisitaikyti prie tų sąlygų. Rinkoje yra konkurentai, yra sutelktinis finansavimas, kurio būdu verslas gali pasiskolinti ir pigiau ir atsakingai. Sutelktinis finansavimas taip pat turi taisykles dėl atsakingo skolinimosi. Tai šioje vietoje taip ir yra, bet kaip minėjau yra kainos ir platesnis požiūris į įvairius projektus, bet sutelktinio finansavimo projektai taip pat yra atrenkami, nėra taip, kad ateina bet kuris projektas ir gaunamas sutelktinis finansavimas.

Kokius matote teigiamus ir neigiamus dalijimosi ekonomikos bruožus?

Didžiausias teigiamas yra tas, kad sutelktinį finansavimą gali rinktis verslas, yra konkurencija, vystosi nauji verslai inovatyvūs. Tai būtų pagrindiniai bruožai, o dėl neigiamų tai kol kas tai yra nauja šaka – finansavimas tai kol kas dar yra teisinių neaiškumų, tarkime Europos sąjungoje mes esame vieninteliai, kurie prižiūri šią šaką, Latvijoje to nėra. Tai kas nori pas mus iš Latvijos turėti verslą, turi prisitaikyti prie taisyklių ir jiems tai nėra patogiu, reikia atkreipti dėmesį į teisinį reguliavimą, bet ateityje tas turėtų dingti. Daugiau iš neigiamų aspektų tai, žinoma, sutelktinio finansavimo platformų projektų rizikų prisiėmimą. Kai kurie projektai reikia pripažinti yra rizikingi, įmonės nepaskaičiuoja savo rizikos, prisiima projektus, kurių neįmanoma užbaigti, vyksta vėlavimai, investuotojai nepatenkinti.

Tai didesnė rizika dirbant su tokiais projektais kaip aš suprantu?

Taip, teisingai didesnė rizika.

Su kokiais sunkumais galite susidurti platformos, galbūt yra tikėtini licencijų apribojimai, ar gali būti apribojamas pajamų gavimas šiai verslo rūšiai dėl Vyriausybės apribojimų?

Ne licencijų apribojimai nėra numatomi, bet kitais metais keisis sutelktinio finansavimo reguliavimas. Šiuo metu turime Lietuvos finansinį reguliavimą už metų kitų ateis „Europinis“ reguliavimas, tai kiek žinau ne pagal dabartinį reguliavimą sąlygos bus palengvintos.

Pajamų gavimas ir vyriausybės apribojimai, manyčiau, kol kas tai ne, bet ateityje neatmestina, bet šiuo metu tai ne nenumatoma.

Ar dalijimosi ekonomika skatina ekonomikos augimą?

Manau, kad taip tikrai taip, kadangi kuriamas naujas verslas, atsiranda darbo vietos tai ekonomikos augimas didėja.

Ar dalijimosi ekonomikos verslo modeliai išstumia vyresnės kartos asmenis iš naudojimosi teikiamomis paslaugomis ar tai būtų labiau susiję su kitais aspektais?

Apskritai, tai yra naujas dalykas ir turbūt vyresniems tai nėra labai priimtinas dalykas, bet nematyčiau, kad tai yra prisitaikymo klausimas.

Tai gal tai labiau susiję su technologijomis?

Taip, manyčiau, kad taip.

Ar naudojantis dalijimosi ekonomikos paslaugomis yra suteikiamos tokios pat sąlygos vartotojams kaip ir įprastuose verslo modeliuose?

Šiek tiek yra keičiamas finansavimas tiek skolinimo platformose tiek banke. Bankai stipriai valdo riziką jie tai apmokestina tas rizikas. Sakyčiau šiek tiek skiriasi. Iš paslaugos kokybės pusės labai panašu.

Kokius privalumus ar patogumus išvelgiate vartotojams naudojantis dalijimosi platformomis?

Tai alternatyva bankams, žiūrint iš investuotojo pusės, galima rinktis kur nori finansuoti, tai didžiausia alternatyva bankams, taip pat paprasčiau už mažesnę kainą.

Dėkoju už atsakymus!